

BESIT BANANIT JA VALKOSIPULIT

Käyttäjien kokemuksia kuuloapuvälineiden muotoilusta

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Muotoilun koulutusohjelma

Visamäki, kevät 2018

Aino Laiho

Muotoilun koulutusohjelma
Visamäki

Tekijä	Aino Laiho	Vuosi 2018
Työn nimi	Beesit banaanit ja valkosipulit – käyttäjien kokemuksia kuuloapuvälineiden muotoilusta	
Työn ohjaaja	Mirja Niemelä	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön aiheena oli käyttäjien kokemukset kuuloapuvälineiden muotoilusta. Sen tavoitteena oli selvittää käyttäjien mielipiteitä kuulon apuvälineiden ulkonäöstä. Kuulon apuvälineillä tarkoitettiin tässä tapauksessa kuulokojeiden lisäksi myös vilkkuvalolla ja/tai tärinällä toimivia herätys- ja ovikelloja. Kyseiset apuvälineet olivat saatavilla pääosin ilmaiseksi julkisesta terveydenhuollosta suomalaisille kansalaisille, joilla oli todettu riittävän vaikea kuulovamma. Työn tilaajana toimi Kuuloliitto ry.

Menetelminä käytettiin sekä survey-kyselyjä että teemahaastatteluja. Ensimmäinen kysely toteutettiin paperisena ja toinen kysely Webropolilla, ja jälkimmäisessä kysymykset olivat sekä suomeksi että viittomakielellä. Webropol-kysely toteutettiin kesällä 2017 ja siihen saatiin yli 300 vastausta. Teemahaastattelut toteutettiin samaan aikaan tukena kyselylle, jolloin saatiin laajempaa ja syvempää aineistoa. Haastatteluissa selvitettiin tekijöitä, jotka vaikuttavat mielipiteisiin sekä mahdollisia, toistuvia ongelmia liittyen kuuloapuvälineiden saantiin ja käyttöön. Käyttäjien lisäksi myös yliopistollisten sairaaloiden kuulokeskusten henkilökuntaa haastateltiin.

Työn tuloksena saatiin tilastoja muun muassa käyttöasteesta ja ulkonäköarvioista. Niistä ja teemahaastatteluista koottiin yleisimpiä ongelmia apuvälineiden muotoilussa. Esille nousi myös muita teemoja, jotka eivät suoranaisesti liittyneet muotoiluun, kuten yhteistyö kuulokeskuksen kanssa ja valinnan mahdollisuus apuvälineitä saadessa.

Avainsanat Kuulon apuväline, apuvälinemuotoilu, mielipidekartoitus

Sivut 100 sivua, joista liitteitä 8 sivua

Degree Programme in Design
Visamäki

Author	Aino Laiho	Year 2018
Subject	Beige Bananas and Cloves of Garlic – Users' Experiences on Design of Hearing Assistive Devices	
Supervisors	Mirja Niemelä	

ABSTRACT

The main question of the thesis is how users see the appearance of their hearing assistive devices. In the thesis, the term 'assistive devices' includes all hearing related subjects that are available by the public healthcare, meaning for example hearing aids, alarms and doorbells functioning with vibration and/or light. The target group was limited to Finnish citizens who had access to free healthcare and had different kinds of hearing difficulties. The thesis was commissioned by the Finnish Federation of Hard of Hearing.

Surveys and theme interviews were used as methods to collect the needed data. The first two surveys were carried out in paper form. The third survey was online and questions were shown both in written Finnish and in Finnish Sign Language to cover as many users in Finland as possible. The survey was open during the summer 2017 and gave in total over 300 answers as a result. Because the survey only gives superficial and quantitative results about the scale of phenomena, theme interviews were carried out to support the survey results. While survey revealed whether there were certain kind of opinions about the appearance, theme interviews tried to discover which factors could possibly lead to the certain opinions or whether there were certain problems in the different stages of the process. To keep the thesis and its background information as valid as possible the Hearing Centre of the University Central Hospital was interviewed too.

As mentioned above, the original purpose of the thesis was to focus on how the assistive devices looked. However, both survey and interviews revealed that users saw problems in other themes, for example cooperation with Hearing Centers and the width of options.

Keywords Hearing assistive device, design of assistive device, opinion survey

Pages 100 pages including appendices 8 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
1.1	Työn tavoitteet ja aiheen rajausta	3
1.2	Aineiston hankinta ja viitekehys	4
1.3	Työn tilaaja	6
1.4	Keskeiset käsitteet	6
2	APUVÄLINEEN MÄÄRITELMÄ	8
2.1	Kuulon apuvälineet ja lisävarusteet	8
2.2	Kuulon apuvälineiden muotoilu ja markkinointi.....	15
3	SUOMESSA VALLITSEVAT KÄYTÄNTEET	27
3.1	Kuulokeskukset.....	27
3.2	Kela ja kunnat	28
3.3	Kolmas sektori	28
3.4	Yksityiset liikkeenharjoittajat	29
4	KÄYTTÄJÄRYHMÄT.....	32
4.1	Kuulovamman asteet ja käyttäjän identiteetti	33
4.2	Käyttäjäprofiilit.....	39
5	SURVEY-KYSELYT	42
5.1	Kyselyjen laadinta.....	42
5.2	Vastaajien valikoituminen kyselyissä	44
5.3	Kyselyjen tulokset.....	44
5.3.1	Kysely seniorien kulttuuripäivillä.....	45
5.3.2	Webropol-kysely.....	50
6	TEEMAHAASTATTELUT	58
6.1	Kysymykset, haastateltavien valinta ja haastattelutilanteet	59
6.2	Teemahaastattelujen tulokset	61
6.2.1	Käyttäjien teemahaastattelut.....	61
6.2.2	Kuulokeskuksen työryhmän haastattelu	69
7	TULOKSET, EHDOTUKSET JA TULEVAISUUDEN KATSAUS.....	72
7.1	Tulokset	72
7.2	Tulevaisuuden muotoilua.....	77
8	ARVIOINTI JA POHDINTA	82
	LÄHTEET	85
	KUVALÄHTEET.....	90

Liitteet

Liite 1	Kysymykset seniorien kulttuuripäivien kyselyssä
Liite 2	Suomenkieliset kysymykset Webropol-kyselyssä
Liite 3	Teemahaastattelukysymykset käyttäjille
Liite 4	Suostumuslomake haastatteluun
Liite 5	Kuvauslupalomake alaikäisen huoltajalle
Liite 6	Värityskuva

1 JOHDANTO

Ylen uutisessa vuodelta 2016 kerrotaan, että 70 prosenttia suomalaisista käyttää silmälaseja. Suomessa laseista ollaan myös valmiita maksamaan satoja euroja (Kallunki 2016). Pitkälle on päästy niistä ajoista, jolloin tarjolla oli ainoastaan samanlaiset kehykset kuin presidentti Kekkosella 1960–1970-luvuilla, kuten eräs opinnäytetyötäni varten haastattelemani henkilö totesi.

Luksusmerkitkin ovat lähteneet alalle mukaan: mainittakoon esimerkkeinä Dolce & Gabbana, Burberry ja Gucci. Adidas, Lacoste ja Converse ovat tunnettuja erityisesti kengistään, mutta kyseiset brändit tarjoavat myös silmälaseja. Viimeisimpänä trendinä ovat olleet puiset kehykset, joita valmistaa muun muassa suomalainen yritys Pöllöt. Silmälasit nähdään olennaisena osana omaa tyyliä ja ne valitaan usein tarkoin.

Sen sijaan kuulon apuvälineiden käyttäjäryhmä on huomattavasti pienempi. Merkittävin ero silmälasien ja kuulon apuvälineiden muotoilussa lienee jälkimmäisissä tarvittava teknologia. Kynnys alkaa suunnitella ja valmistaa silmälaseja on matalampi, sillä markkinat ovat moninkertaisesti suuremmat, eikä laseissa ole kojeisiin kuuluvaa elektroniikkaa. Laseja myös suunnitellaan joka makuun ja tyyliin. Kuulokojeista taas tahdotaan useimmiten mahdollisimman näkymättömät, ja valmistajat markkinoivatkin internetsivuillaan, kuinka heidän apuvälineensä ovat niin huomaamattomia, että ”läheiset huomaavat vain sinut”.

Apuvälineiden kirjo laajenee jatkuvasti teknologian kehittyessä ja tarpeiden moninaistuessa. Apuvälineitä suunnitellessa ja kehitellessä funktio ja käytettävyys ovat pääroolissa, ja esteettinen puoli jää usein vähemmälle huomiolle. Opinnäytetyöni aihe eli käyttäjien kokemukset kuuloapuvälineiden muotoilusta on tarpeellinen, sillä apuvälineistä on tehty lukuisia julkaisuja, opinnäytetöitä ja tutkimuksia, mutta niissä keskitytään ainoastaan esimerkiksi luovutusehtoihin, teknisiin ominaisuuksiin, käytettävyyteen, käyttäjiin ja käyttöympäristöön eikä niinkään itse tuotteen muotoiluun ja ulkonäköön, joka kuitenkin on olennainen osa käyttäjäkokemusta. Apuvälineillä on useita käyttäjäryhmiä ja suurin osa tutkimuksista on kohdistunut kuntoutuviin, liikuntarajoitteisiin, näkövammaisiin tai ikääntyneisiin. Käyttäjäryhmiä määritellään ja tarkastellaan useimmiten lääketieteellisestä näkökulmasta. (Töytäri 2003; Leinonen 2009.)

Kuulun vähemmän tutkittuun käyttäjäryhmään, eli viittomakielisiin, joka on kuulovammaisten alaryhmä. Aineistoa meistä löytyy lähinnä liittyen kieleen, identiteettiin ja tulkin käyttöön eli sosiologiset näkökulmat ovat vahvoilla (ks. esim. Jokinen 2002; Rissanen & Roslöf 2008). Tässä opinnäytetyössä pyrin toisenlaiseen

näkökulmaan, vaikkakin sosiologia pääsee yhä mukaan. Valitsin aiheen henkilökohtaisista syistä, sillä kotonani lojuvat muun muassa ovikello, palovaroitin, herätyskello ja kuulokojeet käyttämättöminä. Ne ovat epämiellyttävän klinisen ja muovisen oloisia, enkä koe niiden sopivan kotiini ja tyyliini (ks. kuva 1). Opinnäytetyöni nimi on tullut todellisesta elämästä: käyttäjät ovat kuvailleet kuulokojeitaan beeseiksi banaaneiksi ja valkosipuleiksi.

Kuva 1. Bellman & Symfonin hälytysjärjestelmään kuuluva tärustin on kuvassa etualalla, taempana näkyvät vilkkuvalo ja herätyskello.

Helmi Lindblom (2015) toteaa opinnäytetyössään, että kuulokojeen ulkonäköön ei ole vielä panostettu ja että kuulokojeista saisi korumuotoilun avulla ”oivaltavia, hyödyllisiä ja kauniita apuvälineitä”. Hän myös lisää, että käyttäjille syntyy eräänlainen suhde heille tarpeellisiin esineisiin. Päätin siis tarttua tähän aiheeseen ja selvittää, mitä käyttäjät oikeastaan ajattelevat kuuloapuvälineidensä muotoilusta.

Kuva 2. Yhden käyttäjän kuulokojeet, joissa pääosin toistuvat beigen eri sävyt.

1.1 Työn tavoitteet ja aiheen raja

Pääkysymyksenä opinnäytetyössäni selvitetään, miten kuulovammaiset tai viittomakieliset (ks. käyttäjiä koskevat termit kohdasta 4.2) suhtautuvat käyttämiinsä kuulon apuvälineisiinsä. Ovatko ne ulkonäöltään ja käytettävyydeltään luonteva osa arkielämää? Vastaako muotoilu käyttäjien makua ja tarpeita?

Kartoitan myös, mitä ominaisuuksia apuvälineissä voisi parantaa käyttäjien mielestä, ja mikä nykyisessä muotoilussa on hyvää ja toimivaa. Viittaan heihin myös jatkossa käyttäjinä, sillä opinnäytetyössäni ei ole lääketieteellistä näkökulmaa enkä siten pidä heitä potilaina, vaikka kuulokeskukset määrittävät asiakkaansa kyseisellä termillä. Toisena vaihtoehtona olisi ollut 'asiakas', mutta tuolloin se rajaa pois mahdolliset välilliset käyttäjät eli esimerkiksi muut perheenjäsenet, jotka asuvat samassa kotitaloudessa alkuperäisen käyttäjän kanssa ja ovat siten kosketuksissa apuvälineisiin arjessaan.

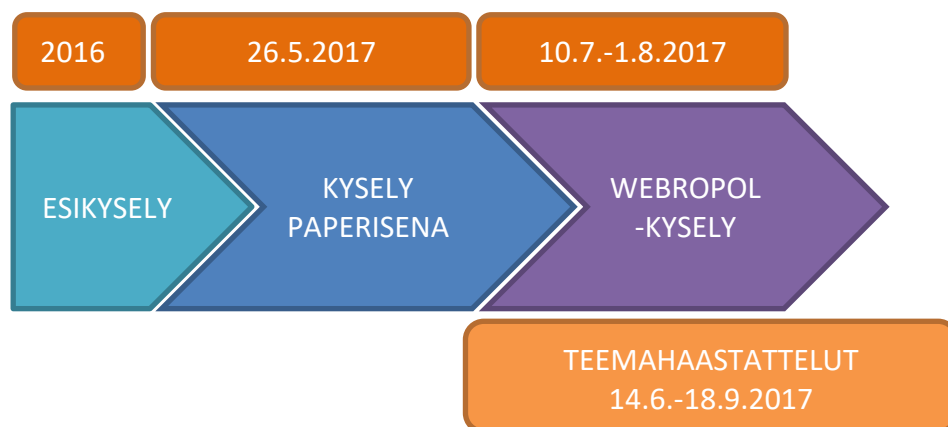
Aiheesta olen jättänyt pois syyt kuuloapuvälineiden tarpeen syntymiseen. Olen rajannut kohderyhmän eli käyttäjäryhmän kuulovammaisiin ja heidän huoltajiin sekä muihin samassa kotitaloudessa asuviin. Kuulon apuvälineisiin luetaan lainattaviksi tai ilmaiseksi saatavat, jotka ovat yleisimpiä menettelyjä Suomessa. Melko pieni osa käyttäjäryhmästä on hankkinut apuvälineensä yksityiseltä sektorilta, ja heistä suurin osa on ikäkuuloisia. Apuvälineitä on jo itsessään useita eri tarkoituksiin, kuten kuulon tueksi tai äänen korvaamiseksi, sekä eri merkkisiä, malleista puhumattakaan.

Eri käytänteet ja menettelyt sairaanhoitopiirien (ks. luku 3) välillä vaikuttavat siihen, millaisia tuotteita käyttäjät saavat. Olen kuitenkin jättänyt pois opinnäytetyöstäni vertailut sairaanhoitopiirien välillä sekä yksityisestä sektorista mainitaan vain lyhyesti.

1.2 Aineiston hankinta ja viitekehys

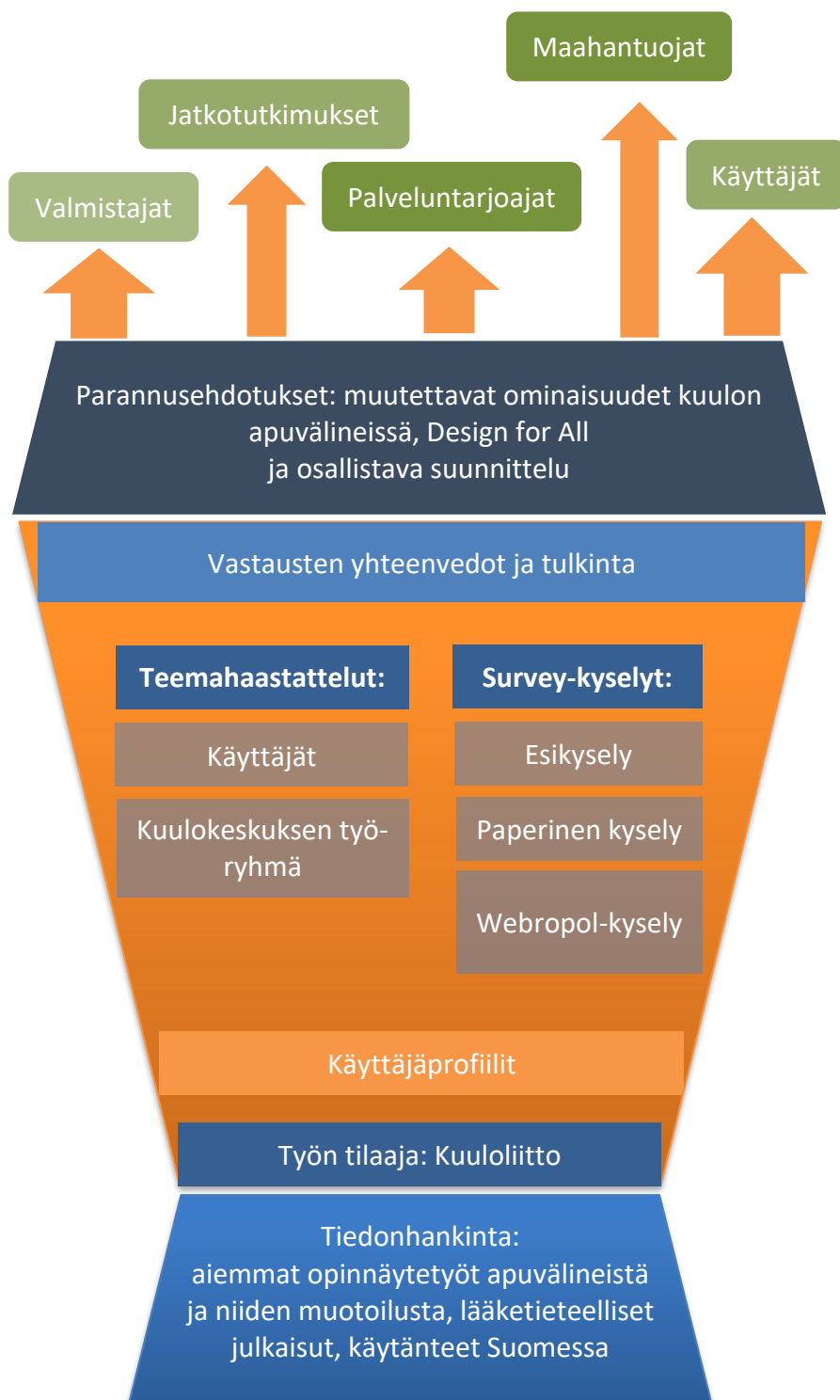
Saadakseni vastauksia työni kysymyksiin olen kerännyt aineistoa sekä määrällisesti että laadullisesti (kuva 3). Käytännössä kvantitatiiviset luvut käyttäjätyytyväisyyden mittauksessa on saatu kyselyillä sekä kvalitatiiviset tulokset käyttäjien arkielämästä apuvälineiden kanssa on kerätty teemahaastatteluilla. Kyselyjen tulokset on muunnettu kaavioihin (luku 5.3), jolloin tilaaja ja työhön tutustuvat saavat selkeän yleiskäsityksen kohderyhmän mielipiteistä apuvälineistään keskittyen niiden muotoiluun.

Teemahaastatteluilla taas perehdytään tyytyväisyyden tai tyytymättömyyden syihin sekä selvitetään käyttäjien suhdetta apuvälineisiinsä. Teemahaastattelut keskittyvät käyttäjiin, mutta olen myös haastatellut erästä kuulokeskusta saadakseni kattavan yleiskuvan ja varmistuakseni siitä, että taustatietoni kokonaisprosessista on mahdollisimman tuore ja oikea. Kokonaisprosessilla tarkoitetaan tässä kuulokeskuksen ja käyttäjän välistä yhteistyötä ja yhteydenpitoa sekä kuulokeskuksen käytänteitä apuvälineiden hankinnassa ja luovutuksessa.

Kuva 3. Kaavio aineistonkeruuprosessista

Viitekehyksessä (kuva 4) tilaajana toimii Kuuloliitto ry ja lähtökohtana on käyttäjien mielipiteiden selvittäminen. Tiedonhankinnassa eli viitekehyksessä alimpana perustana on käytetty aiempia opinnäytetöitä ja julkaisuja. Käyttäjätiedonhankinta, kehyksen runko, toteutettiin kahdella menetelmällä eli kyselyillä ja haastatteluilla. Aineistosta laadittiin yhteenvedot ja niistä johdettiin tulokset. Oranssi runko on opinnäytetyön pääosassa. Tuloksista ja omasta pohdinnasta rakennettiin parannusehdotuksia ja ehdotuksia jatkotutkimuksiin, joita tummansininen katto viitekehyksessä kuvaa. Lopuksi viitekehysten yläosaan on kuvattu vihreillä laatikoilla, keitä tai mitä opinnäytetyö voi hyödyttää.

Kuva 4. Viitekehys

1.3 Työn tilaaja

Yhteistyökumppanikseni valikoitui Kuuloliitto ry ja yhteyshenkilökseni liiton erityisasiantuntija Esa Kalela, joka on tehnyt Helsingin yliopistolla pro gradun aiheesta huonokuuloisten identiteetti (2006). Hän on myös kirjoittanut esitelmän Huonokuuloisten elämänlaadun parantaminen poliittisena kysymyksenä (2008), joka esitettiin yleisölle huonokuuloisten maailmankongressissa Kanadassa vuonna 2008. Lisäksi olen käyttänyt työssäni lähteenä toisen Kuuloliiton erityisasiantuntijan Sami Virtasen opinnäytetyötä: Design for All – suunnittelun kaleidoskooppi: ehdotus Design for All -perusteisen osallistavan suunnittelun toimintamalliksi (2014). Siitä lisää luvussa 7.

Kuuloliitto (n.d.) määrittelee visionsa täten: ”Toiminnan päämääränä on yhteiskunta, joka on kuulovammaiselle esteetön ja saavutettava. Tällaisessa yhteiskunnassa kuulovammaisilla on muiden kansalaisten kanssa yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistumiseen, työntekoon, harrastuksiin, kulttuuriin ja opiskeluun.” Tarkemmin Kuuloliiton strategiset aihealueet vuosille 2018–2020 ovat esimerkiksi ”kuulovammaisille laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut myös valinnanvapauden myötä” ja ”maakunnissa investoitava riittävästi kuulonkuntoutukseen ja kuulon apuvälineisiin”. Heidän sivuillaan korostetaan esteettömyyttä ja helppokäyttöisyyttä apuvälineissä. (Kuuloliitto n.d.)

Tilaajani ei suoraan korvannut työstäni aiheutuneet kulut, joita olivat pääosin matkakulut aineistonkeruuvaiheessa. Yhteyshenkilöni neuvosta hain kuitenkin apurahaa Kuuloliitolta. Minulle myönnettiin Naimi Päiviön rahastosta 500 euroa, jotka kattoivat kuluni.

1.4 Keskeiset käsitteet

Kuulovammaisuus määritellään desibelien perusteella. Normaalisti kuulevan dB-raja on 10–20, erittäin vaikeasti kuulovammainen kuulee vasta yli 95 desibelissä. (Väättäinen 2010, 85.)

Viittomakielisenä pidetään henkilöä, jonka äidin- tai ensikieli on viittomakieli riippumatta kuuloasteesta. Esimerkiksi codat eli kuurojen vanhempien kuulevat lapset voivat määritellä itsensä viittomakielisiksi.

Apuvälineellä tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä kuulovammaisten yleisimmin käytettyjä ja kuulemiseen tarkoitettuja esineitä, kuten kuulokojeita ja sisäkorvaistutteita. Muita apuvälineitä esimerkiksi kodissa, töissä tai koulussa käytettäviksi ovat äänen valolla tai tärinällä korvaavia arjen esineitä kuten ovikello, palovaroitin, herätyskello ja itkuhälytin. Tarkemmin niistä kerrotaan seuraavassa luvussa.

Sisäkorvaistute eli kansankielellä implantti toimii sellaisella periaatteella, että korvan viereen päähän asennettu kone hoitaa kuulemisen ja johtaa signaalin suoraan hermojen kautta aivoihin. (Väättäinen 2010, 89.)

Kuulokeskukset toimivat useimmiten sairaanhoitopiirien yhteydessä, joita on Suomessa 21 Ahvenanmaa mukaan laskettuna. (Sosiaali- ja terveysministeriö n.d.)

Lainaussojimus tehdään käyttäjän lainatessa esimerkiksi Kelalta: tällöin apuväline jää Kelan omistukseen. Kela myös vastaa käytön opettamisesta ja huollosta sekä seuraa käyttöä. (Aarnikka ym. 2010, 35.)

Esteettömyys on periaate, jota noudatetaan vammaispalvelulaissa ja kuntien järjestettäessä palveluja asukkailleen, esimerkiksi tarvittavia apuvälineitä.

Hyvinvointiteknologia toimii tässä opinnäytetyössä näkymättömänä, mutta merkittävänä sivuroolina. Se on kasvava ala, jolle on yhä enemmän kysyntää ja jota voi opiskella ylemmässä ammattikorkeakoulussa. Sateenvarjotermi, jonka alle myös työssäni käsittelemät apuvälineet kuuluvat.

2 APUVÄLINEEN MÄÄRITELMÄ

Anna-Liisa Salmisen toimittamassa teoksessa Apuvälinekirja (2010) hän avaa käsitettä apuväline ja selostaa sen tarpeen kasvua sekä yhteiskunnassa toimivia menettelyjä yleisellä tasolla. Suomen Kuntaliitto (2004) määrittelee apuvälinettä siten, että se edistää tai ylläpitää henkilön toimintakykyä ja osallistumista silloin, kun se on vamman, sairauden tai ikääntymisen vuoksi heikentynyt. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2014) määritelmän mukaan tarkoituksenmukainen apuväline on luonteva osa käyttäjänsä elämää. Näitä voivat olla esimerkiksi liikkumisen, näkemisen, kommunikoinnin ja kuulemisen apuvälineet (Salminen 2010).

2.1 Kuulon apuvälineet ja lisävarusteet

Kuulon apuvälineiksi mielletään yleensä nimenomaan kuuloa tukevia ja parantavia välineitä, mutta opinnäytetyössäni olen sisällyttänyt termiin myös kuulon korvaavia apuvälineitä, kuten värinällä ja/tai vilkkuvalolla toimivia herätyskelloja, ovikelloja ja palovaroittimia. Tässä olen jättänyt pois osan kuulon apuvälineistä ja kuvaan ainoastaan Suomessa yleisimmin käytettyjä apuvälineitä oman aineistoni eli kyselyjen ja haastattelujen pohjalta: siis olennaisimpia työni kannalta.

Sirkku-Marja Väättäinen (2010) on kirjoittanut Apuvälinekirjaan kokoavan luvun kuulemisesta ja sen apuvälineistä. Yleisimmät kuulon apuvälineet ovat kuulokojeet, joiden toimintaperiaatteena on äänen vahvistaminen ja jotka voidaan edelleen jakaa useampaan luokkaan. Korvantauskojeessa on kaksi osaa: korvalehden taakse menevä koje ja korvakappale (kuva 5). Korvakappale sijoitetaan korvakuoppaan tai korvakäytävään. Korvakuoppa- ja korvakäytäväkuulokojeissa sen sijaan ei ole erillistä osaa korvakappaleen lisäksi. Korvakappaleita pystytään valmistamaan useammalla tavalla kuten standardisoidulla mallilla tai yksilöllisesti muotin avulla. Niitä myös saa sekä pehmeinä että kovina. Kuulokojeet olivat aiemmin analogisia, mutta nykyään niitä valmistetaan digitaalisina. Joitakin kuulokojeita on mahdollista säätää itse kaukosäätimellä, ja joissakin on myös Bluetooth-ominaisuus.

Kuva 5. Vasemmalla on alakouluikäinen tyttö ja oikealla aikuinen mies, ja molemmat käyttävät korvantauskojeita.

Aiemmin kuvailtuja kuulokojeita uudempaa teknologiaa ovat sisäkorvaistutteen, joita kutsutaan myös SI:ksi tai kokleaimplanteiksi. Kuvassa 6 näkyy osin hiusten peittämä sisäkorvaistute, jossa on myös kaksi osaa: pään sisälle kiinnitettävä vastaanotin ja ulkoinen ääniprosessori. Ääniprosessorissa puolestaan on magneettiosa ja korvalehden taakse menevä koje. Sisäkorvaistutteen ei ole ollenkaan korvakappaletta, vaan koje muuttaa äänet sähköisiksi impulsseiksi, jotka johdetaan suoraan kuulohermoon. (LapCI n.d.; Väättäinen 2010, 89.)

Kuva 6. Harmaata sisäkorvaistutetta on koristeltu sinivalkoraidallisoin tarroin.

Sekä kuulokojeisiin että sisäkorvaistutteisiin on saatavilla useita lisävarusteita. Niistä yleisimpiä ovat ryhmäkuuntelulaite tai FM-laite (frequency modulation) ja induktiosilmukka. FM-laitteeseen kuuluu sekä lähetin että vastaanotin, ja laite sopii muun muassa ryhmätilanteisiin, joissa on taustahälyä, kuten muiden puhe tai ilmastointi. Laitetta käytetään useimmiten työelämässä tai koulussa, jolloin lähetintä pitävän, esimerkiksi opettajan ääni välittyy selkeänä vastaanotinta pitävälle lapselle. (LapCI n.d.; Väättäinen 2010, 91.)

Lisävarusteiksi voidaan lukea myös älypuheliin ladattavat sovellukset ja kaukosäätimet, jotka ovat tarkoitettu kuulokojeiden itsesäätöön. Ne soveltuvat kuitenkin ainoastaan tiettyihin malleihin. Niillä voidaan tarkistaa esimerkiksi kojeiden patterien tai akun tilan ja säätää äänen voimakkuutta. (Miracle Ear 2018.)

Joissakin julkisissa tiloissa näkee induktiosilmukasta kertovia symboleja (kuva 7). Kun kuulokoke kytketään T-asentoon, ääni tulee induktiosilmukan synnyttämän sähkömagneettisen kentän avulla kojeeseen. Tässäkin on ideana hävittää taustahäly. Induktiosilmukoista on hyötyä erityisesti äänentoistolaitteiden, kuten television kanssa. Silmukoita voi siis käyttää myös kotona. Ne ovat kuitenkin kiinteästi asennettavia, ei kuljetettavia. (Väättäinen 2010, 92.)

Kuva 7. Induktiosilmukasta kertovia symboleja on erilaisia (Suomen Kuulotuki 2018).

Kuva 8. Erään haastateltavan kotona induktiosilmukkaa pidetään ”johtohirviönä” (haastateltavan kotialbumi 2017).

Kuulon apuvälineisiin lukemani kodin apuvälineet ja hälytysjärjestelmät eivät välttämättä suoranaisesti auta kuuloa, vaan myös korvaavat tai täydentävät ääneen perustuvat järjestelmät. Useimmiten äänen tilalla tai lisäksi on vilkkuvalo ja/tai tärinä. Järjestelmä voidaan yhdistää jo olemassa oleviin järjestelmiin kuten kerrostaloissa oleviin ovikelloihin. Suomessa yleisin kuulovammaisille tarkoitettu järjestelmä on Bellman & Symfon, joka on ruotsalainen merkki.

Kuva 9. Käyttämättömäksi jäänyt Bellman & Symfonin herätyskello.

Järjestelmään voi kuulua herätyskello, ovikello, ovilähetin, täristin, vilkkuvalo ja vastaanotin. Lisäksi kannettavia itku- ja kutsuhälyttimiä voi saada käyttöönsä. Joissakin tapauksissa herätyskello ja palovaroitin ovat erillään (kuva 10). Kuvassa 10 musta täristin toimii vain VC-10-merkkisen herätyskellon yhteydessä, vilkkuvalo ja punavalkoinen täristin ainoastaan palovaroittimen ja ovikellon yhteydessä.

Kuva 10. Vilkkuvalo ja herätyskello ovat eri merkkiä. Punavalkoinen ja musta täristin kuuluvat eri järjestelmiin (nimettömän kotialbumi 2018).

Kuva 11. HumanTechnikin valmistamaa värinäherätyskelloa myydään muun muassa Kuuloverkon verkkokaupassa (Kuuloverkko 2018).

Herätyskellossa oleva klipsi kiinnitettynä petivaatteisiin estää kelloa siirtymästä liian kauas tai tippumasta sängystä. TravelTim on yleisessä käytössä Suomessa, ja yksi suosituimpia haastattelujen perusteella. Etuna tällaisessa mallissa on se, että se on pienikokoinen, paristoilla toimiva ja siten helposti kuljetettavissa.

Kuva 12. Eri valmistajan matkaherätyskello, mutta samalla periaatteella toimiva kuin edellisessä kuvassa.

Kuva 13. Erään haastateltavan ovikello on Bellman & Symfonin (haastateltavan kotialbumi 2017).

2.2 Kuulon apuvälineiden muotoilu ja markkinointi

Apuvälineiden tuotesuunnittelun prosessiin ja muotoiluun vaikuttaa niiden asema yhteiskunnassa: niiden nähdään olevan vammaiselle, sairaalle tai ikääntyneelle käyttäjälle ainoastaan toimintakykyä tukevia tai edistäviä. Käyttäjien puolestaan nähdään olevan yhteiskunnan huollettavina ja heikommassa asemassa. Tästä voidaan päätellä, ettei muotoilu ole välttämättä ensimmäisenä mielessä niitä suunnitellessa ja kehittäessä.

Apuvälineen esteettisesti miellyttävä muotoilu ei ole toisaalta uusi ajatus: Teemu Kähkösen opinnäytetyön (2012) tilaaja Ettonet oy on suomalainen yritys, joka myy apuvälineitä. Yritys on keskittynyt toiminnallisiin apuvälineisiin, joista esimerkkeinä mainitsen pesutuolin ja ergonomisen leipäveitsen. Apuvälineyritys Ettonetin erityispiirteenä on kuitenkin muotoilun painottaminen markkinoinnissaan. Kähkösen mukaan yritys erottuu kilpailijoistaan myymällä design-tuotteita, joilla on myös apuvälineen ominaisuudet, ja osa sen strategiaa on apuvälineiden muuttaminen ”tyylikkääksi sisustusratkaisuksi” apuvälineeltä näyttämisen sijaan.

Myös kuulon apuvälineiden markkinoinnissa viitataan muotoiluun yhä useammin. Mainoksissa saattaa olla tyylikkäästi harmaantuva herrasmies, joka ei kuitenkaan ole menettänyt viehätysvoimaansa kuulokojeista huolimatta. Tuotteista, pääosin kuulokojeista kertovissa esitteissä markkinointi on melko selvästi kohdistunut ikäkuuloisiin tai aikuisiällä kuuroutuneisiin. Bernafonin esitteessä päähenkilönä on keski-ikäinen hotellinomistaja Charles Frey (kuva 14).

Kuva 14. Bernafonin esite (2017).

Eräs haastattelemani apuvälineiden käyttäjä kertoi, että saamassaan kuulokojepakkauksessa oli kuva halaavasta pariskunnasta. Siitä tulee mielikuva, että kuulokojeilla saadaan parisuhde. Käyttäjä totesi, että on positiivista, kun markkinoinnissa huomioidaan vammaiset seksuaalisina olentoina, mutta toisaalta siitä voidaan ymmärtää, että jää yksin, jos ei käytä apuvälineitä.

Hansatonin esitteessä on panostettu kojeiden ulkonäön mainontaan: ”Palkittua muotoilua. HANSATON-kuulokojeiden ainutlaatuinen ulkonäkö ilahduttaa muotoilun ystäviä ja kansainvälisiä raateja. HANSATONille on tärkeää, että tuotteet ovat paitsi edistyksellisiä, myös ulkonäöltään ja käyttötuntumaltaan miellyttäviä. Valitessasi uuden sukupolven HANSATON-kuulokojeen, Sinun ei tarvitse tinkiä tyylistäsi kuulokojeen vuoksi.”

Oticonin esitteessä kerrotaan tyylikkyydestä, huomaamattomuudesta ja helppokäyttöisyydestä: ”uusi muotoilu yhdellä älykkäästi toimivalla painikkeella tekee äänenvoimakkuuden ja ohjelmien käytöstä helppoa”. ReSoundin esitteessä käyttäjät ovat keski-ikäisiä tai hiukan vanhempia ja kuulovammaa kuvataan termeillä ”vakava kuulovika” ja ”suuri kuulonalenema”.

Kuva 15. Osa yksityisestä liikkeestä saaduista esitteistä mainostaa langattomia ratkaisuja ja älyteknologiaa.

Kuulokojeiden väriskaala kaikissa esitteissä on melko samankaltainen ja tasainen: vain sävyä kuvaavat nimet vaihtelevat. Phonakin Audéo B -kuulokojeille on yhdeksän väri vaihtoehtoa, joista viisi on ruskean eri sävyjä, kaksi harmaan sävyä sekä musta ja valkoinen. Starkeyn Halo 2 -kuulokojeisiin saa 8 eri väriä, kuten musta, teräs ja shampanja. Bernafonin Zerena-kojeisiin taas saa muun muassa pikimustaa, suklaanruskeaa ja beigeä.

Kuva 16. Kolmen eri merkin korvantauskojeiden värivaihtoehdot.

Elämä on täynnä
ääniä, jotka
kannattaa kuulla!

Nykykaiset kuulokojeet ovat laadukkaita ja tyylikkään huomaamattomia. Parhaan tehon ja miellyttävimmän käyttökokemuksen saa hankkimalla kojeen molempiin korviin.

Jos vähänkään epäilet kuulosi heikentyneen, varaa aika maksuttomaan kuulontarkistukseemme.

kuulotekniikka
TURKU: Eerikinkatu 7 b B, p. 020 7290 375
www.kuulotekniikka.com

Meiltä löydät varmasti sopivimman kuulokojeen.
Hinnat alkaen 1860 € tai 35 €/kk*
*Esimerkilaskelma tehty 72 kk maksuehdolla.

**KAHDEN KUULOKOJEEN
OSTAJALLE TOINEN
-50%**

Tarjous voimassa 31.1.2017 asti.

ILMAINEN
RAHOITUS
MAKSI/ISSA

Kuva 17. Kuulotekniikka mainostaa kuulokojeiden olevan tyylikkään huomaamattomia (Turun Sanomat 2017).

Kuva 18. Toisessa mainoksessa käytetään ilmaisuja 'erittäin pieni', 'huomaamaton' ja 'näkymätön' (Turun Sanomat 2016).

Tanskalaisen Beltonen (n.d.) verkkosivuilla on kerrottu heidän tarjonnastaan. Siihen kuuluu korvakäytävä-, korvakuoppa- ja korvantauskojeita. Malleja kuvaillaan englanniksi seuraavilla ilmaisuilla:

"Designed to disappear -"

"Tiny is the new small!"

"- stays out of sight."

"- cosmetically appealing."

"- as aesthetically pleasing as possible."

"- barely visible."

"By matching flesh tone or hair color, they hide with ease."

Myös tanskalaisen yrityksen ReSoundin (n.d.) verkkosivuilla kerrotaan heidän muotoilufilosofiastaan: kuulokojeet tarjotaan uusimman teknologian kera niin elegantissa, hillityssä ja modernissa muotoilussa, että käyttäjä ja kanssaihmiset unohtavat niiden olemassaolon. Esitteistä poiketen sivuilla kerrotaan useista värivaihtoehdoista.

Jo vuonna 1997 lääketieteellisessä julkaisussa on kuvattu ihanteellinen apuväline: "näkymätön, ilman ulkoista energiaa toimiva ja kuulovian yksilölliset ominaisuudet

tarkkaan kompensoiva laite” (Ylikoski & Raivio 1997). Samassa julkaisussa mainitaan viittomakielisen yhteisön (ks. luku 4.1) jäsenten aggressiivinen vastustus sisäkorvaistutteen kohtaan. Kirjoittajat pohtivat, ”ovatko kuurojen johtajat ajamassa omia vai jäsentensä – etenkin kuurojen lasten – etuja”. Julkaisussa todetaan, että pyrkimys puheviestintään olisi paras ratkaisu perheen kannalta.

Kuva 19. Lasten sisäkorvaistutteen ja korvantauskojeita löytyy erimallisina ja –värisinä.

Kollaasin (kuva 19) ylärivissä ensimmäinen kuva vasemmalta ja alarivissä toinen kuva vasemmalta esittävät kojeita, joiden letkuja on koristeltu itse helmillä ja riipuksella.

Koska Suomessa kuulon apuvälineitä saadaan ilmaiseksi julkiselta puolelta, alan markkinointi ei ole vielä kovin näkyvää. Sen sijaan maissa, joissa ei ole samanlaista menettelyä (esimerkkinä Yhdysvallat), markkinointi on paljon kaupallisempaa ja villimpää. Usein tuotteen hinta nousee, kun se saa apuvälineen statuksen, vaikka käyttäjät voisivat hyötyä myös halvemmista, apuvälinekategoriaan kuulumattomista tuotteista.

Otin yhteyttä kesällä 2017 muutamaa kuulokojevalmistajaan sähköpostitse ja esitin heille kysymyksiä, jotka liittyivät apuvälineiden suunnitteluprosessiin. Oliko

prosessissa esimerkiksi mukana ammatiltaan muotoilijoita? Kuullaanko käyttäjiä tuotesuunnittelussa? Ainoa vastaus tuli Phonakilta, jonka pääkonttori on Sveitsissä:

“We have an internal designer that works with consultants and the mechanical design engineers to develop any new model hearing instrument. We are also a team of usability experts, so the goal being any feature or hearing aid design functionality is tested with parents and children to ensure it has a high usability rate, or we modify the product.

We conduct several focus groups with audiologists as well as parents, teens and older kids to understand their needs, and try to identify features that could resolve this. For any new feature we always validate this with kids to ensure it benefits them.”

Tiivistettynä vastaaja kertoo, että hänen tiimissään työskentelee muotoilija, ja tuotekehitysryhmään kuuluu myös asiantuntijoita ja koneinsinöörejä. Hyvän muotoilun merkinä he pitävät käytettävyyttä, jota testataan vanhemmilla ja lapsilla.

Excellent design doesn't go unnoticed

But your hearing aids will

Kuva 20. Mainoksessa korostetaan kuulokojeiden näkymättömyyttä (Hear Connection 2018).

Yllä kuvattujen lääketieteellisen julkaisun ja yksityisten yritysten markkinoinnissa näkymättömyys tai huomaamattomuus on ilmeisesti kuulon apuvälineiden ihanteena oleva ja tavoiteltava asia. Muista muotoiluun liittyvistä seikoista käyttömukavuuden lisäksi ei juurikaan mainita. On kuitenkin toinen asia, yhtyvätkö kaikki käyttäjät mainostajien ajatusmaailmaan. Esimerkiksi Beltonen verkkosivuilla ihonvärisen ajatellaan olevan positiivinen asia, kun taas käyttäjä on toisaalla kommentoinut sitä negatiivisesti.

Tutkiessani internetissä kuulokojeiden muotoilua löysin englanninkielisen blogin The Cookie Bite Chronicles, jossa on lukuisia ideoita kuulokojeiden muotoiluun ja tuunaamiseen, jotkin jopa ironisia tai sarkastisia. Erääseen julkaisuun kirjoittaja oli laittanut muokatun kuvan kuulokojeistaan (kuva 21, oikea puoli). Kyseiset kojeet eivät ole olemassa, vaan pintaan on lisätty ”tatuoidut” ruusut Photoshopilla. Kirjoittaja mainitsee samassa julkaisussa, kuinka kyseiset kojeet näyttäisivät paljon paremmilta verrattuna ihonvärisiin. Ne myös voisivat pelottaa ärsyntyneet ihmiset kauppajonossa siinä määrin, etteivät kyseiset ihmiset yrittäisi hoputtaa taputtamalla kirjoittajan olkapäätä. Hän vertaa kojeita matkailuautoihin: kun ihmiset näkevät kyseisen kulkuneuvon tiellä, heihin iskee alkukantainen vietti ohittaa se kärsimättömänä, vaikka auto kulkisi samaa nopeutta kuin muut. Kirjoittajan mielestä sama koskee myös kuulolaitteiden käyttäjiä. Heitä ohitetaan tai kohdellaan toisin herkemmin, kun apuvälineet huomataan. (The Cookie Bite Chronicles 2014.)

Kuva 21. Pinterestistä löytyy hakusanalla ”hearing aid design” lukuisia ideoita sisäkorvaistutteen ja kuulokojeiden tuunaamiseen (Pinterest 2018).

Kuva 22. Käyttäjällä on kuvioitu koje, jonka painikkeen väri sointuu lasien kanssa

Lapsille on usein tarjolla persoonallisempia muotoiluratkaisuja kuulokojeisiin, kuten kuoria, tarroja ja kuoseja. Kuvassa 22 käyttäjän kuulokojeessa on mustavalkoinen kuosi ja painike on fuksianpunainen kuten silmälasien sangat. Kuvassa 24 näkyy esimerkkejä tarroista ja elementeistä sisäkorvaistutteisiin ja korvantauskojeisiin.

Audicus-nimisen jälleenmyyjän internet-sivuille on kommentoitu englanniksi, kuinka kuulokojeet ovat kömpelöitä ja epäkäytännöllisiä. Eräs kommentoija kuvaili kuulokojeitaan täten: "hate the prosthetic vibe of flesh colored models" joka vapaasti suomennettuna on "vihaan ihonväristen mallien proteettista tuntumaa". Toisena kommenttina toivottiin kojeiden muotoilun lähenevän korumuotoilua tai korujen peittävän nykyiset kojeet. (Audicus 2014.)

Kuva 23. Korumuotoilua on jo kokeiltu, ja kuvassa olevan mallin nimi on Geo Princess (Fontaine 2016).

Muotoilija Ray Fontainen (2016) portfolioissa esitellään muiden projektien ohella suunnitelmia kuulokojeisiin kiinnittyvistä, korumaisista kuorista. Kuvan 23 esittelytekstissä hän kirjoittaa, että haluaa uudelleenmäärittää kuulokojeet lääketieteellisistä apuvälineistä 'fashion statementeiksi'. Hän myös vertaa kojeita silmälaseihin ja kertoo haluavansa poistaa kojeiden luoman stigman viallisuudesta tai vammaisuudesta. Sen sijaan kojeet voisivat olla itsensä ilmaisun välineitä ja osa muotia.

Kuva 24. Sisäkorvaistutteisiin ja kuulokojeisiin on tarjolla verkkokaupassa irrotettavia tarroja ja elementtejä edullisesti (My Lugs n.d.).

3 SUOMESSA VALLITSEVAT KÄYTÄNTEET

Kaikkia aiemmin kuvattuja apuvälineitä ei saa samasta paikasta. Suomessa on tehty työnjako eri tahojen välillä. Julkisella sektorilla toimivat useimmiten sairaalan yhteydessä oleva kuulokeskus, Kela ja sosiaalitoimi sekä opetustoimi. (THL 2017.)

Niiden lisäksi Suomessa toimii useita yksityisiä palveluntarjoajia, joista osassa työskentelee koulutuksen saaneita kuulontutkijoita eli audionomeja ja audiologeja. Myös verkkokaupoista on helposti tilattavissa mm. värinällä toimivia herätyskelloja. Apuvälineiden tarjonta vaihtelee julkisella puolella sairaanhoitopiirien välillä, mutta myös suurestikin julkisen ja yksityisen välillä sekä yksityisten välillä. Jotkin yritykset ovat esimerkiksi keskittyneet ainoastaan yhteen merkkiin.

Kuulovamman diagnoosin tekee audiologiaan perehtynyt lääkäri eli korvalääkäri. Audionomit puolestaan voivat tehdä diagnostisia tutkimuksia ja ohjata apuvälineiden käyttöön otossa. Suomessa kuulon apuvälineitä tarvitsevat voivat saada niitä ilmaiseksi tai lainaksi. Se kuitenkin edellyttää ammattilaisen diagnoosia.

3.1 Kuulokeskukset

Suomessa sairaanhoitopiirejä on yhteensä 21 ja kaikkien kuntien on kuuluttava johonkin sairaanhoitopiiriin (Sosiaali- ja terveysministeriö n.d.). Jokaisen piirin yhteydessä on kuulokeskus. Termin kuulokeskuksen tilalla voi kuitenkin olla muita ilmaisuja, kuten kuuloasema, joka toimii Keski-Suomen keskussairaalassa Jyväskylässä (KSSHP 2014, päivitetty 2018). Joillakin sairaanhoitopiireillä kuulokeskuksen toiminta on ulkoistettu yksityiselle ja toimii ostopalveluna.

Kuulokeskukset toimivat yleensä läheteperiaatteella, jolloin perusterveydenhuollosta tai yksityiseltä lääkäriltä voi saada lähetteen kuulokeskukseen, jos epäillään kuulonalenemaa. Kun lähete on kerran saatu, jää kuulokeskuksen asiakkaaksi, eikä myöhemmissä asioinneissa tarvita uutta lähetettä. (KSSHP 2018). Kuulokeskuksen kuntoutustyöryhmään kuuluu yleensä audiologi, audionomi, puheterapeutti, kuntoutusohjaaja, psykologi, sosiaalityöntekijä ja tekninen henkilökunta (Kuuloavain n.d.).

Apuvälineiden hankinnassa ja luovutuksessa käytännöt vaihtelevat merkittävästi sairaanhoitopiirien välillä. Uudenmaan piirillä esimerkiksi hankintasopimuksen kesto on neljä vuotta, jolloin uusimpia malleja ei saada heti potilaille. Sen sijaan Kanta-Hämeessä sopimus on 1+1 vuotta. Sopimuskäytännöt vaikuttavat apuvälinetarjontaan, jonka laajuus voi erota merkittävästi piirien välillä.

Kanta-Hämeen keskussairaalan kuulokeskuksen edustaja kommentoi asiaa siten:

Meidän sairaanhoitopiirissä on niin hyvät kojevalikoimat, ettei meillä potilaiden kannata laittaa rahaa kuulokojeisiin. Tämä tietysti ei joka sairaanhoitopiirissä ole samanlaista ja potilaiden eriarvoisuudesta tässä asiassa on ollut paljon puhetta valtakunnallisesti.

Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin kuulokeskukselta vastattiin asiasta kysyttäessä, että heillä ostopalvelu on puitesopimuksilla tapahtuvaa hankintaa kilpailutetuilta tuottajilta, ja että tällä hetkellä potilailla ei ole mahdollisuutta itse maksaa osaa apuvälineestään.

Sisäkorvaistutteen leikkaus vaatii erikoissairaanhoitoa ja tehdään yliopistollisissa sairaaloissa, joita on Suomessa viisi. Suomessa lapselle leikattiin sisäkorvaistute ensimmäisen kerran vuonna 1997 (Kuuloavain n.d.).

3.2 Kela ja kunnat

Kuten aiemmin mainitsin, sairaala ei tarjoa kaikkia asiakkaiden tarvitsemia välineitä. Vastuu on jaettu myös kunnalle eli sosiaali- ja opetustoimelle ja Kelalle.

Kela voi myöntää esimerkiksi työssäkäyvälle induktiosilmukan tai FM-laitteen työpaikalle. Alakoulussa opetustoimesta, käytännössä koulun terveydenhuollon kautta taas haetaan kouluun tarvittavat apuvälineet, jotka nekin ovat useimmiten induktiosilmukoita ja FM-laitteita. Yläasteelta lähtien Kela on vastuussa niistä. Kotiin haettavista apuvälineistä on vastuussa sosiaalitoimi eli käytännössä kunta. (THL 2017.)

Opiskelija voi myös saada opintojaan varten Kelalta kannettavan tietokoneen lainaksi, mutta kyseisen välineen olen rajannut pois opinnäytetyöstäni, sillä sen alkuperäinen käyttötarkoitus ei ole kohdistunut pelkästään kuulovammaisiin tai vamman aiheuttaman ongelman korjaamiseen.

3.3 Kolmas sektori

Julkisen sektorin lisäksi Suomessa toimii aktiivisesti kolmas sektori eli järjestöt ja yhdistykset. Opinnäytetyön tilaajalla Kuuloliitto ry:llä on KHL-Kuulokeskus, joka sijaitsee Valkeassa Talossa Helsingissä. Kuulokeskus on HUS:n eli Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin palveluntarjoaja. (Kuuloliitto ry n.d.)

Muita järjestöjä, jotka edistävät kuulovammaisten eri alaryhmien asioita, ovat esimerkiksi Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto ry, Kuurojen Liitto ry, LapCI ry eli Sisäkorvaistutelasten yhdistys ja Suomen Kuurosokeat ry. Suomenruotsalaisille viittomakielisille on oma yhdistys, Finlandssvenska

teckenspråkiga r.f. Moni järjestöistä ja yhdistyksistä myös tarjoaa apua ja palveluja apuvälineiden hankintaan ja käyttöön muun toiminnan ohella, vaikka ei itse apuvälineitä myisi, lainaisi tai tarjoaisi. (Kuuloavain n.d.)

3.4 Yksityiset liikkeenharjoittajat

Kuva 25. Yrttiapteekki-verkkokauppa myy KuuloPlus+-kojetta 25 euron kappalehintaan, mutta kyseistä kuulokojetta ei luokitella lääkinnälliseksi apuvälineeksi (Yrttiapteekki n.d.).

Toisin kuin kuva 25 antaa ymmärtää, kuulokojeet maksavat keskimäärin useita satoja tai muutamia tuhansia euroja. Salmisen (2010, 32) mukaan palveluseteliä voi käyttää apuvälineiden hankinnassa. Sen toimintaperiaatteena on, että kunta myöntää asiakkaalle palvelusetelin, jolloin kyseinen henkilö voi ostaa yksityiseltä puolelta tarvitsemansa apuvälineet ja maksaa mahdollisesta ylimenevästä osasta itse. Tätä menetelmää voidaan käyttää myös muun muassa kaihtimenpiteiden ostamiseen. Kuulonkuntoutuksessa taas tätä mahdollisuutta ei ole, vahvistivat kahden eri kuulokeskuksen edustajat ollessani yhteydessä heihin.

Kuulokojeiden hintaluokasta huolimatta yksityisten liikkeiden tarjonta on melko kattava Suomessa. Liikkeet vetävät puoleensa mahdollisesti palvelulla, nopealla ja sujuvalla asiointilla ja paremmalla tarjonnalla. Niistä saa usein tehokkaammat ja uudemmat, ellei markkinoiden uusimmat apuvälineet verrattuna julkiseen sektoriin, joka kilpailuttaa tuottajat. Apuvälineiden lisälaitteet ovat usein myös uusinta teknologiaa. Jotkin kojeet on esimerkiksi mahdollista yhdistää Apple Watch -älykelloon tai muihin sovelluksiin langattomasti.

Yksityisten kivijalkaliikkeiden lisäksi useampi verkkokauppa sekä Suomessa että muualla maailmassa myy hälytysjärjestelmiä kuten herätyskelloja. Koska kyseisissä apuvälineissä ei tarvita erillistä säätöä esimerkiksi kuuloasteen mukaan kuten kuulokojeissa, verkkokaupat ovat toimiva alusta niiden myymiseen. Kuvissa 26 ja 27 on esimerkkejä herätyskelloista. Haastattelujen mukaan kuvan 26 herätyskello on

ollut ainakin jossakin vaiheessa joidenkin sairaanhoitopiirien tarjonnassa, kun taas kuvan 27 väristin on täysin uusi tuttavuus itselleni.

Kuva 26. Kyseistä herätyskelloa myydään myös Teknikmagasinetin verkkokaupassa ”veemäisenä vekkarina” (Teknikmagasinet n.d.).

Kiintoisaa on huomata, kuinka ylläolevaa herätyskelloa ei mainosteta verkkokaupassa missään kohdassa tietyille ihmisille rajattuna tai apuvälineenä, vaikka juuri sitä se on meille kuulovammaisille. Tässä voisi piillä ajatus Design for All -periaatteesta. Alla herätyskellon kuvausteksti Teknikmagasinetin sivuilla:

”Markkinoiden varmin (joskaan ei mukavin) herätyskello.

Sonic Bomb on markkinoiden ehdottomasti rasittavin herätyskello, jonka todennäköisesti paikkaat seinään jo ensimmäisenä aamuna. Sen kolmivaikutteinen, värinästä, valosta ja korvia koettelevan ärsyttävästä äänestä. koostuva herätys ravistelee takuuvarmasti unihiekat piintyneimmänkin unikeon silmistä! Kaikkia herätyskeinoja voidaan käyttää joko yhdessä tai erikseen.”

Kuten muissakin tuotteissa, apuvälineiden hinta voi vaihdella verkkokaupoissa. Kuvassa 26 olevaa herätyskelloa myydään esimerkiksi Kuuloverkossa 55 eurolla, Sata-Kuulossa taas 80 eurolla. Kaikki käyttäjät eivät kuitenkaan tyydy julkiseen tai yksityiseen tarjontaan vaan rakentavat itse hälytysjärjestelmän (kuva 28).

Kuva 27. Teknikmagasinetissa myydään värinällä toimivaa, puhelinsovellukseen liitettävää herätyskelloa (Teknikmagasinet n.d.).

Kuva 28. Käyttäjä on nikkaroinut itse järjestelmän, jossa kuvassa näkyvä vilkkuvalo on yhteydessä ovikelloon (Laiho 2017).

4 KÄYTTÄJÄRYHMÄT

Kuten aiemmin mainitsin, käytän termiä käyttäjä potilaan tai asiakkaan sijaan. Kun verrataan muiden apuvälineiden käyttäjiin, joillekin kuuloapuvälineiden käyttäjille on ominaista apuvälineiden suuri merkitys kielessä ja kommunikoinnissa, siis saavutettavuudessa ja itsensä ilmaisussa. Toisaalta myös kuulovamma on edesauttanut luomaan viittomakielisen yhteisön. Koen siis kuuloapuvälineiden merkityksen olevan moniulotteinen ja riippuvainen käyttäjästään.

Tässä luvussa en tee käyttäjäryhmän sisäistä jaottelua, vaan nostan esiin muutamia ilmiöitä, joihin olen törmännyt ja kuvailen hieman tarkemmin viittomakielisiä käyttäjiä. Otsikkona on käyttäjäryhmät monikossa, sillä viitataan luvun lopussa esiteltäviin käyttäjäprofiileihin, joita on kolme. Kalelan (2008) esitelmässä on samankaltainen jako, vaikka se perustuukin identiteettiin apuvälineiden käytön sijaan: valtaväestöön, kulttuuriin kuuroihin ja kulttuuriin huonokuuloisiin identifikoituvat. Niistä saa käsityksen, miten suuria eroja kuuloapuvälineiden käyttäjien välillä voi ilmetä. Uskoakseni suhtautuminen kuuloapuvälineiden muotoiluun vaihtelee myös sen mukaan, kuinka riippuvainen käyttäjä on apuvälineestään ja milloin kuulovamma on syntynyt. Iälläkin saattaa olla vaikutus suhtautumiseen. Kuulon apuvälineitä käyttävät kaikenikäiset (kuva 29).

Kuva 29. Vasemmalla käyttäjällä on korvantauskoje ja oikealla toisella käyttäjällä korvakäytäväkoje.

4.1 Kuulovamman asteet ja käyttäjän identiteetti

Käytännössä kuulovammaisuus määritellään lääketieteellisesti desibeleillä. Normaalisti kuuleva kuulee 10–20 desibelissä, kun taas kuurona pidetään henkilöä, joka kuulee 85–90 desibelissä. Kun kuulotaso on 60–65 desibeliä, henkilö kykenee yhä ymmärtämään puhetta metrin päästä. (Kuuloliitto n.d.)

Kuuloavaimen sivuilla kerrotaan, että kun kuulovamma määritellään lieväksi, keskivaikeaksi tai vaikeaksi eli 20–95 dB, käyttäjä tarvitsee kuulokojeet. Vamman ollessa yli 95 dB, sisäkorvaistute on yleisin ratkaisu. Sivuilla on kuitenkin puutteellisesti kerrottu muista vaihtoehdoista, ja annetaan ymmärtää, että kojeiden tai istutteen käyttö on ehtona kommunikointiin.

Kuulovamma itsessään voi johtua lukuisista syistä; se voi esimerkiksi olla synnynnäinen ja/tai perinnöllinen, tai käyttäjä on voinut kuuroutua varhaislapsuudessa jonkin sairauden seurauksena. Ikä on myös merkittävä tekijä kuulon alenemassa, ja suuri osa kuuloapuvälineiden käyttäjistä onkin ikäkuuloisia.

Kuulovamman aste ei ole suoraan yhteydessä viittomakielisyyteen tai kielen osaamiseen, vaan siihen vaikuttavat muun muassa, millaista tukea on käyttäjälle ja perheelle tarjottu. Perheen esimerkki kielen valinnassa vaikuttaa usein pitkälle tulevaisuudessakin. Lisäksi kouluympäristö ja koulussa käytetty opetuskieli voivat olla isossa roolissa käyttäjän identiteetin rakentumisessa. Kuvassa 30 esiintyvä mies pitää itseään kaksikielisenä: hän sekä viittoon että puhuu sujuvasti.

Kuva 30. Kaksikielisellä käyttäjällä on kojeet molemmissa korvissa.

Kuva 31. Vasemmalla käyttäjällä on sisäkorvaistute, oikealla toisella käyttäjällä korvantauskoje (haastateltavat 2017). Molemmat kommunikoivat puhumalla.

Ohjeistus kuulonkuntoutuksessa on muuttunut ajan saatossa: vauvoille esimerkiksi suositellaan kuulokojeita jo kuuden kuukauden iässä ja nykyään trendinä on leikata sisäkorvaistute noin vuoden ikäiselle lapselle (Hyvärinen, Dietz & Löppönen 2017). Kuuloliiton mukaan tänä päivänä 80 prosentille kuurona syntyneille lapsille leikataan sisäkorvaistute, mikä on paljon suurempi määrä verrattuna 20 vuotta sitten, jolloin Suomessa alkoi yleistyä sisäkorvaistutteen leikkaaminen lapsille. Tämä vaikuttaa käyttäjäryhmän muuttumiseen. Lisäksi viittomakielisessä ympäristössä kasvaminen ja viittomakielen käyttö on vähentynyt, kun integraatio- tai inklusio-opetusta painotetaan nykyään kuurojen koulujen sijaan.

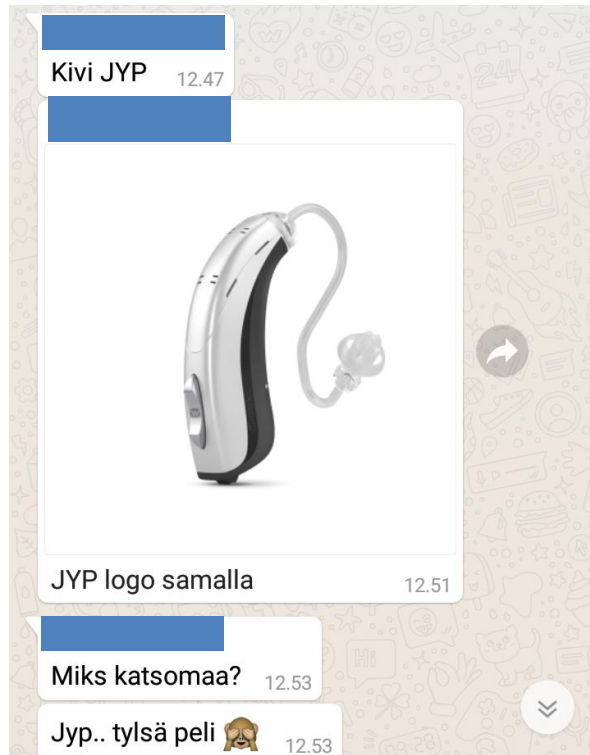
Samaan aikaan, kun kuuloalan teknologia kehittyy entistä nopeammin, viittomakielisten yhteisö on lyhyessä ajassa noussut sorretusta ja ulkopuolelle suljetusta tiedostavaksi kieli- ja kulttuurivähemmistöksi. Viittomakieli muun muassa sai oman lakinsa Suomessa vuonna 2015 (Viittomakielilaki 359/2015), mutta vasta 70-luvulla laki kuurojen pakkosterilisaatiosta kumottiin.

Viittomakielisessä yhteisössä kuuloasteella tai apuvälineiden käytöllä/käyttämättömyydellä ei ole yleensä kovin suuri merkitys: yhdistävänä tekijänä toimii viittomakieli. Se ei kuitenkaan tarkoita, etteikö apuvälineistä keskustella ja vaihdeta tietoa ja kokemuksia. Kollektiivisuus ja ylijäräinen

transnationalismi ovat vahvoilla. Suomessa viittomakielellä on oma päivänsä, 12. helmikuuta. Viime vuosina positiiviset käsitteet kuuroudesta ovat yleistyneet, ja niitä ovat esimerkiksi Deaf Pride, Deaf Power ja Deaf Gain. Tutkija Paddy Laddin luoma käsite 'Deafhood' on saanut jalansijaa viittomakielisessä yhteisössä ja tarkoittaa tiivistettynä myönteistä suhtautumista kuurouteen (ks. Ladd 2003). Kuuroille on omat olympialaiset, jotka järjestettiin viimeksi vuonna 2017 Turkissa. Deaflympicsissa kilpailuihin osallistumisen edellytyksenä on vähintään 55 desibelin raja, toisin sanoen ei kuule alempia ääniä (ICSD 2018). Sama raja koskee myös Suomen mestaruuskilpailuita.

Henkilökohtaisesta kokemuksesta kuulovammaisuudesta on esimerkkinä Anne Sjöroosin opinnäytetyö (2012, 19). Hän viittaa siinä, ettei koe itseään kuulovammaiseksi, vaan kuurojen keskuudessa määrittelee itsensä kuuroksi ja kuuleville kertoo olevansa viittomakielinen. Sjöroos ei koe kuulossaan olevan vikaa tai vammaa eikä sen tähden pidä termiä kuulovammainen itselleen sopivana. Hän kertoo myös, että kuurojen tai viittomakielisten yhteisössä termiä pidetään loukkaavana.

Tästä voidaan päätellä, että ainakin osa vahvasti kuurojen yhteisössä elävistä kokee, ettei ole vammainen eikä kaipaa kuulon korjaamista: toisin sanoen kuulokojeiden ja sisäkorvaistutteen käyttöaste saattaa olla pienempi viittomakielisten keskuudessa. Sen sijaan kommunikoinnissa ei-viittovien kanssa käytetään viittomakielen tulkkeja. Kodin hälytysjärjestelmien käyttöaste on korkeampi verrattuna kojeisiin ja istutteisiin työni aineiston perusteella.

Kuva 32. Whatsapp-sovelluksen ryhmäkeskustelussa JYP:n logoa verrataan kuulokojeeseen negatiivisessa mielessä.

Kuvassa 32 kommentti "Kivi JYP" on kirjoitettu niin sanotusti kuurojen slangilla, joka valtaväestön suomeksi käännettynä tarkoittaa "kiviäkin kiinnostaa". Toisin sanoen kyseinen jääkiekkoseura ei voisi vähempää kiinnostaa kommentoijaa. Kuvissa 33 ja 34 on eri-ikäisiä viittomakielisiä kuulon apuvälineiden käyttäjiä. Kuvan 34 käyttäjä kertoi hyötävänsä pitkistä hiuksistaan halutessaan peittää sisäkorvaistutteensa.

Kuva 33. Kuvassa ovat viittomakieliset kuulokojeiden käyttäjät.

Kuva 34. Viittomakielisen käyttäjän pitkät ja paksut hiukset peittävät sisäkorvaistutteen kokonaan.

Vaikka binauraalikuuloa eli kojeiden käyttöä molemmissa korvissa pidetään suositeltavana (Väättäinen 2010, 90), joillakin on ainoastaan yksi koje käytössä. Eräässä tapauksessa käyttäjän ollessa murrosiässä eli 2000-luvun alussa muotia oli laittaa tukka toisen korvan taakse. Tuolloin hän jätti toisen kojeen pois, jotta se ei

näkyisi. Tapa on jäänyt, vaikka hän hyötyisikin molemmista kojeista. Jotkut käyttäjät jättävät kuulokojeensa tai sisäkorvaistutteensa pois tilanteissa, joissa eivät koe tarvitsevänsä apuvälineitä. Tilaisuus voi olla esimerkiksi viittomakielisten kotibileet, joissa osallistujista riippuen kommunikointi tapahtuu ainoastaan viittomakielellä.

Toisaalta tilanne on kääntynyt pääläelleen lyhyessä ajassa; toisessa tapauksessa vuonna 2017 eli noin 15 vuotta myöhemmin edellisestä tapauksesta 11-vuotiaat kuulokojeita käyttävät lapset ihmettelivät 23-vuotiaalta kuuloilta naiselta, miksi hän ei itse käyttänyt apuvälineitä. Keskustelua on herättänyt myös sekä puolesta että vastaan joidenkin vanhempien päätös olla leikkauttamatta sisäkorvaistutetta lapsilleen. Jotkut ovat myös myöhemmin poistattaneet sisäkorvaistutteensa leikkauksella, sillä eivät kokeneet hyötyvänsä niistä tai kokivat niiden aiheuttavan terveydellistä haittaa.

Ikäkuuloisten ja viittomakielisten lisäksi suuri käyttäjäryhmä ovat huonokuuloiset, joista Kalela (2006) on kirjoittanut pro gradun. Itse kuulemisessa auttavat välineet, kuten sisäkorvaistutteen ja kuulokojeet ovat yleisiä tässä käyttäjäryhmässä ja usein niitä pidetäänkin luontevana osana arkielämää. Eräs haastateltava kertoi jopa nukkuvansa kuulokojeiden kanssa. Hänen lapsensa myös käyttää kojeista nimitystä ”äidin korva”.

Kuulon apuvälineiden käyttö ja käyttämättömyys herättää ajoittain keskustelua myös sosiaalisessa mediassa, pääosin muissa maissa. Kuvassa 35 on eräs esimerkki Facebook-ryhmän Deaf TV ASL keskustelunaloituksesta, jossa on pyydetty valitsemaan sisäkorvaistutteen ja korvantauskojeen välillä.

Kuva 35. Suositussa Facebook-ryhmässä kyseinen kuva herätti voimakkaita reaktioita puolin ja toisin.

4.2 Käyttäjäprofiilit

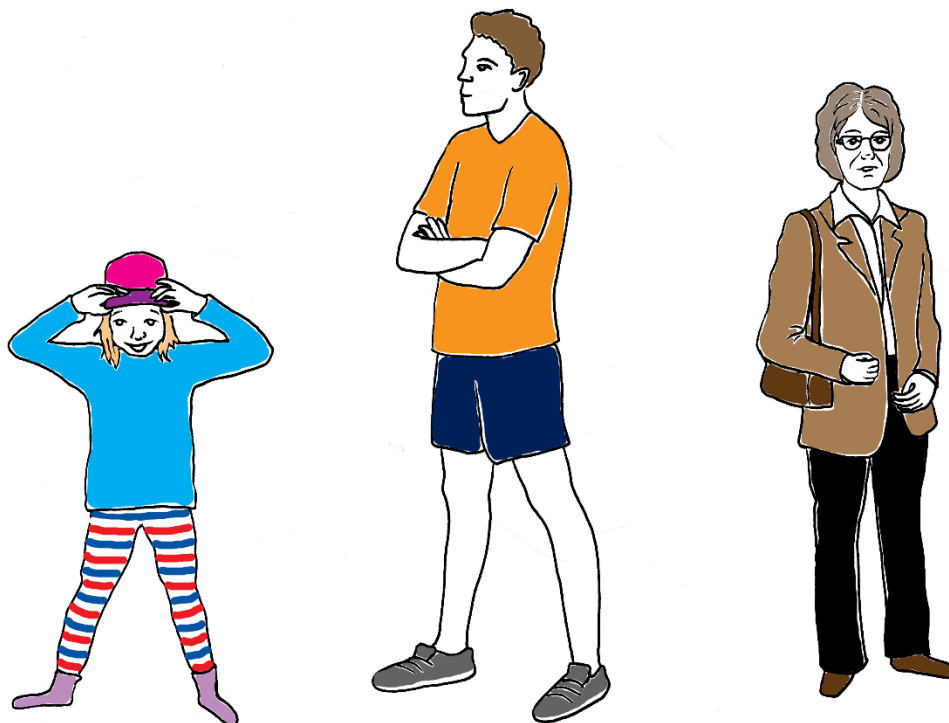
Käyttäjäprofiileja tai asiakasprofiileja käytetään työkaluna käyttäjäryhmän eri heimojen visualisoinnissa. Käyttäjäprofiili ei siis tarkoita yksittäistä kuvausta tietystä käyttäjästä tai asiakkaasta. Menetelmä on hyödyllinen, sillä siten voidaan palvelumuotoilun keinoin lähteä rakentamaan toimintamalleja ja ratkaisuja, jotka sopivat kyseisille ryhmille. Käyttäjäprofiilit myös auttavat suunnittelijaa ymmärtämään paremmin itse käyttäjäryhmää. (Tuulaniemi 2011, 68.)

Kuva 36. Käyttäjällä on kaulaan ripustettava Sennheiser-merkinen induktiosilmukka eli TV:n kuuntelulaite, joka soveltuu kuulolaitteiden käyttäjille.

Olen suunnitellut kuuloapuvälineiden käyttäjäryhmästä kolme havainnollistavaa esimerkkiä eli käyttäjäprofiilia. Jokainen niistä käyttää eri apuvälineitä sekä välineiden käyttöaste vaihtelee. Heillä kaikilla on siis erilaiset tarpeet, odotukset ja toiveet apuvälineiltään sekä niihin liittyviltä palveluilta. Profiilit on luotu henkilökohtaisen ja sosiaalisen kokemuksen ja haastattelujen pohjalta. Profiileja on kolme (kuva 37), joten kaikki käyttäjät eivät välttämättä samaistu johonkin tiettyyn profiiliin. Opinnäytetyössäni olen hyödyntänyt luomiani käyttäjäprofiileja siten, että haastatteluaineistoa kerätessäni olen pyrkinyt mahdollisimman kattavaan otantaan niiden perusteella. Alla on toteuttamaani survey-kyselyyn tullut kommentti, joka kuvastaa hyvin käyttäjäprofiilien tarpeellisuuden.

Osassa laitteista on selvästi "mummomuotoilu", vaikka itse olen nuori aikuinen. Minulle riittäisi pienet painikkeet, tekstit ym.

Kuva 37. Käyttäjäprofiilit.

Ensimmäinen käyttäjäprofiili on (kuvassa 37 vasemmalla) syntymäkuuro lapsi, jolla molemmilla puolilla päätä sisäkorvaistutukset sekä muita apuvälineitä käytössä vauvasta asti. Kotona on induktiosilmukka, ja fm-laitetta käytetään päiväkodissa. Lapsi käy puheterapiassa ja käyttää tarvittaessa tukiviittomia tai viittottua puhetta. Lapsen perhe on aktiivisesti mukana kuulojärjestöjen kursseilla ja tapahtumissa. Perhe kuuluu LapCI-yhdistykseen. Kaikki apuvälineet on saatu julkiselta puolelta.

Toinen käyttäjäprofiili (kuvassa 37 keskellä) on viittomakielinen kuuro 25-vuotias mies, joka aktiivisesti kuurojen yhteisössä ja osallistuu viittomakielisiin urheilu- ja kulttuuritapahtumiin. Apuvälineistä käytössä on kodin hälytysjärjestelmä eli herätyskello, ovikello ja palovaroitin. Kaikki muut apuvälineet on saatu julkiselta puolelta paitsi mieluisen näköinen värinäherätyskello on itse hankittu verkkokaupasta ystävän vihjeestä.

Kolmas käyttäjäprofiili (kuvassa 37 oikealla) on eläkeläisrouva. Myöhemmällä iällä on tullut kuulonalenema, ja kommunikointi sujuu korvantauskojeiden varassa. Muita apuvälineitä ei käytetä. Naisella ei ole kosketusta viittomakieleen tai viittomakielisiin. Hän asioi yksityisellä palveluntarjoajalla välttääkseen kuulokeskuksen jonot ja saadakseen parasta mahdollista palvelua sekä uusinta tekniikkaa.

5 SURVEY-KYSELYT

Opinnäytetyötäni varten toteutin yhteensä kolme kyselyä, joista ensimmäinen tehtiin vuonna 2016 ja jonka tarkoitus oli kartoittaa tulevan työni aiheen hyödyllisyyttä. Kun ensimmäisestä kyselystä selvisi, että työlle on tarvetta, tarkensin sen pohjalta varsinaisen opinnäytetyöni aiheen. Toinen kysely pidettiin paperisena versiona 26.5.2017 Porvoossa Kuurojen Liiton järjestämällä seniorien kulttuuripäivillä. Kyselyn taustalla oli ajatus, että ikäryhmän tähden paperinen versio toimisi paremmin kuin sähköinen. Myöhemmin osoittautuikin, että Webropol-kyselyyn tuli yli 60-vuotiailta hyvin vähän vastauksia. Kolmannen kyselyn toteutin sähköisellä survey-kyselyllä Webropol-ohjelman avulla. Keskusteltuani etukäteen tilaajani kanssa asetin tavoitteeksi vähintään 200 vastausta. Lopullinen määrä ylsikin yli kolmeensataan. Kysely oli auki kesällä 10.7.–1.8.2017 ja sitä jatkettiin muutama päivä aiemmin ilmoitetun sulkemispäivän jälkeen eli yhteensä noin neljä viikkoa.

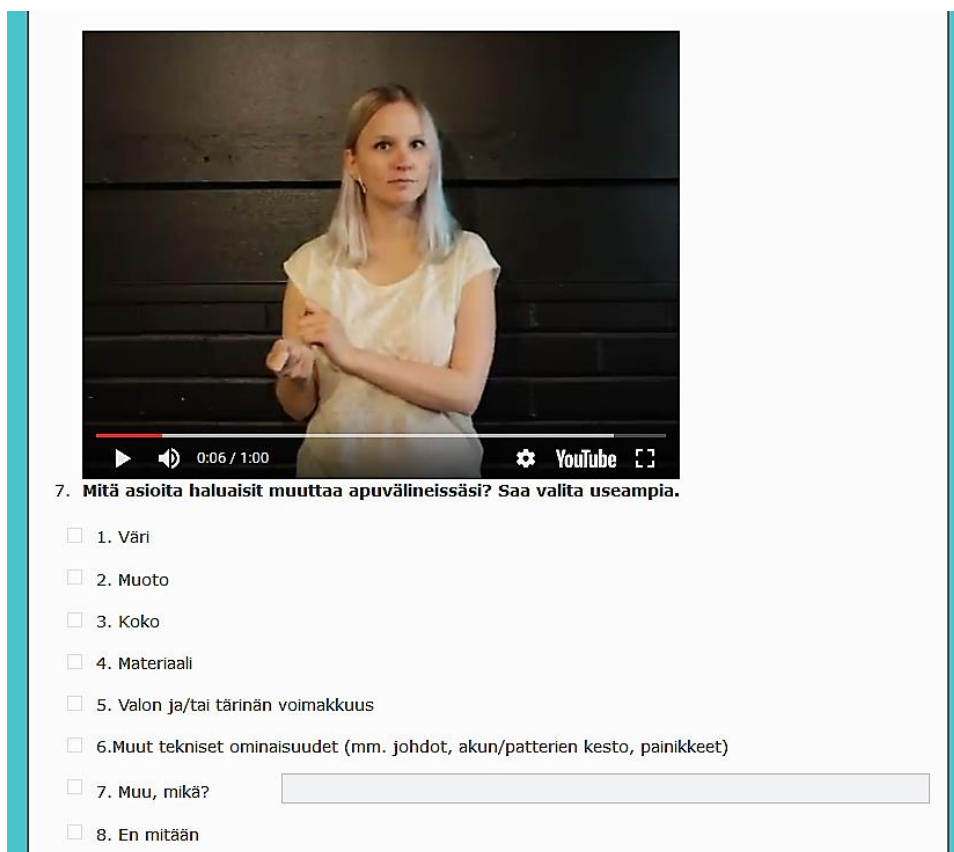
5.1 Kyselyjen laadinta

Kehitin kysymyksiä useassa vaiheessa. Ensimmäinen kysely oli suppea ja suunnattu pienelle joukolle ihmisiä, jotka olivat pääosin tuttujani ja viittomakielisiä. Seniorien kulttuuripäivillä pidetty kysely sisälsi hieman erilaisia kysymyksiä kuin viimeisessä versiossa, Webropol-kyselyssä, sillä edellisen kyselyn vastausten pohjalta kysymyksiä on muokattu ja karsittu. Yksi kysymys liittyi valmiuteen maksaa omasta apuvälineestään, jossa tarkoituksena oli kartoittaa, maksaisivatko käyttäjät omasta taskustaan, jos saisivat valita itse apuvälineensä ja kuinka paljon. Vastausten ja muiden kommenttien perusteella oli kuitenkin ilmeistä, että ajatus koettiin vieraaksi. Kuulon apuvälineet nähtiin nimenomaan yhteiskunnan kustannettaviksi. Lisäsin myös joskus-vaihtoehdon Webropol-kyselyn valinnan mahdollisuus -kohtaan, sillä ymmärsin jälkepäin, että eri apuvälineiden kohdalla voi olla eri tilanne. Usein esimerkiksi kuulokojeissa saattoi valita värin, kun taas herätyskellosta tarjottiin ainoastaan yhtä vaihtoehtoa. Lisäsin myös muutettavat ominaisuudet -listan, jolloin vastaajien oli helppoa ainoastaan valita sieltä mieleisensä vaihtoehdot ilman, että joutui itse keksimään apuvälineensä muutettavia ominaisuuksia.

Viimeisessä versiossa eli sähköisessä Webropol-kyselyssä kysymyksiä oli yhteensä kahdeksan (liite 2), joista neljä kysyi perustietoja kuten ikää ja sukupuolta. Loput neljä oli mielipiteitä mittaavia, kuten kysymys 6, jossa pyydettiin antamaan arvot apuvälineiden ulkonäölle. Lisäksi pyydettiin valitsemaan muutettavia ominaisuuksia ja kertomaan valinnan mahdollisuudesta. Lopuksi tyhjään kenttään vastaajat saattoivat kirjoittaa kuvauksia apuvälineistään. Päätin pitää kyselyni mahdollisimman lyhyenä ja yksinkertaisena sillä yleisessä tiedossa on ihmisten

tyytymättömyys jatkuvaan kyselypyyntötulvaan. Vaikka kysely on yksi tärkeimmistä asiakastyytyväisyyden mittareista, se on menettänyt arvoaan.

Toteutin Webropol-kyselyni kaksikielisenä, sillä siten koin sen olevan tasa-arvoinen ja saavuttavan paremmin kaikki käyttäjäryhmät. Kysymykset olivat siis kirjoitettuna suomen kielellä ja videoitu suomalaisella viittomakielellä. Webropolissa oli mahdollisuus upottaa Youtubeen ladatut videot suoraan kyselyyn (kuva 38).

Kuva 38. Kysely toteutettiin sekä suomen kielellä että viittomakielellä.

Valitsin kyselyyn vaihtoehtoiksi yleisimpiä kuuloon liittyviä apuvälineitä sekä lisäsin avoimen tekstikentän, johon vastaajilla oli mahdollisuus lisätä puuttuvia, itse käyttämiään apuvälineitä. Kysymyksessä vastaaja saattoi valita useammankin vaihtoehdon, eli kaikkia apuvälineitä, joita hän käytti. Kotiin liittyvillä apuvälineillä, kuten ovikellolla ja palovaroittimella tuli olla värinä- ja tai vilkkuvalo-omaisuus. Esitinkin vaihtoehdot tässä muodossa: ”ovikello, värinällä ja/tai vilkkuvalolla toimiva” sekä kirjoitetussa että viitotussa muodossa.

Kysely toimi myös mobiililla, mutta huomasin jälkeenpäin yhden kysymyksen asemoinnin vinoutuvan puhelimella. Se siis toimi parhaiten tietokoneella, ja kehotinkin vastaajia käyttämään sitä.

Testasin sähköistä kyselyäni etukäteen ystävälläni, tein tarvittavia muutoksia sekä kirjoitin saateviestin, jonka jälkeen julkaisin julkisen linkin muun muassa omalla Facebook-seinälläni ja erilaisissa vertaistukiryhmissä Facebookissa. Kuuloliitto ja Kuurojen Liitto myös jakoivat linkkini julkisilla Facebook-sivuillaan. Ystäväverkostoni avulla sain linkin ujutettua myös itselleni tuntemattomiin paikkoihin, kuten sisäkorvaistutetta käyttävien Whatsapp- ja Facebook-ryhmiin.

5.2 Vastaajien valikoituminen kyselyissä

Koska seniorien kulttuuripäivät ovat Kuurojen Liiton järjestämä viittomakielinen tapahtuma, yleisönä on useimmiten iäkkäämpiä viittomakielisiä. Tästä voi olettaa, että siellä toteutettuun kyselyyn vastasi pääosin, ellei ainoastaan viittomakielisiä. Sen sijaan ei-viittovat ikäkuuloiset eivät ole tapahtuman pääkohderyhmää.

Webropol-kyselyssä olisi ollut mahdollisuus teettää julkinen internetlinkki tai vaihtoehtoisesti lähettää yksityinen kutsu kyselyyn sähköpostilistan avulla. Päädyin ensimmäiseen vaihtoehtoon, sillä itselläni ei ollut riittävä määrä tarvittavia kontakteja. Olisin voinut pyytää järjestöjä, esimerkiksi asiakastani Kuuloliittoa ja Kuurojen Liittoa lähettämään jäsenilleen sähköpostia. Koin sen kuitenkin rajoittavaksi jo siksi, että olisin täysin riippuvainen järjestöjen halukkuudesta mainostaa kyselyäni. Ihmiset ovat myös tottuneet olemaan lukematta henkilökohtaisesti vähemmän tärkeitä sähköposteja, ja usein myös poistavat niitä.

Viikkoa ennen kyselyn sulkeutumista vastaajia oli kertynyt alle toivomani määrän, joten lähetin Facebookissa yksityisviestejä henkilökohtaisesti ystävilleni ja tuttavilleni ja pyysin heitä vastaamaan kyselyyni. Idea oli kannattava, sillä parissa päivässä sain 80 lisää vastausta.

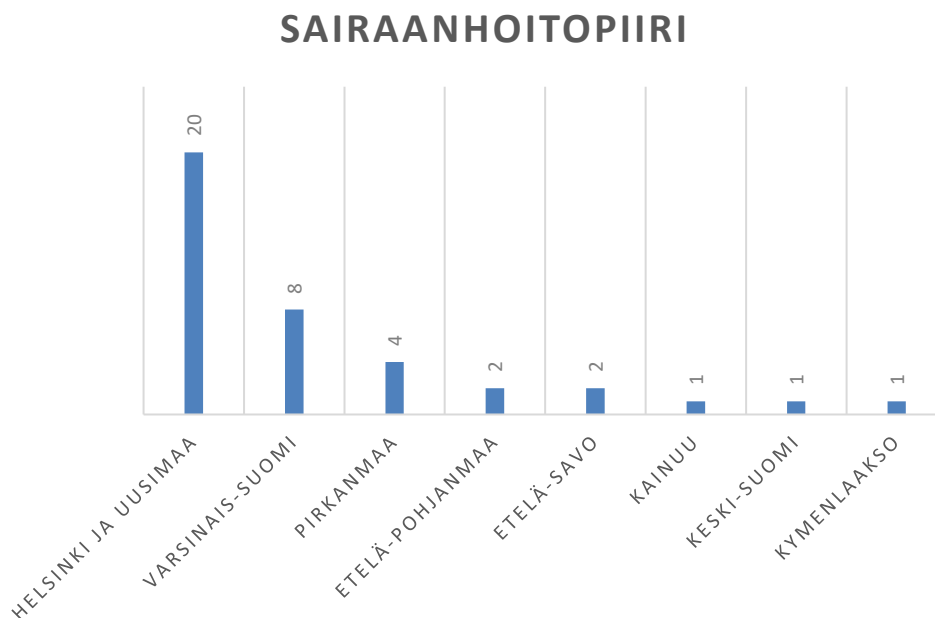
Toivoin, että kyselyni olisi tavoittanut myös huonokuuloisia henkilöitä, joilla ei ole minkäänlaista yhteyttä kuurojen yhteisöön tai viittomakieleen. Heitä on Suomessa paljon suurempi joukko verrattuna syntymäkuuroihin ja/tai viittomakielisiin. Oletan kuitenkin, että kyselyyni vastanneista suuri osa oli tuttujani ja viittomakieliseen yhteisöön kuuluvia. Vastaajien valikoitumisen oletetusta vaikutuksesta lopputulokseen voi lukea lisää luvusta 4.1 ja 7.

5.3 Kyselyjen tulokset

Olen laatinut erilliset kaaviot seniorien kulttuuripäivillä pidetyn kyselyn ja Webropol-kyselyn vastauksista, sillä kysymykset poikkeavat hieman toisistaan. Luvuista 5.3.1 voi tarkastella tuloksia seniorien kulttuuripäiviltä ja 5.3.2 Webropol-kyselystä. Kokoavat tulokset kyselyjen ja haastattelujen pohjalta löytyvät luvusta 7.1.

5.3.1 Kysely seniorien kulttuuripäivillä

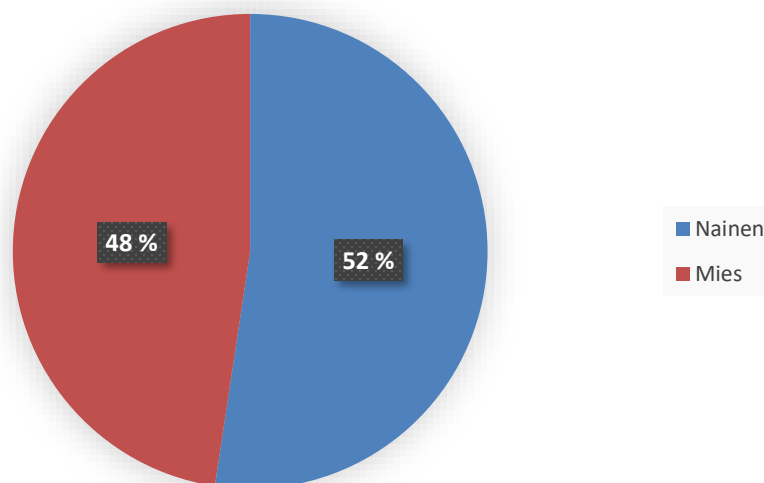
Kysely pidettiin Porvoossa seniorien kulttuuripäivillä muutaman tunnin ajan, jolloin kävijät saattoivat kirjoittaa vastauslomakkeisiin nimettöminä. Vastaajien määrä oli yhteensä 42. Tulokset esitellään kysymysjärjestyksessä.

Kuva 39. Vastaajista lähes puolet kuului Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiriin.

Ensimmäisessä kysymyksessä kysyttiin kotikuntaa. Vastaukset olen jakanut sairaanhoitopiireittäin ja tulokset löytyvät kuvasta 39. 39 vastaajasta 20 kuului Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiireihin. Kahdeksan vastaajaa kertoi kuuluvansa Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiriin. 21 sairaanhoitopiiristä 13 ei ollut edustettuna ollenkaan vastaajien kesken.

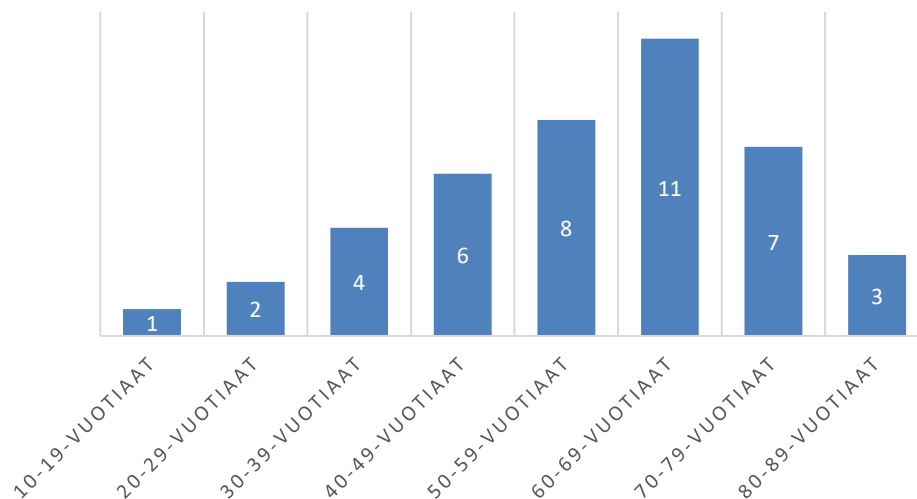
Sukupuoli

Kuva 40. Sukupuolijakauma oli melko tasainen.

Seuraavassa kysymyksessä pyydettiin kertomaan sukupuoli (kuva 40). Vaihtoehtoina kyselyssä oli mies, nainen ja muu. Vastaajat jakautuivat lähes tasan: miehiä oli 20 ja naisia 22. Muu-kohtaan ei tullut yhtään vastausta.

IKÄJAKAUMA

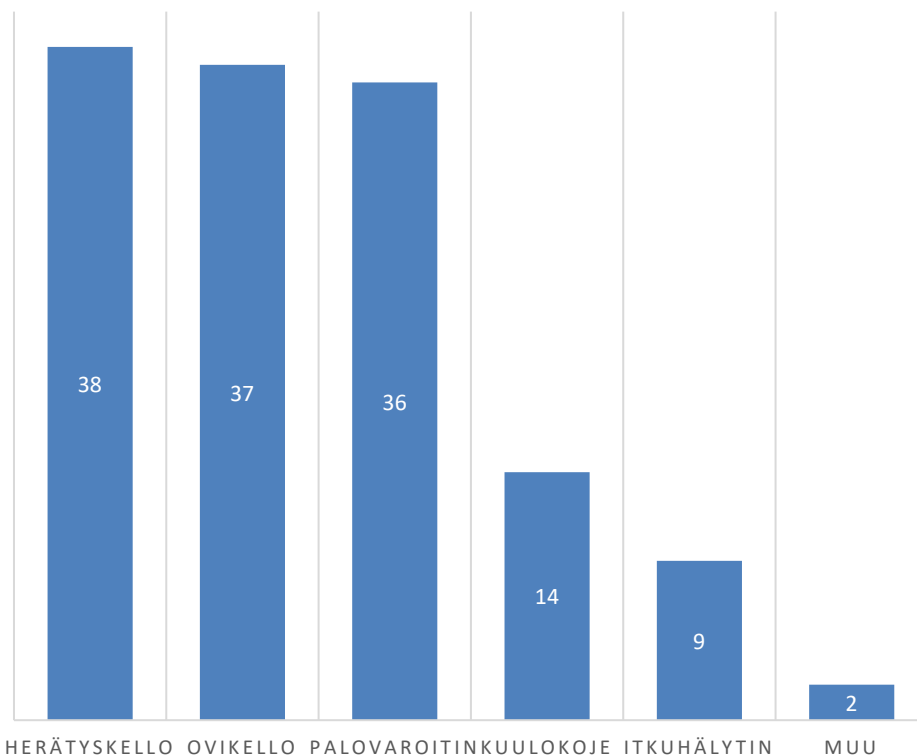

Kuva 41. Ikäjakaus: suurin osa vastaajista oli 60-69-vuotiaita.

Kysyttäessä ikää vastaaja saattoi merkitä tarkan ikänsä numerolla. Selkiyttääkseni tulokset olen jakanut vastaukset kahdeksaan ikäryhmään (kuva 41). Kuten olettaa saattoi, seniorien kulttuuripäivillä ikäjakaus painottui vanhempiin. Noin neljäsosa

vastaajista kertoi olevansa 60–69-vuotiaita, ja toiseksi eniten vastauksia keräsi 50–59-vuotiaiden ryhmä. Kaikkiaan 42 vastaajasta puolet oli yli 59-vuotiaita.

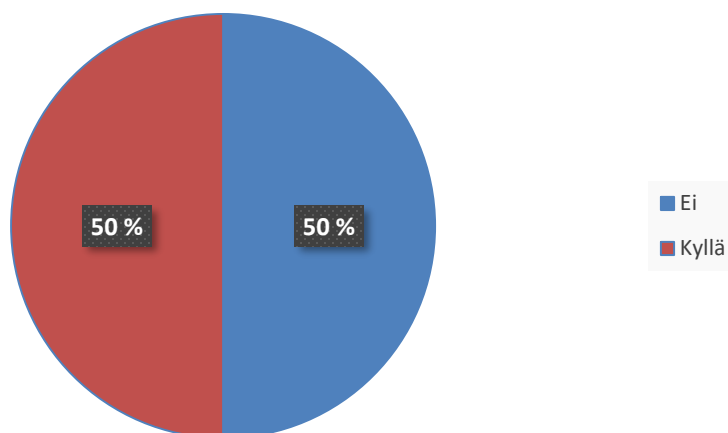
APUVÄLINEIDEN KÄYTTÖASTE

Kuva 42. Lähes kaikki vastaajista käyttivät herätyskelloa, ovikelloa ja palovaroitinta. Sen sijaan kukaan ei käyttänyt sisäkorvaistutetta.

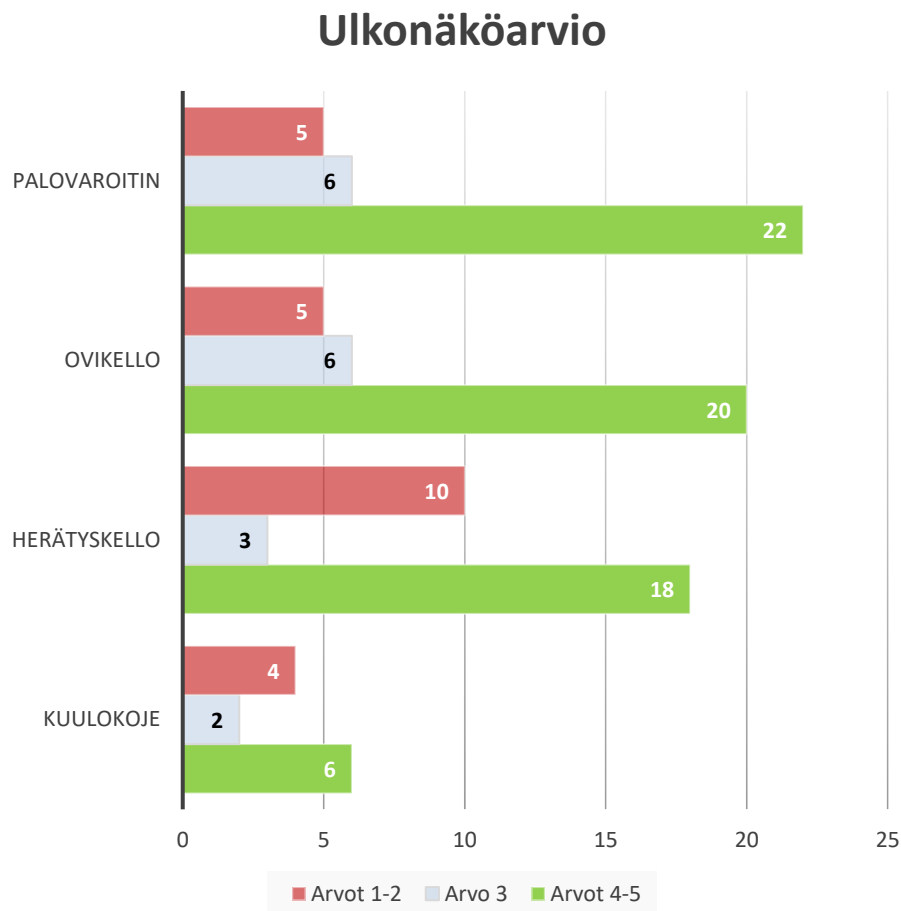
Neljännessä kysymyksessä (kuva 42) selvitettiin, mitä apuvälineitä vastaajilla oli käytössään. Suurin osa vastaajista kertoi käyttävänsä palovaroitinta (36), ovikelloa (37) ja herätyskelloa (38). Kuulokojeita käytti yhteensä 14 vastaajaa. Yhdeksän vastasi käyttävänsä itkuhälytintä.

Valinnan mahdollisuus

Kuva 43. Tasan puolet 42 vastaajasta koki, ettei valinnan mahdollisuutta ollut kuulon apuvälineiden kanssa.

Viidennessä kysymyksessä kartoitettiin, onko vastaajilla ollut mahdollisuutta valintaan apuvälineitä saadessa. Kuvasta 43 ilmenee, että vastaukset jakautuivat tasan: 21 vastasi myöntävästi ja 21 kieltävästi.

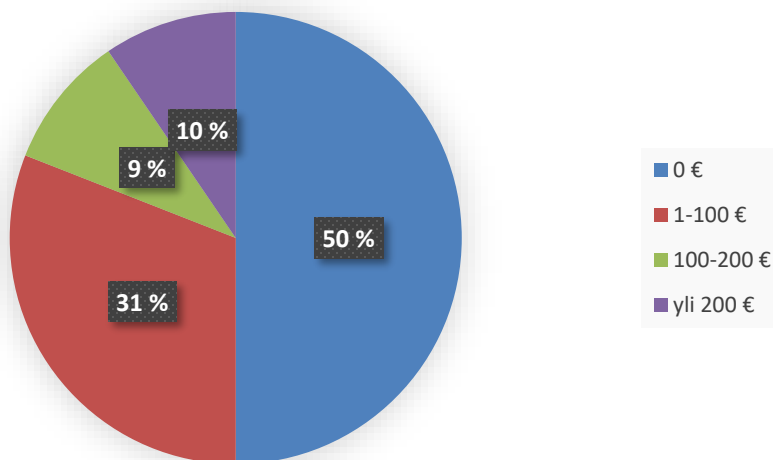

Kuva 44. Kaikki apuvälineet saivat useammin arvot 4-5 kuin arvot 1-2. Eniten negatiivisia arvoja sai herätyskello.

Kuudennessa kysymyksessä (kuva 44) pyydettiin vastaajia antamaan arvot käyttämiensä apuvälineiden ulkonäölle. Arvot olivat viisiportaisesti: 1 vastasi erittäin rumaa ja 5 erittäin hyvännäköistä. Noin puolet kaikista vastaajista (42) antoivat arvot 4 tai 5 palovaroittimelle (22), ovikellolle (20) ja herätyskellolle (18). Herätyskello myös sai useimmiten negatiivisempia arvoja: yhteensä 10 vastaajaa antoi apuvälineelle arvon 1 tai 2.

Kyselyssä pyydettiin ulkonäön lisäksi arvioimaan helppokäyttöisyyttä. Kaikki vastaukset saivat arvot 3, 4 tai 5. Tästä voidaan päätellä, ettei käytettävyydessä nähty suuria ongelmia.

Valmius maksaa

Kuva 45. Puolet kaikista 42 vastaajista vastasivat, etteivät maksaisi apuvälineistään ollenkaan.

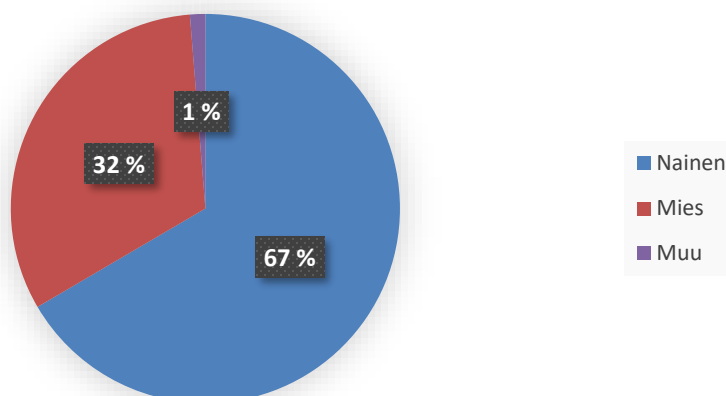
Lopuksi pyysin vastaajia kertomaan, paljonko he olisivat valmiita maksamaan apuvälineistään. Tasan puolet eli 21 vastaajaa kertoi, ettei maksaisi mitään. Neljä vastaajaa puolestaan oli valmis maksamaan yli 200 euroa ja noin kolmasosa kaikista vastaajista maksaisi enintään 100 euroa.

5.3.2 Webropol-kysely

Vastaajia kertyi yhteensä 315. Vaikka jätin pois kieli- ja identiteettikysymyksen kyselystäni, uskon että käyttämieni verkostojeni ja yhteyksieni takia suurin osa vastaajista oli viittomakielisiä. Erään haastateltavan mukaan jo sillä on suuri vaikutus vastauksiin, onko henkilö syntymäkuuro vai myöhemmin kuuroutunut. Hänen mielestään jälkimmäinen alistuu siihen, mitä saa ja myös tarttuu siihen mielellään hangoittelematta.

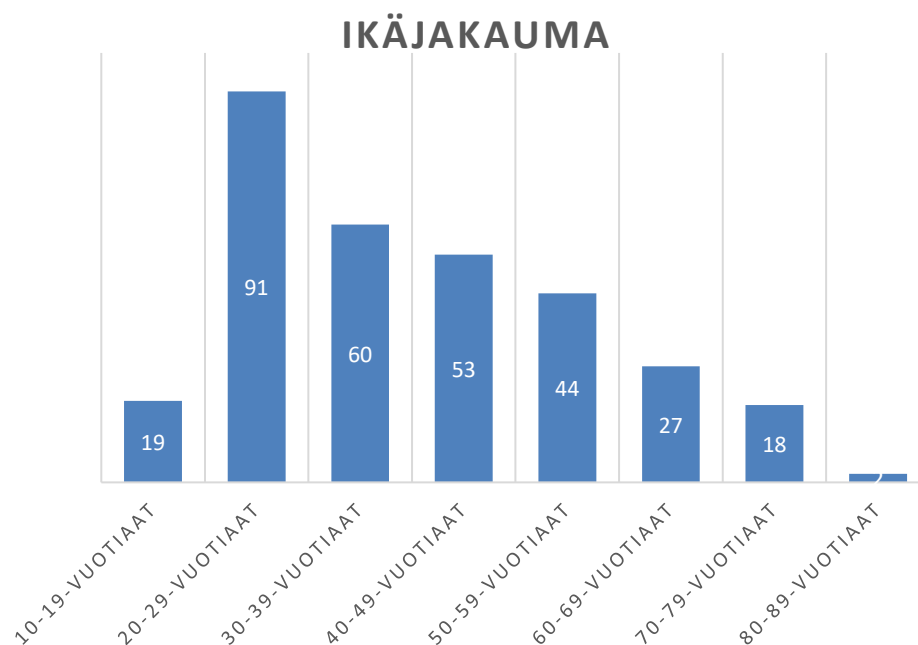
Kyselyssä vahvimmin edustettuina olivat Uusimaa (110 vastaajaa) ja Varsinais-Suomi (72 vastaajaa).

Sukupuolijakauma

Kuva 46. Vastaajista 67 prosenttia oli naisia ja 32 prosenttia miehiä.

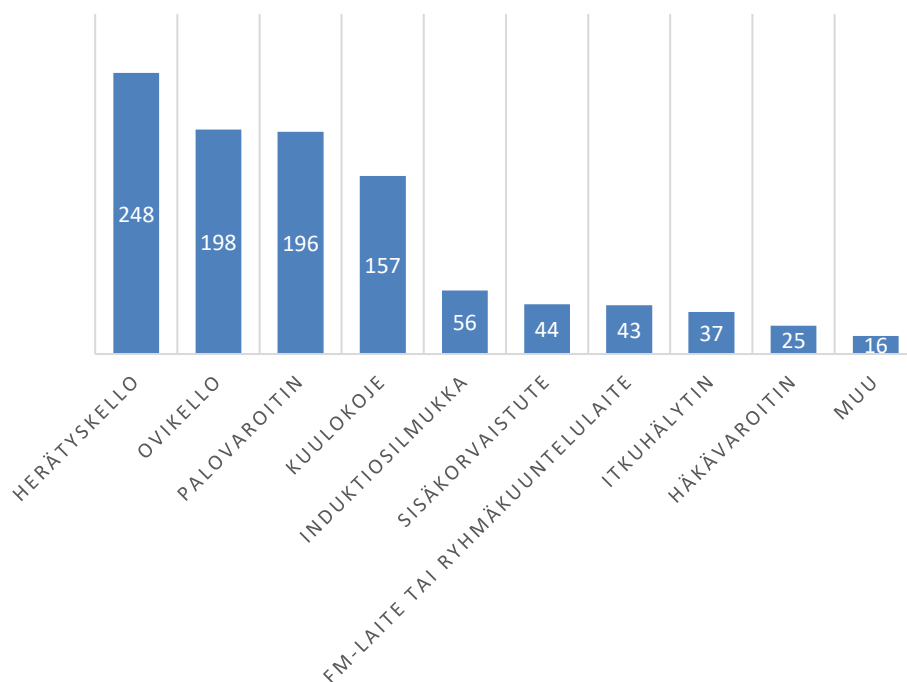
Kolmasosa vastaajista oli iältään 20–29 vuotta ja lähes puolet vastaajista oli 20–39 vuotta. 10–19-vuotiaita vastaajia oli hankalampaa tavoittaa, ja sainkin vain 19 vastausta kyseisestä ikäryhmästä, vaikka teknologian ja sairaanhoidon kehittymisen myötä selkeä enemmistö kuulovammaisista lapsista ja nuorista käyttää ainakin jonkinlaista apuvälinettä, oli se sitten kuulokoje, sisäkorvaistute tai jokin muu.

Kuva 47. Ikäjakauma oli selkeän porrastetusti.

Vastausten perusteella 80 prosenttia käyttää herätyskelloa, puolet kuulokojetta. Seitsemäsosa taas käyttää sisäkorvaistutetta. Vain 60 prosenttia vastaajista käyttää herätyskelloa ja ovikelloa. Huolestuttavaa on se, että myös ainoastaan 60 prosenttia vastaajista kertoi käyttävänsä palvaroitinta. On kuitenkin mahdollista, että ainakin osa vastaajista kuulee sen verran, että ääneen perustuva palvaroitin on riittävä.

APUVÄLINEIDEN KÄYTTÖASTE: VASTAAJIEN MÄÄRÄ 314

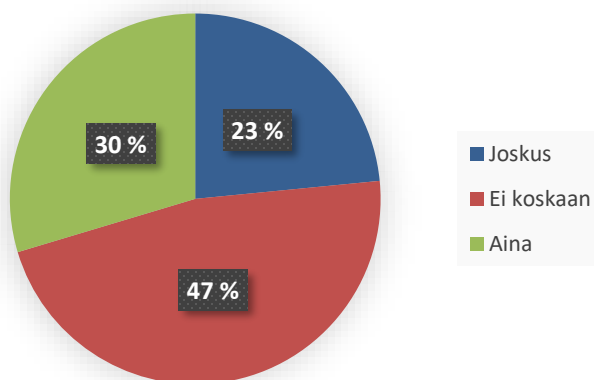

Kuva 48. Kuulokojeita käytti tasan puolet vastaajista.

Kysymyksessä oli myös avoin tekstikenttä, johon vastaajat saattoivat kirjoittaa vaihtoehtoista puuttuvia apuvälineitä. Niitä olivat Compilot, Minimic, Phoneclip, Rogerpen, vastamelukuuloke ja Gear Fit rannekello värinällä.

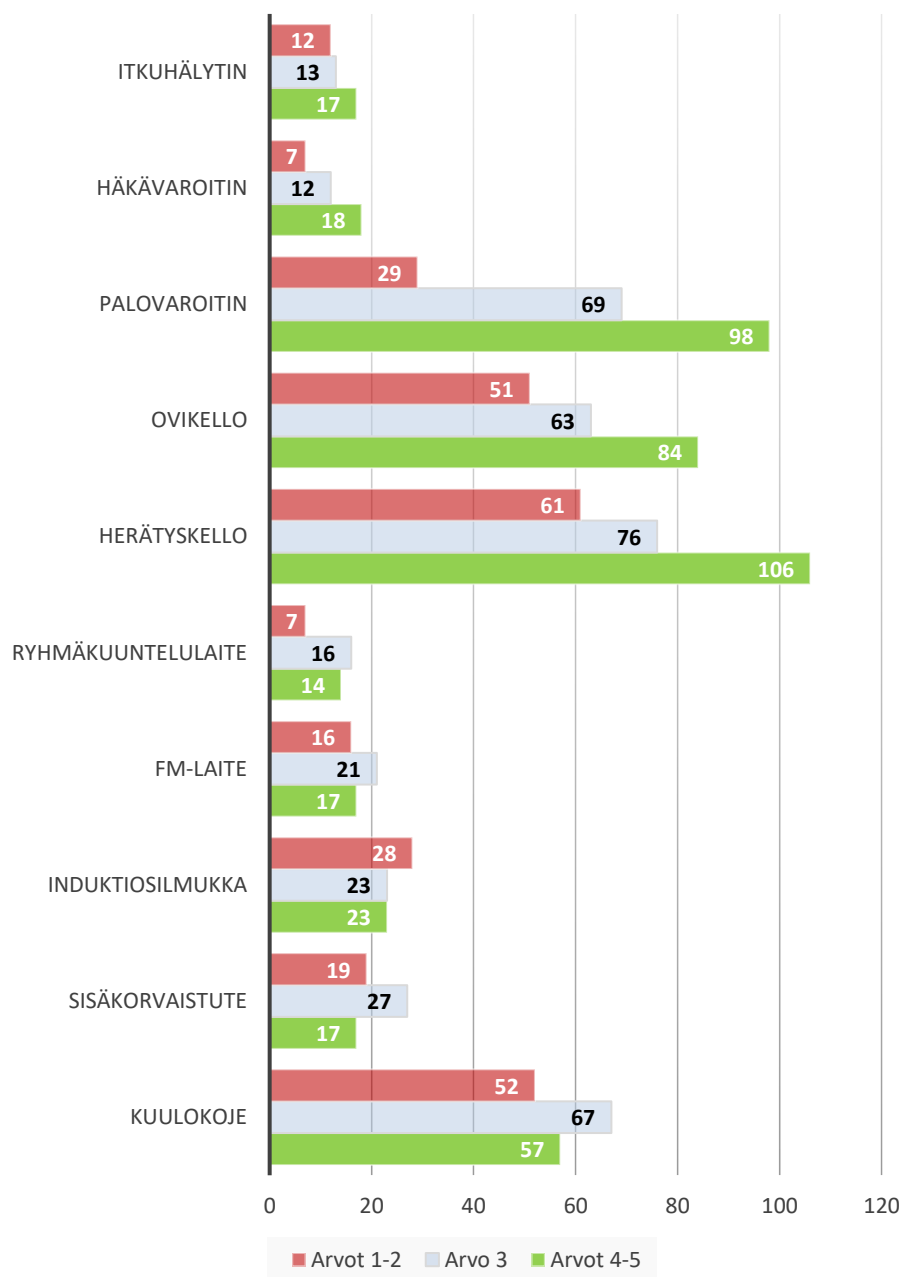
Melkein puolet vastasi, että ei ole saanut mahdollisuutta valita eri tuotteiden väliltä merkin, mallin tai värin osalta. Lähes kolmannes vastaajista taas sanoi, että aina on saanut valita.

Mahdollisuus valita: vastaajien määrä 307

Kuva 49. Yhteensä 144 vastaajaa kertoi, ettei valinnan mahdollisuutta ole koskaan ollut.

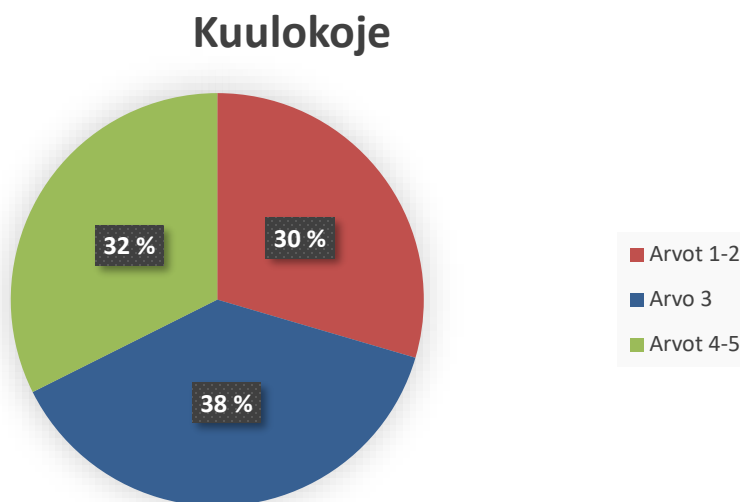
Ulkonäköarvio

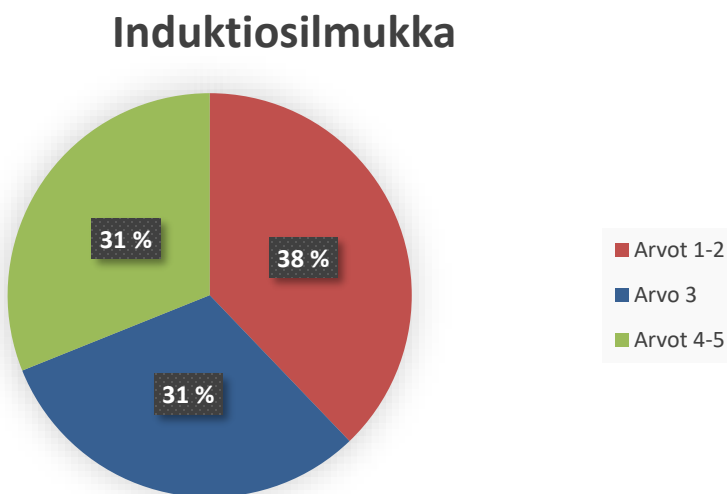
Kuva 50. Herätyskello ja palovaroitin saivat eniten parempia arvoja ulkonäköarviossa.

Viidennessä kysymyksessä pyydettiin antamaan arvot apuvälineille, joita käyttää. Arvo 1 tarkoitti erittäin rumaa ja arvo 5 erittäin hyvännäköistä. Annetuista vaihtoehdoista ainoastaan induktiosilmukalle ja sisäkorvaistutteenne annettiin useammin arvot 1–2 kuin 4–5 (kuva 50). Arvo 3 puolestaan tarkoittaa neutraalia

(kuvassa 50 vaaleanharmaa). Yhteensä arvoja 1 tai 2 annettiin 282 kertaa, kun taas arvoja 4 tai 5 annettiin 451 kertaa. Arvo 3 annettiin 387 kertaa.

Kuva 51. Kuulokojeessa ulkonäköarvoja annettiin melko tasaisesti.

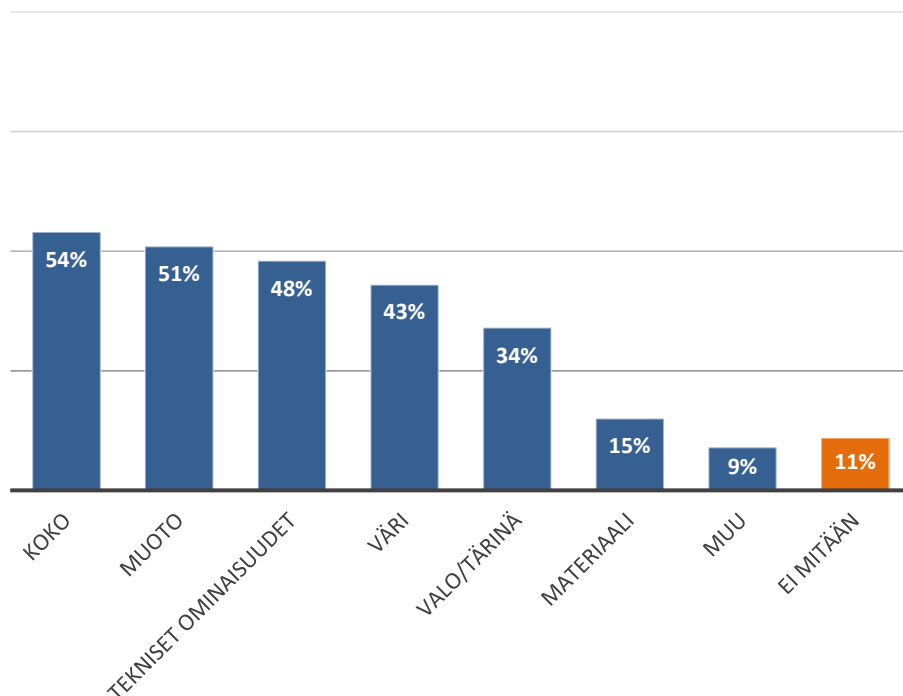

Kuva 52. Listatuista apuvälineistä induktiosilmukka oli ainoa, joka sai useammin arvot 1–2 kuin arvon 3 tai arvot 4–5.

Seuraavassa kysymyksessä esitettiin kahdeksan vaihtoehtoa, joista vastaajat saivat valita useamman. Kyseiset vaihtoehdot esitetään alla olevassa diagrammissa. Diagrammissa vaihtoehdot on järjestetty suosituimmuuden mukaan. Vastaajien määrä oli 313, eli ainoastaan kaksi on jättänyt vastaamatta tähän kysymykseen.

Kymmenesosa vastasi tähän, ettei haluaisi muuttaa mitään. Sen sijaan yli puolet olivat tyytymättömiä sekä muotoon että väriin. Seuraavaksi tärkeimpinä muutettavina asioita pidettiin teknisiä ominaisuuksia, kuten johtoja ja painikkeita sekä väriä.

Ominaisuuksia, joita muuttaisi apuvälineissään

Kuva 53. Ominaisuuksia, joita muuttaisi apuvälineissään.

Kysymyksessä oli myös avoin tekstikenttä, johon käyttäjät saattoivat tarkentaa, mitä asioita toivoivat muutettavan. Alla on muutama esimerkki vastauksista.

Kun on myös näkökyvyn heikkeneminen, niin esim. yhdistettynä silmälasien sankaan (niin, että samoihin sankoihin voisi sitten vaihtaa uusittavatkin linssit)!

Kuulokojeissa esim. voisi olla bluetooth yhteys jolloin kuulokojeilla voisi suoraan kuunnella musiikkia/yhdistää puhelimeen soitellessa jne. Kuulokojeisiin voisi kehittää muitakin ominaisuuksia lisää. Analogisuus on pop, niitä lisää! Ja olis siistiä, jos kuulokojeita voisi itse säätää esim. appin kautta kotona ilman että tarvii käydä pitkillä

varausjonoilla kuulokeskuksessa. Tulis myös sen oman kuulon mukaan.

Useampi toivoi Bluetooth-ominaisuutta liitettäväksi kuulokojeisiin. Tämä mahdollisuus on jo olemassa, mutta ainoastaan tietyissä malleissa. Äänen vähentämistä tai kokonaan poistoa ehdotettiin myös muutaman kerran. Avoimeksi kysymykseksi jää, mitä apuvälineitä tarkalleen ottaen tarkoitettiin. Eräs mainitsi ironisen ongelman: kun patterit loppuvat palovaroittimesta, siitä ilmoitetaan ainoastaan äänellä.

Kyselyn lopussa oli myös avoin tekstikenttä, johon pyysin vastaajia kuvailemaan apuvälineitään muutamalla sanalla. Alla muutama poiminta vastauksista. Niistä ja yhteenvedoista johdetuista tuloksista voi lukea lisää luvussa 7.

Laitteet näyttävät apuvälineiltä, laatikkomaisia ja rumia. Design puuttuu niistä tyystin. Mikä häpeä.

Hyvä kun kuulokojeen väri on melko sama ku ihon.

Odotan että kuulokojeiden muotoilussa mennään eteenpäin. Kuulokojeiden tulisi olla paljon huomaamattomampia. Kukaan ei halua että kojeet näkyvät. Niiden takia hiuksia en voi pitää kiinni joten hiusten pitää aina olla tarpeeksi pitkät ja aina auki että kojeet eivät näy.

Ulkonäöllä ei mitää merkitystä kunhan auttaa kuulemisessa

Mielestäni suunnittelijat ovat hyvin ottaneet huomioon ulkonäöt, ja on aina pyritty tekemään välineet mahdollisimman pieneen kokoon. En valita, olen hyvin tyytyväinen. Sisäkorvaistutteen ovat pienet ja tyylikkää.

Istutetut sekä herätyskello näyttävät 90-luvun tuotteilta muotoilultaan. Koko on isompi ja paksumpi ja painavampi, vaikka nykyään valmistetaan muutaman gramman painoisia kännyköitäkin. Apuvälinevalmistajat voisivat seurata perässä tuotemuotoilun osalta nykypäivää.

6 TEEMAHAASTATTELUT

Kyselyiden lisäksi keräsin aineistoa myös haastatteluilla. Tarkemmin valitsin lajiksi teemahaastattelun, josta käytetään myös termiä puolistrukturoitu haastattelu. Kyseisessä menetelmässä kysymykset ole tarkoin järjestetty tai muotoiltu, mutta haastattelun kulku tapahtuu tiettyjen teemojen ympärillä. Täten vastaajalla on vapaus tuoda esille omaa ääntään, ja heidän tulkintojaan pidetään keskeisinä. (Hirsjärvi & Hurme 2004.)

Alun perin ajatuksenani oli toteuttaa ainoastaan ryhmähaastatteluja, mutta joidenkin haastateltavien kohdalla yksilöhaastattelu oli paras ratkaisu aikataulullisista syistä ja käytännön järjestelyjen takia. Toteutuneissa ryhmähaastatteluissa oli enimmillään neljä aikuista sekä muutamia haastateltavien lapsia. Toteutin siis yhteensä yksitoista teemahaastattelua (kuva 54), joista kymmenessä haastateltiin kohderyhmää eli käyttäjiä tai heidän huoltajiaan. Käyttäjähaastatteluista seitsemän oli ryhmähaastatteluja ja loput kolme yksilöhaastatteluja.

Haastattelin myös julkista palveluntarjoajaa, erään sairaanhoitopiirin kuulokeskuksen työryhmää. Kuulokeskuksen haastattelu toteutettiin ryhmähaastatteluna, tarkemmin ottaen haastattelin työryhmää. Saadakseni työhöni mahdollisimman kattavan aineiston sisältäen useammat osapuolet koetin tavoitella haastattelua myös yksityiseltä palveluntarjoajalta, siinä kuitenkin onnistumatta.

Kesäkuu	Syyskuu
14.6. 3 ryhmähaastattelua, Jyväskylä 19.6. Yksilöhaastattelu, etähaastattelu 20.6. Ryhmähaastattelu, Hämeenlinna 20.6. Yksilöhaastattelu, etähaastattelu 21.6. Ryhmähaastattelu, Lieto 21.6. Ryhmähaastattelu, etähaastattelu 26.6. Ryhmähaastattelu, Vantaa 28.6. Kuulokeskuksen haastattelu	12.9. Yksilöhaastattelu, Hämeenlinna

Kuva 54. Teemahaastattelujen aikataulu (2018)

6.1 Kysymykset, haastateltavien valinta ja haastattelutilanteet

Laadin haastattelukysymykset opinnäytetyöni tavoitteita silmällä pitäen. Aiemmin toteutetut kyselyt ja niiden tulokset toimivat myös tukena kysymysten rakentamisessa. Jotkin kysymykset on kohdistettu tai tarkennettu haastattelutilanteessa käyttäjän taustaa ajatellen.

Usein mielipiteitä kysyttäessä negatiivisiin keskitytään herkästi, joten esitin erikseen myös kysymyksen, mikä apuvälineessä on hyvää ja toimivaa. Kysyttäessä parannettavia ominaisuuksia esitin joitakin vaihtoehtoja sekä pyysin haastateltavia valitsemaan mieluisamman kahden ominaisuuden väliltä, sillä kokonaan avoimet kysymykset saattoivat olla toisinaan haastavia vastaamiseen. Lisäksi joidenkin haastattelujen kohdalla keskustelu kääntyi kuulokeskusten toimintaan ja näin olennaiseksi esittää lisäkysymyksiä siitäkin, sillä aiheesta tuntui olevan paljon sanottavaa. Kuulokeskuksen haastattelussa kysymykset olivat toisenlaiset ja tarkoitettu tarkistamaan käytännöt prosessin kulussa. Tarkemmin käyttäjäryhmän haastattelukysymyksiä voi tarkastella liitteestä 3.

Hyödynsin haastateltavien valinnassa Kuuloliiton ehdotuksia sekä omaa verkostoani. Kirjasin ylös keväällä 2017 eri järjestöjen tapahtumat tulevana kesänä ajatuksenani saada mahdollisimman paljon materiaalia mahdollisimman usealta samassa paikassa ja samaan aikaan. Sosiaalisessa mediassa useampikin ilmoittautui vapaaehtoiseksi, jolloin alun perin suunnittelemani määrä kasvoi melkoisesti. Lopputuloksena yhteensä kymmenestä käyttäjähaastattelusta, joissa oli mukana 22 haastateltavaa, tunsin entuudestaan kahdeksan haastateltavaa, muut olivat uusia tuttavuuksia. Joillakin oli haastattelussa mukana omia lapsiaan, jotka saattoivat osallistua halutessaan. Lapset pois lukien nuorin haastateltavista oli 21-vuotias ja vanhin 52-vuotias. Haastateltavista 17 oli naisia ja 5 miehiä. Kuulonäkövammaiset ja kuurosokeat ovat osa käyttäjäryhmää, mutta teemahaastatteluissa heitä ei ollut mukana. Sen sijaan on mahdollista, että he ovat vastanneet kyselyihin. Haastateltavista noin puolet olivat viittomakielisiä.

Asuinpaikkani vuoksi haastattelut olivat parhaiten toteuttavissa Kanta-Hämeessä, Varsinais-Suomessa ja pääkaupunkiseudulla. Haastateltavat siis asuivat itsekkin alueilla, jolloin suurin osa heistä kuului kyseisiin sairaanhoitopiireihin. Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin yliopistollinen sairaala on TYKS ja sijaitsee Turussa. Kanta-Häme kuuluu TAYS:n (Tampereen yliopistollinen sairaala) erityisvastuualueelle. HYKS:n vastuulla on Helsinki ja Uusimaa. Kolme ryhmähaastattelua toteutettiin kuitenkin Jyväskylässä, mutta haastateltavat eivät välttämättä olleet sieltä kotoisin.

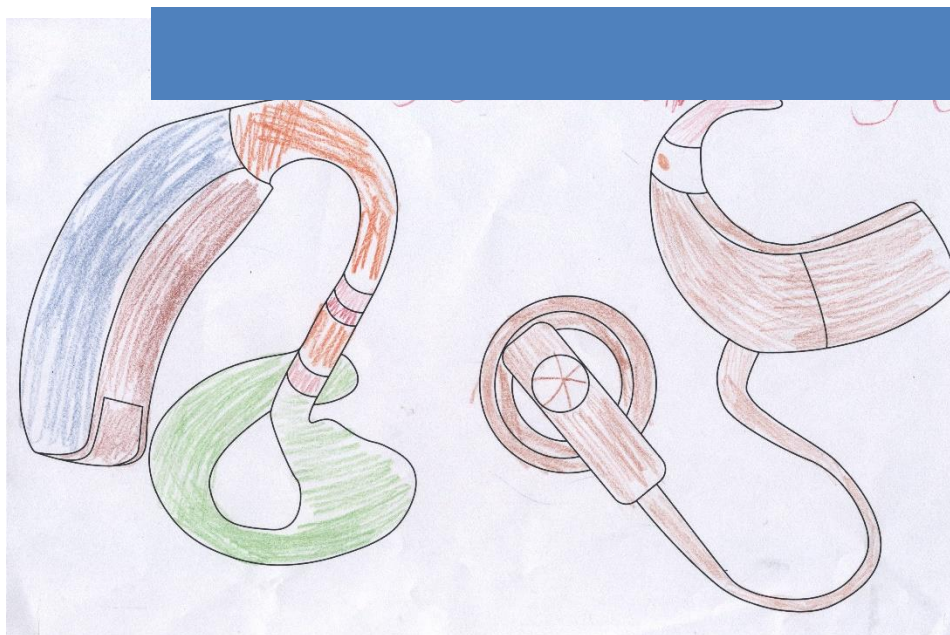
Haastattelutilanteet vaihtelivat melkoisesti. Osa haastatteluista pidettiin haastateltavien kotona, osa koulussani, osa kurssikeskuksella ja osa oli etänä joko videopuhelulla tai kirjoittamalla Skypeä tai Facebookissa. Yhdessä

teemahaastattelussa pääsin tapaamaan erään kuulokeskuksen työryhmän. Joissakin haastatteluissa minulla oli oma opiskelutulkkini mukana, sillä yhteistä kieltä ei ollut tai haastateltavat eivät kokeneet vielä viittovansa riittävän sujuvasti.

Kaikki haastateltavat antoivat luvan kirjallisiin muistiinpanoihin ja videotaltiointiin paitsi silloin, kun haastattelu toteutui kirjoittamalla chattipalvelun kautta. Videolle kuvaaminen valikoitui taltiointitavaksi kommunikointimenetelmän takia. Videolta saatoin nähdä suoraan vastaajien tai tulkin viittomat vastaukset omien kysymyksieni lisäksi. Haastavaa tosin oli sijoittaa kamera siten, että kaikki osanottajat, minä mukaan lukien, näkyivät. Joissakin tapauksissa jouduin jättämään itseni tai puhuvat haastateltavat pois videokuvasta, sillä tärkeintä oli kuitenkin saada haastateltavien vastaukset talteen, jotka tulkki viittoi. Kirjalliset muistiinpanot puolestaan osoittautuivat hyvin haasteellisiksi toteuttaa, sillä katsekontaktin ollessa tapauksessani väylä kommunikointiin jouduin priorisoimaan. En pystynyt kovin sujuvasti kirjoittamaan paperille, kun katsoin tulkkia tai haastateltavia, jotta mitään ei vahingossakaan mene ohi.

Luettuani teoksen Tutkimushaastattelu (Hirsjärvi & Hurme 2004) päätin, etten litteroi haastatteluja kokonaan, sillä työn määrä olisi moninkertaistunut. Haastatteluissa ei ollut tärkeintä se, miten haastateltavat ilmaisivat asiat, vaan konkreettiset vastaukset kysymyksiini olivat pääosassa. Käytin myös havainnointimenetelmää haastattelutilanteissa, eli tarkkailin muun muassa vastaajien reaktioita kysymyksiini. Lisäksi joissakin haastatteluissa pääsin näkemään, miten apuvälineet oli sijoitettu haastateltavien kodeissa.

Koska muutamassa haastattelutilanteissa oli lapsia mukana, piirsin värityspohjan (ks. liite 6) kuulokojeesta ja sisäkorvaistutuksesta ja tarjosin niitä heille ajanvietoksi. Sain osan värityskuvista takaisin, joista esimerkkinä kuva 55. Myös osa aikuisista haastateltavista tarttui värikyniin, mutta yksi heistä myönsi hätkähtäneensä nähdessään pohjan ensimmäistä kertaa. Hän ei pitänyt sitä luontevana.

Kuva 55. Tarjosin haastattelutilanteissa piirtämiäni väretyypohjia lapsille ja aikuisillekin. Kuvasta on peitetty värittäjän nimi.

6.2 Teemahaastattelujen tulokset

Haastattelujen analysointi tapahtui siten, että katsoessani videoita läpi kirjoitin erilliseen tiedostoon ylös omin sanoin ja tiivistetysti vastaukset. Yhteenvetoja varten yhdistin kaikkien käyttäjäryhmän haastattelujen vastaukset kysymyksittäin eli teemoittain. Suureksi harmikseni huomasin vasta ensimmäisten teemahaastattelujen jo toteuduttua, että videokamera ei ollut tallentanut haastatteluja kokonaan.

Etenen tulosten selostuksessa (luvut 6.2.1 ja 6.2.2) kronologisessa järjestyksessä eli siten, kuin haastattelukysymykset oli esitetty haastattelutilanteissa. Esitiedot on jätetty pois tuloksista.

6.2.1 Käyttäjien teemahaastattelut

1. Mitä apuvälineitä perheessänne käytetään?
(tärinällä ja/tai valolla toimiva herätyskello, palovaroitin ja ovikello, kuulokoje tai sisäkorvaistute ym)

Tässä kysymyksessä en erittele tarkemmin käytössä olevia välineitä, sillä Webropol-kyselyssä on tullut kattavia tuloksia samasta kysymyksestä (ks. 5.3.2.). Eräs vastaaja kertoi, ettei ovikelloa käytetä, sillä matkapuhelimella vieras pystyy helposti

ilmoittamaan olevansa ovella. Erilliselle herätyskellollekaan ei ole tarvetta samasta syystä; matkapuhelimeenkin saa asennettua herätyksen värinällä. Muu teknologia on siis korvannut mahdolliset puutteet. Osa vastaajista kertoi, että yksinkertaisesti laiskuudesta kuulokeskukselle asti ei jaksa mennä anomaan apuvälineitä ja siksi on käyttänyt muita keinoja.

2. Mitä väylää välineet ovat saatu? (esim. lainaussopimuksella omalta kunnalta, itse kustannettuja)

Kysymys oli varmentava: kaikki haastateltavat vastasivat, että sairaalalta tai muualta julkisella sektorilla. Tästä saatoinkin päätellä, ettei mikään haastateltavien apuvälineistä ole hankittu yksityiseltä sektorilta.

3. Onko sinulla mahdollisuus valita omannäköinen apuväline?

Omannäköisyyttä alettiin pohtia tarkemmin joissakin haastatteluissa. Tällöin avasin kysymyksen tarkoituksena: oliko mahdollisuutta valintaan eri vaihtoehtojen välillä ylipäättään esitetty vastaajille. Lisäksi termillä omannäköinen kerroin vastaajille tarkoittavani omaan tyyliin sopivaa ja luontevaa. Osa vastaajista myönsi, ettei asia ollut tullut mieleen aiemmin; käytäntönä oli ottaa se, mitä tarjottiin ensimmäisenä.

Kolmen ryhmähaastattelun haastateltavat olivat kuulevia vanhempia, joilla oli kuulovammaisia lapsia. Haastatteluissa nousi esiin se, että lasten oli tärkeää päästä osallisiksi apuvälineiden valinnassa. Jos lapsi sai valita itse omannäköisen apuvälineensä, yhteys oli luotu ja apuväline tuntui omalta. Eräs vanhempi totesi, ettei lapsi halua samaa herätyskelloa kuin senioreille tarjottavaa.

Erään haastateltavan mielestä tällä hetkellä Suomessa tarjottavat vaihtoehdot kattavat lähinnä värit, ja lapsille on mahdollista saada jalkapalloprinttejä tai eläinkuoseja, siinä se. Erästä haastateltavaa huvitti se, miten eri lailla värejä voi käsittää: hän vertasi kuulokojeidensa väriä 'mummon alkkareiksi', kun taas kyseistä sävyä oli mainostettu valmistajan puolesta shampanjana. Haastatteluissa löytyi mielipiteitä laidasta laitaan; joillakin riitti kommentoitavaa apuvälineiden muotoilusta, kun taas joillakin estetiikka oli viimeinen asia, jota pohdittiin. Herätyskelloa ja kuulokojeita kommentoitiin yhdessä haastattelussa täten:

Se on vaa tarvitsemani laite, ei sen ulkonäöllä nii ole merkitystä. -- Mulle se, että kuulen on tärkeintä, oli laite minkä näkönen tahansa.

Mies, 21

4. Millaiset asiat apuvälineessä ovat tärkeitä?

(Helppokäyttöisyys, ulkonäkö, huomaamattomuus, omannäköisyys ym)

VRT Kumman ominaisuuden valitsit mieluiten: huomaamattomuus vai omannäköisyys

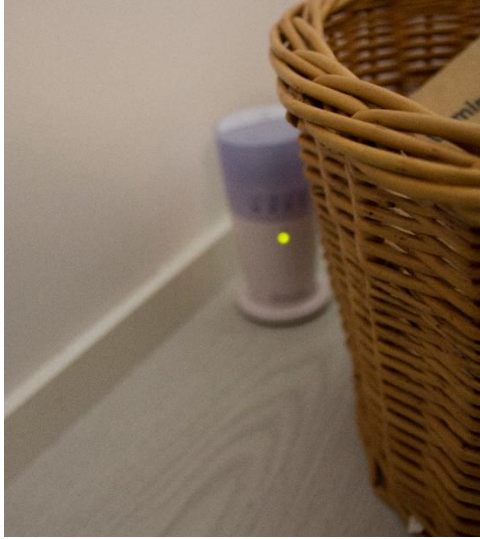
Esitin kaikissa haastatteluissa kysymyksen, kumpaa käyttäjä painottaisi enemmän, jos voisi: huomaamattomuutta vai omannäköisyyttä. Omasta mielestäni kyseinen kysymys muodostui yhdeksi kiinnostavimmiksi jo sen takia, että vastaukset olivat hyvin vaihtelevia. Jotkut kokivat, että kuulolaitteiden näkyminen helpotti elämää siten, että kanssaihmiset ymmärsivät henkilöllä olevan kuulovamma. Apuvälinekirjassa mainitaan, että kuuloaistin vajavaisuus tai puuttuminen ei näy päällepäin ja siksi usein sattuu väärinkäsityksiä. ”Kuulovammaista henkilöä voidaan luulla ylpeäksi, tyhmäksi tai jopa dementoituneeksi”. (Väättäinen, 2010.)

Osa vastaajista taas kertoi, että hiukset pelastivat paljon kuulolaitteiden piilottamisessa. Tässä tapauksessa ei ollut yksimielistä enemmistöä siitä, oliko huomaamattomuus vai omannäköisyys tärkeämpää. Pääasiassa kuitenkin koettiin, että lapsilla omannäköisyys korostui, kun taas aikuisilla huomaamattomuutta pidettiin useammin tärkeänä muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Eräs vastaaja laittoi omaaloitteisesti tärkeysjärjestykseen mielestään olennaisimmat ominaisuudet: 1. toimivuus ja luotettavuus, 2. mukavuus ja 3. huomaamattomuus.

5. Onko tilanteita, jolloin et halua/voi käyttää apuvälineitäsi? Onko sosiaalinen stigma olemassa, ihmettelevätkö lapset tai vierastavatko aikuiset?

Tämä kysymys osoittautui haastavaksi. Juuri kukaan ei kokenut niillä olevan sosiaalista stigmaa, mutta muiden kokemusten perusteella olettaisin, että stigma on olemassa joko piilotetusti tai tiedostamatta tai se on ollut olemassa ainakin joskus. Sen sijaan konkreettisia esimerkkejä hankaloittavista tilanteista olivat muun muassa lentokenttien läpivalaisut sisäkorvaistutteen kohdalla. Joillakin hattujen käyttö on jäänyt pois kojeiden takia, ja vieraiden tullessa herätyskello laitetaan piiloon. Eräs haastateltava totesi, että kuuleva puoliso ei halua rumaa herätyskelloa makuuhuoneeseen. Kypärän käytössä ilmeni joillakin epämukavuutta. Haastateltava kertoi, ettei 1990-luvulla käyttänyt juuri saamiaan kuulokojeita koulussa, koska olisi ollut ainoa.

Vierailtuani joidenkin haastateltavien kodeissa huomasin, että mahdollisuuksien mukaan apuvälineet on sijoitettu usein huomaamattomasti: korkeiden kaappien päälle ja lehtikorin taakse (kuvat 56 ja 57). Aina se ei kuitenkaan ole käytännöllistä, eikä järkevääkään. Jos välinettä tarvitaan usein ja sitä täytyy siirtää tai koskettaa, piilottaminen ei ole toimiva ratkaisu (kuva 58).

Kuva 56. Havainnollistava esimerkki vilkkuvalon sijainnista.

Kuva 57. Vilkkuvalo on sijoitettu katonrajaan Mariskoolien viereen.

Kuva 58. Kuuntelulaitteiden latauspisteet. Koska käyttäjiä on kaksi, välineitä on myös kaksi ja niille omat latauspisteensä.

6. Mitä asioita haluaisit muuttaa apuvälineissäsi?

Moni haastateltava mainitsi johdot eli toivoivat apuvälineistään langattomia. Johtoja pidettiin stressaavina, sillä lemmikit saattoivat pureskella ne poikki tai avoimissa tiloissa johtoihin kompastui, ellei ne kiinnitetty kunnolla. Lisäksi useat johdot olivat ylipitkiä, jolloin ne jouduttiin pitämään osittain rullalla esillä. Listojen päälle kiinnitettyjä johtoja pidettiin epäesteettisinä. Joissakin apuvälineissä johdot myös tarkoittivat sitä, etteivät välineet olleet kuljetettavissa. Liikuntaharrastuksissa fm-laitteista tuntui olevan enemmän päänsäivää kuin hyötyä. Erään haastateltavan lapsi käyttääkin tulkkia mieluummin kuin fm-laitetta jalkapalloharjoituksissa. Silmukkatyynyä esimerkiksi pidettiin ”kulahtaneena harmaana johtohirviönä”.

Yhtä usein nousi esiin myös apuvälineiden koko; suurin osa haluaisi niitä pienennettävän. Moni piti apuvälineitä turhan isoina ja kömpelöinä, laatikkomaisinakin. Tekniset ominaisuudetkin kaipasivat parantamista monen mielestä. Vaikka laitteen toimivuus olikin kunnossa, vilkkuvalossa esimerkiksi valo oli usein liian kirkas tai häiritsevä siten, että silmiin koski. Ehdotettiin muun muassa, että valon voisi suuntaa ylöspäin ja sen sävyä pehmentää.

Kuva 59. Vilkkuvalo on asennettu vuonna 1997 (Toivonen, 2018).

Jotkut haastateltavat muistelivat 1990-luvulla laajasti käytössä ollutta vilkkuvalojärjestelmää (kuva 59). Yksi heistä kuvaili valon olleen miellyttävän lämmintä, ei lainkaan häiritsevää. Kyseistä järjestelmää ei kuitenkaan enää tarjota.

Nykyiset kuulokojeet kestävät kohtalaisen hyvin kosteutta, riippuen merkistä ja mallista. Sen sijaan vedenkestävyydessä koettiin ongelmia: ammattiuimareilla on käytössään vedenkestävät mp3-soittimet ja sisäkorvaistutteelle on mahdollista saada vesisuoja. Kuulokojeisiin taas ei ole kehitetty vedenkestäviä ratkaisuja. Jotkut käyttäjät ovat kuitenkin riippuvaisia niistä sen verran, että esimerkiksi uimahallissa tulee alaston ja suojaton olo, kun kojeet täytyy riisua eivätkä he sitten kykene kommunikoimaan kunnolla. Paristojen ja akun kesto nähtiin isona ongelmana. Kojeeisiin kytkettävät puhelinsovellukset esimerkiksi kuluttavat hyvin paljon. Eräs haastateltava ihmetteli, luulivatko valmistajat ruuhkavuosia elävän perheellisen löytävän päivittäin aikaa lataamiseen tai paristojen hankkimiseen ja vaihtoon.

Kuulokojeissa ja sisäkorvaistutteissa toivottiin kliinisyiden hävittämistä ja parempia ratkaisuja erilaisiin olosuhteisiin kuten liikkumiseen. Kuulokojeiden koettiin roikkuvan korvissa varsinkin lapsilla. Hiustenlaittokin tuotti ongelmia. Hälytysjärjestelmässä ongelmaksi koettiin eri osien yhteensopivuus. Joskus jopa saman merkin vanhempi malli ei enää sopinut yhteen uudempien osien kanssa. Yhdellä haastateltavalla oli puolison kanssa sängyssä yhteensä kolme värinäosaa, joista kaksi toimi herätyskellona ja yksi palovaroittimena.

Muotoiluideoiksi esitettiin muiden materiaalien käyttöä, kuten puuta ja kristallia. Eräs haastateltava toivoi viilupuisia kuulokojeita. Läpinäkyviä kuoria ehdotettiin myös.

7. Kerro, mikä apuvälineessäsi on hyvää ja toimivaa.

Suurin muutos muotoilussa on ollut painon muutos – nykyään esimerkiksi kuulokojeet ovat paljon kevyemmät, eivätkä enää tunnu korvissa. Joidenkin mielestä aiemmin keskusteltu stigma on hävinnyt; katukuvassa näkee kojeita paljon useammin. Tekniikan puolelta on ollut selvää kehitystä, sillä nykyisten kojeiden on harvemmin tarvetta lisävarusteille kuten mikrofonille. Käyttömukavuus on myös lisääntynyt: korviin ei enää tule ärtymiä tai haavoja puhuessa ja nauraessa, kertoi yksi haastateltava.

8. Oletko lakannut käyttämästä jotakin tiettyä apuvälinettä tai vaihtanut toiseen? Miksi?

Eräs haastateltava totesi, ettei ole edes ottanut häikävaroitinta laatikosta pois ja toinen kertoi pitäneensä Bellmanin täristintä liian voimakasta, jolloin se on jäänyt pahvilaatikkoon. Hänellä oli myös iso kerä induktiosilmukkaa yhä laatikossa. Muulloin apuvälineet tuntuivat olevan enemmän tai vähemmän aktiivisesti käytössä. Niitä vaihdettiin lähinnä niiden mentyä rikki.

Vaikka kuulokeskusten toimintaan liittyvää kysymystä ei ollut mukana kysymyksissäni, sain siihen liittyviä mielipiteitä haastatteluissa. Kuulokeskus ei siis ollut opinnäytetyössäni merkittävässä roolissa vaan ainoastaan paikka, josta saa työhöni sisällytettyjä apuvälineitä, haastattelujen aikana nousi esiin toistuvana teemana suhtautuminen kuulokeskukseen ja yhteydenpidon sekä yhteistyön sujuvuus kuulokeskuksen kanssa. Jotkin haastateltavat eivät nähneet siinä ongelmaa, vaan kokivat aina saaneensa tarvitsemansa. Joillekin on esimerkiksi kuulokeskus oma-aloitteisesti tarjonnut eri väri vaihtoehtoja kuulokojeisiin.

Sen sijaan toiset haastateltavat kokivat ongelmana kanssakäymisen kuulokeskuksen kanssa. Näin vastasivat sekä kuurot käyttäjät että kuulevat huoltajat. Eräessä kuulokeskuksessa ei oltu ymmärretty huoltajien kieltäytymistä, kun lapselle ehdotettiin sisäkorvaistuteleikkausta. Toisessa tapauksessa kuulokeskus ei myöskään kertonut kattavasti mahdollisuuksista kuten sisäkorvaistutteen käyttämisestä vedessä vedenkestävän pussin avulla tai magneetin vahvuuden säädöstä. Tällöin haastateltavat kokivat, että vertaisverkoston merkitys korostuu, sillä arvokasta tietoa apuvälineistä saa pikemminkin muilta käyttäjiltä kuin kuulokeskukselta itseltään.

Eräs haastateltava kertoi mielipiteensä julkisen sektorin toiminnasta suorasukaisesti.

Ihan pimeitä ovat niin monessa asiassa.

Nainen, 34

Koska kuulokeskukset saavat itse päättää kilpailutuskautistaan, useinkaan ei ole uusimpia malleja ja merkkejä tarjolla. Eräs haastateltava totesikin olevansa kateellinen uusimmista malleista.

Vammaispolitiikassa aktiivisesti toimiva kertoi haastattelussa, kuinka suuri vaikutus niin sanotulla 'naamakertoimella' ja omalla aktiivisuudella on apuvälineiden saantiin. Se voi vaihdella melkoisesti kuntien välillä, ja myös kuntien sisällä. Varsinkin pienemmissä kunnissa on suhteilla suurempi merkitys. Sosiaalityöntekijät saattavat esimerkiksi olla penseämpiä myöntämään apuvälineitä ilmaiseksi, jos tietävät asiakkaan tienaavan hyvin. Toisinpäinkin voi käydä; he ovat yhteistyökykyisempiä ja halukkaampia antamaan myöntäviä päätöksiä tietäessään asiakkaalla olevan vaikutusvaltaa.

Eräs haastateltavista oli huolissaan tulevaisuudessa mahdollisesti tapahtuvasta eriarvoistumisesta. Kehityssuunta saattaa olla sellainen, että varakkaammat ikäkuuloiset ja muut kuulovammaiset menevät jonon ohi yksityisille markkinoille, ja julkiselle puolelle hankitaan markkinoiden halvimmat. Siten apuvälineiden laatu eriytyy julkisen ja yksityisen sektorin välillä. Jonakin päivänä voi silmin erottaa, onko apuväline saatu yksityiseltä vai näyttääkö se halvalta eli julkiselta haetulta. Samalla se kertoo käyttäjän statuksesta. Haastateltava mainitsee esimerkkinä työssäkäyvän ja kehitysvammaisen. Hänen mukaansa sama ilmiö koskee myös muita apuvälineitä kuten proteeseja; asiakkaan oikeudet puuttuvat, kun maksajana on joku muu kuten kunta. Toinen haastateltava puolestaan kertoi, että on ollut säännöllisesti yhteydessä laitevalmistajiin ja huomannut, etteivät kuulokeskukset ota tarjontaansa laitteiden parhaimmistoa.

Kuulokeskuksen lisäksi muutama haastateltava kertoi kohdanneensa ongelmia lastensa päiväkodeissa ja kouluissa. Henkilökunta ei ole aina suhtautunut suopeasti lasten apuvälineisiin; varsinkaan silloin, kun henkilökunnan tulisi käyttää esimerkiksi kaulaansa ripustettavaa tai vaatteisiinsa kiinnitettävää lähetintä.

Kuva 60. Kotiin sijoitetut vilkkuvalo ja vastaanotin (haastateltavan kotialbumi 2017).

Kuten kuvasta 60 näkyy, kyseiset apuvälineet eivät istu muuhun sisustukseen erityisen hyvin.

6.2.2 Kuulokeskuksen työryhmän haastattelu

Kuulokeskuksen työryhmän haastattelu pidettiin 28.6.2017, jolloin paikalla oli kuusi ihmistä. Kysyin työryhmältä heidän käytännöistään apuvälineiden valinnassa kuten siihen vaikuttavista tekijöistä, hankintasopimuksen kestosta ja käyttäjien kuulemisesta. Lisäksi esitin kysymyksiä käyttäjädatan keruusta, asiakaskunnasta ja prosessin kestosta.

Kyseisessä kuulokeskuksessa apuvälineet valitaan tarjontaan siten, että maahantuojat tulevat paikan päälle esittelemään tuotteitaan. Sairaalan hankintaosaston vastuulla on kilpailutus. Lääkärin mielipide apuvälineen toimivuudesta on kuitenkin painavin syy. Hankinnassa ei käyttäjiä etukäteen kuulla, vaan jälkeinpäin heidän apuvälineitään on mahdollista säätää tai vaihtaa. Koska heidän kilpailutussopimuksen kesto on suhteellisen lyhyt, välinetarjonnan uusiminen on aktiivista. Jos jokin malli tai väri on loppunut varastosta, tilaaminen on mahdollista asiakkaan toiveiden mukaisesti. Tuotetarjonnasta kertominen tapahtuu kuitenkin ainoastaan paikan päällä kuulokeskuksessa. Tarvittaessa kotikäyntejä on mahdollista toteuttaa.

Kysyttäessäni lisää asiakkaiden valinnan mahdollisuudesta, kommentoitiin esimerkiksi siten, ettei ketään kiinnosta apuvälineiden ulkonäkö vaan pääasiassa on toimivuus. Kysyin myös mahdollisista muista vaihtoehtoista Bellman & Symfonin hälytysjärjestelmälle, joka oli ainoana tarjolla kuulokeskuksessa. Vastaukseksi sain, että kehitystä on tapahtunut kyseisen merkin kohdalla, ja että rumempiakin on. Eräs haastateltava kommentoi lisäksi, että hyvännäköistä apuvälinettä pidetään epäilyttävänä ja epäluotettavana.

Tiedustelin, onko työryhmä huomannut tiettyjä trendejä asiakkaiden valitessa apuvälineitään. He kertoivat, että yleensä huomaamattomuutta pidettiin tärkeänä ominaisuutena. Kuulokeskuksen apuvälineiden omatoiminen tuunaaminen on kielletty; ainoastaan valmistajien omat tarrat ovat sallittuja, esimerkiksi Cochlear Implantissa. Värikuoria asiakkaiden on mahdollista tilata ja kustantaa itse. Eräs työryhmän jäsen ilmaisi kantansa seuraavalla kommentilla:

Apuvälineiden kuuluukin näyttää apuvälineiltä.

Käyttäjädatta ei kerätä ollenkaan. Sitä ei pidetä kannattavana, koska jokainen asiakas on yksilöllinen. Osa haluaa mahdollisimman pienen kuulokojeen, jossa ei ole itsesäättömahdollisuutta, kun taas osa pitää juuri itsesäättöä tärkeimpänä ominaisuutena. Sen sijaan jos huoltojen ja käytön kanssa ilmenee ongelmia, tuotteen tilaus loppuu. Esimerkkinä mainittiin TimeFlashin herätyskellot, joita ei tilata enempää, koska kukaan ei halua niitä, ja jäävät siten kaapin perukoille pölyttymään. Muissa herätyskelloissa lähinnä vaihdetaan pöytämallisesta langattomaksi matkaherätyskelloksi.

Kuulokojeisiin upotettavista timanteista ei pääsääntöisesti kerrota, koska sitä pidetään ylimääräisenä ja turhana asiana. Asiakaskunnasta suurin osa on eläkeikäisiä. Sen tarkemmin asiakaskunnasta tai sen sisäisistä eroista mieltymyksissä ei osattu kertoa. Kuulokeskuksen mukaan asiakkaat ovat yllättyneet positiivisesti nähdessään kuulokojeiden värivalikoiman.

Apuvälineisiin liittyvää tietoa ei myöskään vaihdeta eikä muuta yhteistyötä tehdä sairaanhoitopiirien välillä. Haastattelemani kuulokeskus oli yhteydessä ainoastaan piirinsä yliopistolliseen sairaalaan. Kyseisessä yliopistollisessa sairaalassa sisäkorvaistutteen merkki on ennalta määrätty; valita sai ainoastaan kolmesta väristä. Prosessin kestosta kerrottiin sen verran, että herätyskellon saa heti käteen pyydettyä ja kuulokojeissa menee noin kolme kuukautta, sillä siihen sisältyy muotin otto, korvakuoppaosan valmistus, sovitus ja säätö.

7 TULOKSET, EHDOTUKSET JA TULEVAISUUDEN KATSAUS

Tähän lukuun on koottuna tulokset sekä kyselyistä että haastatteluista. Luvussa on myös pohdintaa, millä muotoilun keinoin ongelmakohtia voisi parantaa. Luvun lopuksi on muutama maininta tulevaisuuden visioista ja mahdollisista kehityssuunnista kuulon apuvälineiden muotoilussa ja käytössä.

Koska suurin osa suomalaisista käyttäjistä saa apuvälineensä julkiselta puolelta, he ovat riippuvaisia oman kuulokeskuksensa käytännöistä kuten hankintasopimusten kestosta ja aktiivisuudesta uusien tuotteiden kartoittamisessa. Yleensä valmistajat ja maahantuojaat ovat yhteydessä kuulokeskuksiin, ei toisinpäin. Siten paljon riippuu niistä, minkä merkkiset apuvälineet sattuvat tulemaan minkäkin sairaanhoitopiirin tarjontaan. Ymmärrettävää on, että kuulokeskuksilla apuvälineitä valitessa etusijalla on niiden lääketieteellinen toimivuus hinnan lisäksi eikä kuntoutustyöryhmään kuulu muotoilun alan osaajia, jotka voisivat arvioida myös apuvälineiden esteettistä puolta. Täten voi käydä niin, että vaikka apuvälinemarkkinoilla olisikin jo tarjolla parempaa muotoilua, se ei päädy käyttäjien käsiin Suomessa.

7.1 Tulokset

Pääkysymyksenäni oli, miten käyttäjät kokevat apuvälineidensä muotoilun. Aineistoa kerätessäni kiinnitin huomiota muutamiin tekijöihin, joiden epäilin jo alussa vaikuttavan käyttäjien vastauksiin. Ne ovat ikä, identiteetti ja kuulovamman syntymisen ajankohta. Iällä tarkoitan tiivistetysti sitä, että esimerkiksi kuulokojeiden kohdalla lapset suosivat omannäköisyyttä ja mukaanpääsyä apuvälineisiin tutustumisessa ja valitsemisessa. Täten lapsille syntyy mieluisa suhde apuvälineisiinsä. Aikuisilla sen sijaan huomaamattomuus painottuu, tosin tässä löytyy poikkeuksiakin. Toisaalta taas toiminnoista puhuttaessa vanhemmat lapset ja aikuiset haluavat erilaista kuin nuoremmat lapset ja ikääntyneet, jotka yleensä tarvitsevat tai toivovat helppokäyttöisyyttä ja suurempia painikkeita.

Kiintoisaa oli vastaajien suhtautuminen aiheeseeni ja kysymyksiini. Usealle ei ollut koskaan aiemmin tullut mieleen pohtia apuvälineidensä muotoilua tarkemmin. Moni totesi, että on vain tyytynyt siihen, mitä käteen sai, sillä apuvälineitä pidetään 'välttämättömänä pakkona'.

Keskeisimpinä ongelmina apuvälineissä nähtiin tekniset ominaisuudet kuten johdot, yhteensopivuus eri merkkien välillä ja akun/paristojen kesto. Johdot hankaloittivat apuvälineiden kuljettamisen, eikä niiden nähty istuvan kodin sisustukseen. Lemmikkieläimet ja johdot eivät myöskään sovi yhteen. Tutkittuani

eri vaihtoehtoja tulin siihen tulokseen, että lähes kaikista johdollisista apuvälineistä olisi saatavilla myös johdottomia versioita. Seuraavaksi ongelmaksi tosin saattaa syntyä paristojen tai akun kesto, joka nähtiin nyt jo ongelmana. Usea vastaaja toivoi näppärämpää keinoa ladata akkua ja paristojen vaihtovälin pidentämistä.

Teknisistä ominaisuuksista myös yhteensopivuus eri merkkien kanssa herätti pohdintaa useamman kerran: joidenkin mielestä oli hyvä, että herätyskello ei ollut samaa merkkiä hälytysjärjestelmän kanssa, kun taas joillekin aiheutti sama ominaisuus päänsäryä. Myös apuvälineiden veden- tai kosteudenkestävyys ja kuljetettavuus nousivat esiin. Jotkut kokivat kertakäyttökulttuurin vallitsevan apuvälineissäkin: ne hajoavat herkästi.

Seuraaviin kuviin 61, 62 ja 63 olen koostanut suoria lainauksia kyselyistä ja haastatteluista, kun olen pyytänyt vastaajia kuvailemaan apuvälineitään. Ne on ryhmitelty värin sekä positiivisten ja negatiivisten ilmausten mukaan. Kuvassa 61 hallitsevana värinä on vaaleanruskean eri sävyt. Niillä viitataan korvantauskojeiden ja sisäkorvaistutteen väriin. Sävyjä kuvattiin sanoilla rusehtava, vaaleanruskea, beesi, beige ja samppanjan värinen. Muita värejä olivat esimerkiksi helmiäinen, vaaleansininen ja siniharmaa. Kuvassa 61 ei ole mukana muutaman kerran mainittu väri, punainen. Kodin hälytysjärjestelmään kuuluvat osat sekä induktiosilmukat ja fm-laitteet ovat pääosin valkoisia, harmaita tai mustia. Eniten väriä on lasten kuulokojeissa.

Kuva 61. Kuvaan on koottu suurin osa apuvälineiden väreistä, jotka mainittiin teemahaastatteluissa ja survey-kyselyissä.

käytännöllinen	kaunis	persoonallinen
tarkoituksenmukainen	moderni	tehokas
helppokäyttöinen	ihan cool	toimiva
siro	high tech	tyylikäs
solakka	hieno	arvokas
näppärä	dynaaminen	näyttävä

Kuva 62. Kuviossa on mukana lähes kaikki selkeästi positiiviset ilmaukset, joita käytettiin kyselyissä ja haastatteluissa.

Kuvan 62 kuvaukset liittyvät pääosin kuulokojeisiin. Käyttäjät ovat kuvailleet niitä esimerkiksi siroiksi, solakoiksi ja näppäriksi. Kuvassa 63 taas useimmiten viitattiin muihin apuvälineisiin kuten induktiosilmukkoihin, lähettämiin ja vastaanottimiin.

hankala	johtohirviö	tylsä	ruma viritys
homeinen muovinpala	paksuhko	oudonnäköinen	sairaalamainen
epämukava	kliininen	huono	mummon alkkarit
laimea	kaatuva	tönkkö	aneeminen
pöhkö	kömpelö	monimutkainen kapistus	karu
kummallinen	tyylitön	jäykkä	painajaismaisen epäkäytännöllinen
kylmä	kolho	häiritsevä	kankea

Kuva 63. Kuviossa on osa negatiivisista ilmauksista, joilla käyttäjät kuvailivat apuvälineitään.

Negatiivista kommentoitavaa keksittiin useammin verrattuna positiiviseen. Esimerkiksi kuva 62 esittää 18 positiivista ilmausta, kun taas kuvassa 63 on 28 negatiivista ilmausta, ja siinäkin on vain osa.

Jotkin kuvailut olivat vastakkaisia, kuten käytännöllinen ja epäkäytännöllinen, pieni ja suuri, kömpelö ja näppärä, vanhanaikainen ja futuristinen. On kuitenkin muistettava, että surveyista saaduissa tuloksissa käyttäjät saattoivat viitata mihin tahansa kuulon apuvälineeseen kuten hälytysjärjestelmän vastaanottoimeen tai korvakäytäväkojeeseen. Haastatteluissa taas kuvaukset pystyi täsmentämään tiettyihin apuvälineisiin. Esimerkiksi kohdassa 'mummon alkkarit' tarkoitetaan korvantauskojeiden väriä.

Eräs haastateltava totesi, että apuvälineen muotoilu on nykyään paikkaavaa: jälkikäteen koetetaan keksiä kivoja kuoria, upotettavia timantteja tai tarroja kuin lohdutukseksi käyttäjälle. Hän pohti, voisiko muotoiluun sen sijaan kiinnittää huomiota heti tuotesuunnitteluprosessin alussa. Aikuisena naisena hän ei kokenut ”tuunaamisen” ratkaisevan apuvälineidensä muotoiluongelmaa.

Toisaalta vaikka kommentoitavaa ja parannettavaa löytyi, kaiken kaikkiaan aineistosta löytyi myös heitä, jotka suhtautuivat positiivisesti tai ainakin neutraalisti

apuvälineisiinsä: he kokivat niiden parantaneen heidän elämänlaatunsa ja siten pitivät niiden muotoilua myös toimivana ja tarkoituksenmukaisena.

7.2 Tulevaisuuden muotoilua

Olisiko mahdollon ajatus pitää apuvälinettä seksikkäänä tai haluttavana? Uskon, että muotoilulla olisi mahdollista hävittää apuvälineiden sosiaalinen stigma, kuten silmälasien kanssa kävi. Se on kuitenkin paljon kiinni myös markkinoinnista ja käyttäjästä itsestään. Niin kauan kuin käyttäjät tyytyvät siihen, mitä saavat tai haluavat ainoastaan mahdollisimman huomaamatonta sekä häpeilevät niitä tai suhtautuvat niihin ”vain” apuvälineinä, stigma on ja pysyy. Tässä voisi esittää kysymyksen: kumman tulisi aktivoitua ensin, muotoilun vai käyttäjien? Ehkä käyttäjät tarvitsevat ensin jonkinlaisen herätyksen.

Hinni Soinin opinnäytetyössä (2009) pohditaan ’apuvälinemäisyyttä’. Irti apuvälineajattelusta -luvussa hän kirjoittaa rollaattorista, että sen tulisi edesauttaa käyttäjänsä liikkumaan, ei sulkea häntä kotiinsa häpeän takia. Toisaalta Soini huomasi haastatteluissaan, että apuvälineitä pitkään käyttäneet eivät enää pitäneet niitä apuvälineinä. Lisäksi hän kertoo, että Suomessa valonkatkaisijat ovat lähes aina suurehkoja, ja niiden perua ovat heikkonäköisten tarpeet. Katkaisijoita ei kuitenkaan meillä pidetä erikseen apuvälineinä vaan ovat luonteva osa tilaa. Soini toteaa, että apuvälinemäisyys häviää, kun apuvälineiden käyttö leviää riittävän laajalle tai niitä aletaan pitää houkuttelevina. Tätä pidän toisaalta ongelmallisena, jos tähän mennessä kuulokeskusten vastuulla on ollut korvata kuulon apuvälineet: entä jos samoin käy kuin silmälasillekin? Millä tavalla kuuluisi määritellä korvattavien piiriin kuuluvat apuvälineet? Kuulokojepari voi kuitenkin maksaa jopa 4000 euroa yhteensä, eikä siihen ole monella varaa. Ovatko haluttavat, tyylikkääts apuvälineet ja korvattavuus toisensa pois sulkevia asioita? Eräs haastateltava kertoi apuvälinetekniikka-alan opettajien hämmästyneen, kun hän totesi, että apuvälineiden tulisi tuottaa iloa ja ylpeyttä käyttäjälleen.

Yllä kuvatussa Soinin (2009, 37) valonkatkaisija-esimerkissä on toteutunut Design for All -periaate hyvin. Sami Virtanen on käyttänyt opinnäytetyössään (2014) lähteenään Haglundin pitämää puhetta ICCHP-konferenssissa vuonna 2002 määritellesään termiä Design for All. Haglundin mukaan kyseessä on valtavirtaistamisen strategia, jossa suunnittelijat ja päätöksentekijät kehoitetaan toteuttamaan ratkaisuja mahdollisimman laajalle käyttäjäkunnalle. Periaatteen mukaan erillisille kohderyhmille tarkoitettuihin erityisratkaisuihin tyydytään ainoastaan silloin, kun valtavirtaistaminen ei onnistu vastaamaan erityistarpeisiin. Virtasen työssä tarkastellaan kyseistä periaatetta ja osallistavaa suunnittelua yhdessä. Kohteena ovat asioimis- ja toimimistilat. Kehittämisehdotukseksi toimintamalliin hän asettaa viisi elementtiä, joissa korostetaan saavutettavuutta, ennakointia ja tietämyksen lisäämistä.

Design for All -periaate näkyy nyt jo esimerkiksi ostoskeskuksissa, joissa liukuportaista tehdään riittävän tasaiset ja loivat, jolloin lastenvaunuja ja rollaattoria käyttävät pystyvät kulkemaan niistä samalla tavalla kuin muutkin. Julkisessa liikenteessä ei kaikki väliaikatieto ole enää ainoastaan kuulutusten varassa, vaan sama tieto saadaan välitettyä myös ei-kuuleville sähköisten tiedotetaulujen avulla. Universaalit, sovitut symbolit tekstien lisäksi tai tilalla ylittävät kielimuurit. Eräässä haastattelussa ehdotettiin myös kyseisen periaatteen parempaa hyödyntämistä. Haastateltava pohti, voisivatko esimerkiksi taksikuljettajat hyötyä kuulokojeista handsfreen tavoin.

Muotoilun voidaan nähdä menevän sinne, missä raha liikkuu. Käyttäjryhmän laajetessa ja käyttäjämäärän kasvaessa markkinatkin kasvavat ja muuttuvat. Käytännössä parantaakseen kilpailuasemansa yritykset mahdollisesti panostavat entistään enemmän muotoiluun. Eräs haastateltava pohti, että pienetkin yrityksen saattavat lähteä mukaan. Niillä voi olla valttinaan esimerkiksi yksilöllinen 3D-tulostus, jonka käyttö kasvaa ja halpenee koko ajan. Markkinat kuitenkin vinoutuvat, kun julkinen sektori on mukana kilpailutuksineen. Käyttäjät eivät myöskään helposti siirry maksaviksi asiakkaiksi, kun tarjolla on kokonaan ilmaisia apuvälineitä. Tällöin myös käyttäjät eivät välttämättä osaa tai halua vaatia parempaa. Eräs haastateltava totesikin, ettei sen enempää maksaisi kuin kuulevat.

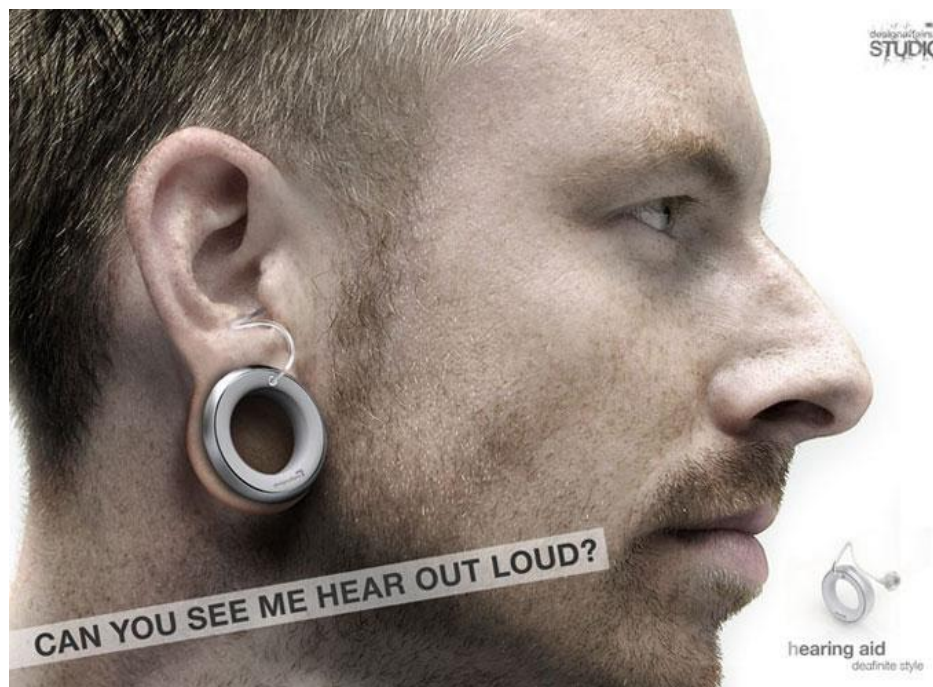
Aineistonkeruussa esille nousi useamman kerran yhteistyö ja vuorovaikutus kuulokeskusten kanssa. Asiakaspalvelu koettiin paikoittain erittäin haasteelliseksi. Usea käyttäjä ei esimerkiksi ollut saanut tietoa vaihtoehtoista, värivalikoimasta tai uusimmista malleista ellei itse osannut aktiivisesti etsiä, kysyä tai vaatia tietoa. Muilta käyttäjiltä ja perheiltä saatu vertaistuki koettiin tärkeäksi tiedonsaannissa ja -haussa. Asetelma koettiin myös siten, että apuvälineiden tarjoajat eli kuulokeskukset ovat käyttäjien yläpuolella ja siten jälkimmäisten tulisi olla ainoastaan kiitollisia ilmaiseksi saaduista apuvälineistä. Epättyytyväisyys tai epäkiitollisuus pidetään vieraana, ellei jopa epäsopivana. Lisäksi tiedossa on tapauksia, joissa jopa yhden perheen sisällä jäseniä on kuulokeskuksen puolelta kohdeltu eri tavalla jäsenten kuuloasteen mukaan. Paremmin kuulevan sisaruksen kuulonkuntoutusta on saatettu pitää tärkeämpänä ja toista, kuuroa sisarusta kärjistetysti sanottuna toivottomana tapauksena.

Tässä näen, että palvelumuotoilun hyödyntäminen olisi tärkeää myös kuulokeskusten toiminnan parantamisessa. Kuulokeskusten ja käyttäjien tulisi olla samalla puolella, ajamassa yhteistä hyvää. Aineistossa nähdään kuitenkin usein vastakkainasettelua ja julkista sektoria kohtaan esiintyvää institutionaalista epäluottamusta. Palvelumuotoilun avulla kuulokeskukset voisivat muodostaa palvelupolkunsa ja kohtaamispisteensä ja niiden kautta pohtia mahdollisesti korjattavia kohtia. Käyttäjäprofiilien hyödyntäminen voisi tuoda parempaa ymmärrystä asiakkaiden erilaisista toiveista ja odotuksista.

Valmistajat puolestaan voisivat hyödyntää osallistavaa tai käyttäjälähtöistä suunnittelua entistäkin laajemmin. Aiemmin on mainittu, että käyttäjät otetaan mukaan testausvaiheessa, jolloin keskitytään apuvälineiden toimivuuteen. Itse tuotteen muotoilussa käyttäjät ja heidän ääni eivät kuitenkaan näy tai kuulu.

Kuulon apuvälineiden tulevaisuuden osalta ehdotan ajatusleikkiä. Entä jos johdannossa mainitut brändit kuten Gucci ja Adidas lähtisivät mukaan alalle? Entä jos kouluikäinen poika saisi herätyskellon, jossa on ne kuuluisat kolme raitaa? Tai vielä todennäköisempää: jos Apple lanseeraisi kuulokojemalliston, jonka voi yhdistää Apple Watchiin, ja josta myös ei-kuulovammaiset hyötyvät? Seuraava kysymys olisikin, ottaisivatko kuulokeskukset kyseisiä apuvälineitä valikoimiinsa, vai ovatko ne tuolloin menettäneet apuvälineen statuksen.

Myös Lontoon Victoria & Albert Museumissa on pohdittu kuulon apuvälineiden tulevaisuutta: Hearwear – The Future of Hearing -niminen näyttely oli esillä heinäkuusta 2005 maaliskuuhun 2006. Näyttelyssä oli innovatiivisia ehdotuksia kuuloapuvälineiden muotoilun kehittämisessä. Kokonaan uusia tuotteitakin oli esillä: esimerkiksi 3D-peliä on kehitetty kojeiden käyttäjien tueksi. Näyttelyä on kuvailtu täten: ”The results of an innovative project to radically re-think the future of hearing, Hearwear displayed designs and prototypes by some of the UK's best designers, including Ross Lovegrove, Priestman Goode, Industrial Facility and IDEO. The display showed how fashionably designed 'hearwear' can be as desirable and accessible as 'eyewear', and will change the way people think about hearing”. Kuvauksessa kerrotaan, että Ison-Britannian parhaiden muotoilijoiden töitä on mukana näyttelyssä. Muodikkaasti suunnitellut kuulon apuvälineet voivat olla haluttuja ja ne tulevat muuttamaan ihmisten käsityksen kuulemisesta.

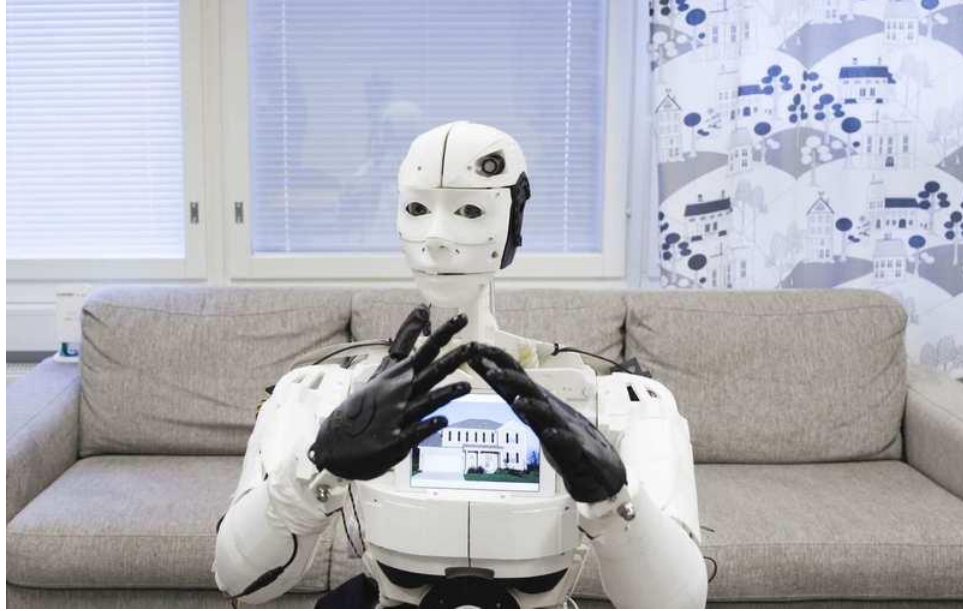
Kuva 64. Saksalaisessa innovaatiossa kuulokoje on sisäänrakennettu venytyskoruun, ja mallin nimi on Deafinite Style (Designaffairs Studio n.d.).

Robert Andrewsın kirjoittamassa artikkelissa Hearing Aids for the Unimpaired (2005) mainitaan sama näyttely. Artikkelissa Henrietta Thompson, muotoilualalla työskentelevä ja näyttelykuraattori toteaa, että kuuloapuvälineiden kehityksessä tekninen insinöörityö pitää johtopaikkaa muotoilun sijaan. Hänen mukaansa henkilökohtainen elektroniikka ja laitteet ovat vasta hiljattain saaneet paikkansa valtaväestön keskuudessa. Thompsonin mielestä valmistajien tulisi kiinnittää huomiota ”teollisuuden nukkuvaan jättiläiseen”. Tällä hän tarkoittaa, että myös valtaväestö voisivat hyötyä kuulovammaisille tarkoitetuista apuvälineistä, joita on tosin tähän mennessä pidetty epätoivottuina.

Toisenlaisesta kehityssuunnasta eli näkymättömyyden viemisestä äärimmilleen kertoo Tekniikka ja Talous -lehdessä julkaistu artikkeli (Luotola 2014). Siinä kerrotaan, kuinka Massachusettsissa ensimmäistä kertaa on saatu asennettua kuulokoje kokonaan pään sisälle, ja että lataus toimii puhelimeen puhumalla tai nukkumalla älytyynyillä. Artikkelissa ei kuitenkaan kerrota, kuinka hyvin menetelmä toimii tai tuleeko se yleistymään.

Lopuksi mainitsen Pirkko Aallon artikkelin Satakunnan Kansassa (2018). Siinä esitellään suomalainen innovaatio, jonka on kehittänyt Aalto-yliopistolla opiskeleva palvelumuotoilija Minja Axelsson. Vaikka hänen luomuksensa, viittova robotti nimeltään Momo (kuva 65), ei suoranaisesti liity aiheeseeni vaan on kehitetty ensisijaisesti tukemaan autististen kommunikointia, pidän mahdollisena, että

robotiikka ja keinoäly tulevat näkymään myös kuulon apuvälineiden tulevaisuudessa. Robotit saattavat tulla esimerkiksi osaksi kodin hälytysjärjestelmää ja korvata tai täydentää aiemmat viestintämenetelmät (kun tulkkia ei ole ollut käytössä) viittovien ja ei-viittovien välillä.

Kuva 65. Momo-robotti (Soukkala 2018).

8 ARVIOINTI JA POHDINTA

Opinnäytetyöni aihe on minulle läheinen, vaikka en ole apuvälineiden käyttäjänä erityisen aktiivinen, kuten johdannossa mainitsin. Prosessin aikana henkilökohtainen oppimiskokemukseni on kuitenkin ollut hieno. Pääsin testaamaan itseäni kentällä aineiston keruussa ja kasvamaan tutkijana sekä soveltamaan muotoilun teoriaa ja näkökulmia hieman epätodennäköisemmällä saralla. Toisinaan on ollut haastavaa erottaa oma ääni todellisesta tiedosta tai yleisestä kokemuksesta. Toisaalta oma hiljainen tietoni, jota on kerääntynyt vuosien varrella, on ollut hyödyksi työskennellessäni aiheen parissa. Tässä luvussa analysoin työskentelyäni: sitä, missä onnistuin ja missä voisin kehittyä.

Pohdin aineistonkeruun mahdollisia ongelmakohtia, jotka saattavat vaikuttaa tuloksiin. Ensimmäiset kaksi kyselyä toteutettiin kokonaan kirjallisena, suomen kielellä. Koska kyselyt pidettiin viittomakielisissä tapahtumissa, voidaan olettaa, että ainakin suurin osa vastaajista oli viittomakielisiä. Suomen kieli taas ei useinkaan ole heidän äidinkieltänsä, jolloin kielitaito saattaa vaikuttaa kysymysten ymmärtämiseen tai vastaushalukkuuteen. Sama ongelma toistui myös kolmannessa kyselyssä. Vaikka Webropol-kysely toteutettiin kaksikielisenä, vastaajilla oli mahdollisuus vastata ainoastaan suomeksi kirjoittaen. Se saattoi vähentää vastaajien halukkuutta ilmaista itseään avoimissa kysymyksissä kuten apuvälineiden kuvailussa.

Lisäksi Webropol-kyselyssä tuli ristiriitaiset luvut tiettyjen apuvälineiden käyttöasteessa ja ulkonäkömittauksen vastausten määrässä. Niiden tulisi siis olla yhtenevät, sillä pyysin vastaajia vastaamaan ulkonäkömonivalintakysymyksessä ainoastaan itse käyttämiinsä apuvälineisiinsä. Kävi esimerkiksi niin, että 157 vastaajaa ilmoitti käyttävänsä kuulokojeita, mutta ulkonäköä arvioidessa kuulokojeen kohdalla oli 176 vastaajaa. Tässä voidaankin pohtia, ovatko ei-käyttävät vastaajat päättäneet ottaa huomioon myös aiemmin käyttämänsä apuvälineet vai ilmaista mielipiteensä muiden käyttämistä apuvälineistä. Tässä ongelmassa ratkaisuna olisi voinut olla Webropol Rules, jossa tietty vastaus johtaa tiettyyn kysymykseen. Toisin sanoen kyselyn olisi voinut toteuttaa myös siten, että vastattuaan käyttökysymykseen vastaajat johdatetaan arvioimaan ulkonäköä ainoastaan käyttämiensä apuvälineiden kohdalla.

Vaikka aineistoa tuli runsaasti, sen spesifimpi hyödyntäminen on vaikeaa, sillä en erotellut kyselyissä apuvälineiden merkkejä tai malleja. Kyselystä ei siis voi päätellä, mikä merkki tai malli on erityisen suosittu tai epäsuosittu.

Kyselyissä ja teemahaastatteluissa olisi voinut selvittää myös korrelaatiot esimerkiksi sukupuolen ja ulkonäkömielipiteiden välillä tai valinnan mahdollisuuden ja sairaanhoitopiirin välillä. Tuolloin työmäärä olisi kuitenkin

moninkertaistunut taas eikä se suoranaisesti liity itse apuvälineisiin ja niiden muotoiluun, joten jouduin rajaamaan työn ulkopuoliset näkökohdat pois, vaikka ne ovat kiinnostavia henkilökohtaisesti. Muita mahdollisia tutkittavia kohteita voivat olla käyttöasteen, suhtautumisen ja mielipiteiden samankaltaisuus tai ero viittomakielisten ja ei-viittovien välillä, ikäkuuloisten ja syntymäkuurojen välillä, eri ikäryhmien välillä sekä viittomakielistä tai kuurojen koulua käyvien ja yleisopetuksessa olevien lasten välillä.

Tutkimisen arvoisena pidän erityisesti apuvälineiden tärkeyttä ja läheisyyttä käyttäjien elämässä, sillä haastatteluissakin kävi ilmi kyseisen tekijän vaikuttavan käyttäjän mielipiteisiin apuvälineensä muotoilusta. Konkreettisesti tekijällä tarkoitan sitä, ovatko kuulokojeet esimerkiksi käyttäjän ainoa väylä kommunikointiin ja täydelliseen saavutettavuuteen: käytetäänkö kuulokojeita, jotta havaitsee teeveden kiehumisen; vai onko sairaalalta oman ja kodin turvallisuuden tähden haettu ainoastaan palovaroitin apuvälinetarjonnasta. Vaikuttaako apuvälineiden muotoilu siinä määrin, että ilmaiseksikin saadut voivat jäädä käyttämättä?

Osassa teemahaastatteluista käytin viittomakielen tulkkia. Vaikka kyseessä oli oma opiskelutulkkini, jonka kanssa yhteistyö sujuu loistavasti, ja johon luotan suuresti, tulkkaustilanteissa on aina väärinkäsityksen riski. Haastattelutilanteissa saattoi olla enimmillään viisi osanottajaa lapset mukaan laskettuna. Koska taltiointitapana oli videointi, haastattelujen purku tapahtui siis käytännössä seurattuna tulkin viittomista videolta. Haastateltavien ja tulkin puheen taltiointiin ei panostettu mitenkään, eli olin purkuvaiheessa kokonaan riippuvainen tulkin viittomisesta. Tässä menetelmässä puhujien tarkempi erittely on myös hankalampaa, sillä tulkista ei aina näe, kuka tuolloinkin puhuu. Se ei kuitenkaan ollut olennaista työssäni.

Lopuksi voin todeta, että prosessin aikana suhtautumiseni apuvälineisiin on muuttunut. Omassa alakoulussani apuvälineisiin suhtauduttiin vähintäänkin välinpitämättömästi. Minulle ei koskaan syntynyt hyvää suhdetta esimerkiksi kuulokojeisiin, vaan pidin niitä turhakkeina, ellei jopa elämänlaatuani huonontavina. Koin pärjääväni mainiosti ilmankin, sillä koko lähiympäristöni oli viittomakielinen ja tunsin olevani kokonainen siellä. Tulkkipalvelukin oli kunnossa, jos olin tekemisissä valtaväestön kanssa. Minun kokemukseni on kuitenkin vain yksi muiden joukossa ja niitä on kirjavasti. Muiden kokemuksia kuunnellessa minulla oli mahdollisuus reflektoida itseäni ja pohtia, voisinko antaa jälleen mahdollisuuden kuulokojeille ja muille apuvälineille. Ei niiden käyttäminen millään tavoin heikennä viittomakielistä identiteettiäni, vaan voivat jopa antaa lisämaustetta elämääni. Samalla voisin testata, miten asiointi oman kuulokeskuksen kanssa sujuu todellisuudessa.

Lisäksi en ole koskaan kokenut olevani kuuloapuvälineiden valmistajien ja mainostajien kohderyhmää. En ole tyylikkäästi harmaantunut rouva, joka haluaa

helmiäisenvaaleat kojeet. En myöskään koe korvissani olevan ”vakavaa kuulovikaa”. Tuskin koskaan markkinointisuunnitelmissa on viitattu viittomakieleen tai viittomakielisiin kuulumista tasavertaisena, ellei jopa tavoiteltavana asiana. Tuleeko tulevaisuudessakin jatkumaan tämä vastakkainasettelu: kunhan saa kunnon kojeet, pääsee eroon viittomakielestä? Entä jos tässä olisikin markkinarako: viittomakielisistä saataisiin uusia asiakkaita tunnustamalla meidät ja kohtelemalla meitä ja kulttuuriamme kunnioittavasti?

Ajatukset kääntyvät opinnäytetyön lisäkysymykseen: millainen on hyvä muotoilu apuvälineessä? Huomaan ajattelevani automaattisesti pitkänkin prosessin jälkeen, että mahdollisimman pieni ja huomaamaton olisi paras joka tapauksessa. Mistä muista tuotteista halutaan näin kiivaasti ja laajasti mahdollisimman pieniä ja/tai huomaamattomia? Ensimmäisenä tulee mieleen vartaloa muokkaavat tukialushousut. Tästäkin näkee, että työsarkaa voisi olla.

Ehkä jonakin päivänä Suomenkin markkinoille tulee Ray Fontainen suunnittelemaa kuoria kojeisiin tai vaihtoehtoisesti visakoivuisia kuulokojeita ja herätyskelloja, jotka huomataan Teollisuustaitteen liitossa Ornamossa asti.

LÄHTEET

Aalto, P. (2018). Ulvilasta se lähti: Momo on Suomen ensimmäinen tukiviittomia käyttävä robotti, sitä testattiin Antinkartanossa lupaavin tuloksin. *Satakunnan Kansa* 19.4.2018. Haettu 4.5.2018 osoitteesta (vain tilaajille) <https://www.satakunnankansa.fi/satakunta/ulvilasta-se-lahti-momo-on-suomen-ensimmainen-tukiviittomia-kayttava-robotti-sita-testattiin-antinkartanossa-lupaavin-tuloksin-200886204>

Aarnikka, T., Hakkarainen M., Hurnasti T., Kanto-Ronkanen A., Konola P. & Töytäri O. (2010). Apuvälinepalvelut. Teoksessa A-L. Salminen (toim.) *Apuvälinekirja*. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry, Opike, 29-51.

Andrews, R. (2005) Hearing Aids for the Unimpaired. *Wired* 8.8.2005. Haettu 7.5.2018 osoitteesta <https://www.wired.com/2005/08/hearing-aids-for-the-unimpaired/>

Beltone (n.d.). Hearing Aid Design and Styles. Haettu 3.5.2018 osoitteesta <https://www.beltone-hearing.com/en/hearing-solutions/hearing-aid-design-and-styles>

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. *Tutki ja kirjoita*. 20. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2004. *Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Helsinki University Press

Hyvärinen, A., Dietz, A. & Löppönen Heikki. (2011). Lasten kuulonkuntoutuksen polku. *Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim* 2011;127(8):819-25. Haettu 13.4.2018 osoitteesta <http://www.duodecimlehti.fi/lehti/2011/8/duo99494>

International Committee of Sport for the Deaf. (14.3.2018). Audiogram Regulations. Haettu 30.4.2018 osoitteesta <http://www.deaflympics.com/pdf/AudiogramRegulations.pdf>

Jokinen, M. 2002. Viittomakieliset – Yksi suomalaisista kielellisistä identiteeteistä. Teoksessa Sirkka Laihiala-Kankainen, Sari Pietikäinen & Hannele Dufva (toim.) *Moniääninen Suomi. Kieli, kulttuuri ja identiteetti*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen keskus, 65–89.

Kalela, E. (2006). *Keitä huonokuuloiset oikein ovat?*

Lähtökohtia huonokuuloisten sosiaalisten identiteettien tutkimukselle. Pro gradu - tutkielma. Soveltavan kasvatustieteen laitos. Helsingin yliopisto. Haettu 2.5.2018 osoitteesta <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/kay/sovel/pg/kalela/keitahuo.pdf>

Kalela, E. (2008). Huonokuuloisten elämänlaadun parantaminen poliittisena kysymyksenä. Esitelmä 2008, Vancouver, Kanada.

Kallunki, E. (2016) "Silmälaseista on tullut asuste" – joka kymmenes huononäköisistä hankkii vähintään neljät lasit. *Yle Uutiset* 21.10.2016, päivitetty 28.2.2017. Haettu 26.4.2018 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-9244630>

Kansaneläkelaitos (n.d.). Apuvälineet. Haettu 14.4.2018 osoitteesta <http://www.kela.fi/apuvälineet>

Keski-Suomen sairaanhoitopiiri KSSHP (22.4.2014, päivitetty 8.3.2018). Kuuloasema. Haettu 30.4.2018 osoitteesta [http://www.ksshp.fi/fi-Fi/Yhteystiedot/Poliklinikat/Kuuloasema\(44348\)](http://www.ksshp.fi/fi-Fi/Yhteystiedot/Poliklinikat/Kuuloasema(44348))

Kuuloavain A (n.d.). Järjestöt. Haettu 25.4.2018 osoitteesta <https://www.kuuloavain.fi/info/jarjestot/>

Kuuloavain B (n.d.). Kuulokeskus. Haettu 25.4.2018 osoitteesta <https://www.kuuloavain.fi/info/kuulon-kuntoutus/kuulokeskus/>

Kuuloavain C (n.d.). Kuulovamman asteet. Haettu 1.5.2018 osoitteesta <https://www.kuuloavain.fi/info/kuulo-ja-kuulovammat/kuulovamman-aste/>

Kuuloavain D (n.d.). Sisäkorvaistute. Haettu 30.4.2018 osoitteesta <https://www.kuuloavain.fi/info/kuulon-kuntoutus/sisakorvaistute/>

Kuuloliitto A (n.d.). Kuulo ja kuulovammat. Haettu 1.5.2018 osoitteesta <https://www.kuuloliitto.fi/kuulo/kuulo-ja-kuulovammat/>

Kuuloliitto B (n.d.). Tavoitteet. Haettu 27.4.2018 osoitteesta <https://www.kuuloliitto.fi/kuuloliitto/tavoitteet/>

Kähkönen, T. (2012). *Asiakastarpeiden kartoitus ja niiden hyödyntäminen – Case Ettonet Oy.* Opinnäytetyö. Liiketalouden koulutusohjelma. Laurea-ammattikorkeakoulu. Haettu 14.4.2018 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201205076648>

Ladd, P. (2003). Understanding Deaf culture: In Search of Deafhood. *Multilingual Matters.*

LapCI (n.d.). Sisäkorvaistute – käytännön vinkkejä: tekniset apuvälineet. Haettu 26.4.2018 osoitteesta <http://www.lapci.fi/sisakorvaistute/kaytannon-vinkkejatekniset-apuvaineet/>

Leinonen, H. (2009). *Tekniset apuvälineet ikääntyneiden kotona selviytymisen tukena*. Opinnäytetyö. Hoitotyön koulutusohjelma. Laurea-ammattikorkeakoulu. Haettu 26.4.2018 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-200905283362>

Lindblom, H. (2015). *Apuväline Korun Keinoin*. Opinnäytetyö. Muotoilun koulutusohjelma. Lahden ammattikorkeakoulu. Haettu 14.4.2018 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2015071613859>

Luotola, J. (2014). Kuulokoje mahtuu ensi kerran kokonaan pään sisälle. *Tekniikka ja talous* 11.2.2014. Haettu 3.5.2018 osoitteesta <https://www.tekniikkatalous.fi/tiede/2014-02-11/Kuulokoje-mahtuu-ensi-kerran-kokonaan-p%C3%A4n-sis%C3%A4n-sis%C3%A4n-3317702.html>

Miracle Ear. (2018). Miracle Ear Hearing Aid Apps. Haettu 3.5.2018 osoitteesta <https://www.miracle-ear.com/hearing-aids/hearing-aid-apps>

ReSound (n.d.). Product Philosophy. Haettu 14.4.2018 osoitteesta <https://www.resound.com/en/why-resound/philosophy/design>

Rissanen, T. ja Roslöf, R. (2008) Millaista viittomakielen tulkkia tarvitaan tulevaisuudessa? Haettu 24.4.2018 osoitteesta https://www.sktl.fi/@Bin/41032/Rosloef_Rissanen.pdf

Salminen, A-L. (toim.) (2010) *Apuvälinekirja*. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry, Opike.

Sjöroos, A. (2012). *Kulttuurienvälinen viestintä kuurojen ja kuulevien teatteriesitysten tuotannossa: tapaus Elin 360°*. Opinnäytetyö. Kulttuurituotannon koulutusohjelma. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Haettu 14.4.2018 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2012052910457>

Soini, H. (2009). *Chair for all – tuoli ikääntyneille*. Opinnäytetyö. Muotoilun koulutusohjelma. Lahden ammattikorkeakoulu. Haettu 14.4.2018 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-200906053728>

Sosiaali- ja terveysministeriö (n.d.). Sairaanhoidopiirit ja erityisvastualueet. Haettu 14.4.2018 osoitteesta <http://stm.fi/sairaanhoidopiirit-erityisvastualueet>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, THL (päivitetty 2017). Apuvälinepalvelujen työnjako. Haettu 27.4.2018 osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elaman-tuki/apuvaineet/apuvainepalvelujen-tyonjako>

The Cookie Bite Chronicles. (2014). Hearing Aids with Attitude. Blogijulkaisu 16.11.2014. Haettu 27.4.2018 osoitteesta <https://thecookiebitechronicles.wordpress.com/2014/11/16/hearing-aids-with-attitude/>

Tuulaniemi, J. (2011). *Palvelumuotoilu*. Helsinki: Talentum Media Oy

Töytäri, O. (2003). *Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineet – luovutuskäytäntöjen päätöksenteko ja hankintamäärärahat terveyskeskuksissa 2000*. Pro gradu - tutkielma. Terveystieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto. Haettu 26.4.2018 osoitteesta <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/8232/G0000420.pdf?sequence=1>

Viittomakielilaki 359/2015. Haettu 30.4.2018 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150359>

Virtanen, S. (2014). *Design for All –suunnittelun kaleidoskooppi - ehdotus Design for All –perusteisen osallistavan suunnittelun toimintamalliksi*. Opinnäytetyö. Liiketalouden ylempi amk. Laurea-ammattikorkeakoulu. Haettu 14.4.2018 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201405065957>

Väätäinen, S. (2010). Kuuleminen. Teoksessa A-L. Salminen (toim.) *Apuvälinekirja*. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry, Opiker, 29-51.

Ylikoski, J. & Raivio, M. (1997). Kuulemisen uudet apuvälineet. *Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim* 1997;113(13):1223. Haettu 13.4.2018 osoitteesta <http://www.duodecimlehti.fi/lehti/1997/13/duo70290>

Haastattelut:

Kuulokeskus 28.6.2017

Ryhmähaastattelu 14.6.2017, Jyväskylä

Ryhmähaastattelu 14.6.2017, Jyväskylä

Ryhmähaastattelu 14.6.2017, Jyväskylä

Ryhmähaastattelu 20.6.2017, Hämeenlinna

Ryhmähaastattelu 21.6.2017, Lieto

Ryhmähaastattelu 21.6.2017, etä

Ryhmähaastattelu 26.6.2017, Vantaa

Yksilöhaastattelu 19.6.2017, Hämeenlinna

Yksilöhaastattelu 20.6.2017, etä

Yksilöhaastattelu 12.9.2017, Hämeenlinna

KUVALÄHTEET

Kuvat 1-2. Laiho, A. 2017

Kuvat 3-4. Laiho, A. 2018

Kuvat 5-6. Laiho, A. 2017

Kuva 7. Suomen Kuulotuki (n.d.). Mikä on induktiosilmukka? Haettu 3.5.2018 osoitteesta

<http://suomenkuulotuki.fi/mika-on-induktiosilmukka/>

Kuva 8. Haastateltavan kotialbumi 2017

Kuva 9. Laiho, A. 2017

Kuva 10. Toivonen, A. 2018

Kuva 11. Kuuloverkko (n.d.). TRAVELTIM MATKAHERÄTYSKELLO. Haettu 3.5.2018 osoitteesta <https://www.kuuloverkko.fi/humantechnik-traveltim>

Kuva 12. Laiho, A. 2017

Kuva 13. Haastateltavan kotialbumi 2017

Kuva 14. Bernafonin esite, 2.8.2017

Kuva 15. Esitteet vasemmalta oikealle: Muse, Starkey 2015; Widex 11/2016, Halo 2, Starkey 2015; ReSound 2016; ReSound Enzo, ReSound 2016; Oticon n.d.

Kuva 16. Värivalikoimat esitteissä ylhäältä alas: Sound SHD, Hansaton; Zerena, Bernafon; Muse, Starkey

Kuva 17. Turun Sanomat 2017

Kuva 18. Turun Sanomat 2016

Kuva 19. Laiho, A. 2017

Kuva 20. Hearing Connection (2018). Haettu 3.5.2018 osoitteesta <http://www.hearmontana.com/hearingaid.php>

Kuva 21. Pinterest (n.d.) & The Cookie Bite Chronicles (2014). Hearing Aids with Attitude. Haettu 3.5.2018 osoitteesta <https://thecookiebitechronicles.wordpress.com/2014/11/16/hearing-aids-with-attitude/>

Kuva 22. Laiho, A. 2017

Kuva 23. Fontaine, R. (2016). Geo_Princess. Haettu 3.5.2018 osoitteesta <http://www.rayfontainecreate.com/hearcuffs-hearing-aid-accessories/vodjsqcdrigdhkufy1uiuvvoxjhqil3>

Kuva 24. My Lugs (n.d.) Haettu 3.5.2018 osoitteesta <http://www.mylugs.co.uk/>

Kuva 25. Yrttiapteekki (n.d.). Kuulokoje KuuloPlus+. Haettu 3.5.2018 osoitteesta <http://www.yrttiapteekki.com/tuotesivu.php?artno=23194>

Kuva 26. Teknikmagasinet (n.d.). Sonic Bomb. Haettu 3.5.2018 osoitteesta <https://www.teknikmagasinet.fi/tuotevalikoima/koti-ja-huusholli/kellot/heratyskellot-ja-kelloradiot/sonic-bomb>

Kuva 27. Teknikmagasinet (n.d.). iLuv Smart Shaker. Haettu 3.5.2018 osoitteesta <https://www.teknikmagasinet.fi/tuotevalikoima/koti-ja-huusholli/kellot/heratyskellot-ja-kelloradiot/iluv-smart-shaker>

Kuva 28. Laiho, R. 2017

Kuva 29. Laiho, A. 2017

Kuva 30. Laiho, A. 2018

Kuvat 31-32. Laiho, A. 2017

Kuva 33. Laiho, A. 2018

Kuva 34. Haastateltavien kotialbumit

Kuvat 35-36. Laiho, A. 2017

Kuva 37. Laiho, A. 2018

Kuvat 38-53. Laiho, A. 2017

Kuva 54. Laiho, A. 2018

Kuva 55. Nimetön 2018

Kuvat 56-58. Laiho, A. 2017

Kuva 59. Toivonen, J. 2018

Kuva 60. Haastateltavan kotialbumi, 2017

Kuvat 61-63. Laiho, A. 2018

Kuva 64. Designaffairs Studio (n.d.). Hearing Aid Deafinite Style. Haettu 6.5.2018 osoitteesta <http://studioblog.designaffairs.com/hearing-aid/>

Kuva 65. Soukkala, M. 2018

IKÄ _____

SUKUPUOLI

☐

NAINEN

☐

MIES

☐

MUU

ASUINKUNTA _____

APUVÄLINEIDEN KÄYTTÖ – LAITA ☒ MITÄ ALLAOLEVISTA KÄYTÄT

☐

KUULOKOJE

☐

SISÄKORVAISTUTE

☐

HERÄTYSKELLO (TÄRINÄLLÄ JA/TAI VALOLLA TOIMIVA)

☐

OVIKELLO (TÄRINÄLLÄ JA/TAI VALOLLA TOIMIVA)

☐

ITKUHÄLYTIN (TÄRINÄLLÄ JA/TAI VALOLLA TOIMIVA)

☐

PALOVAROITIN (TÄRINÄLLÄ JA/TAI VALOLLA TOIMIVA)

☐

MUU, MIKÄ/MITKÄ: _____

OVATKO APUVÄLINEESI

☐

ILMAISIA

☐

LAINAKSI SAATUJA

☐

OSTETTUJA?

TIEDÄTKÖ APUVÄLINEIDESI RAHALLISEN ARVON?
(PALJONKO NE TODELLISUUDESSA MAKSAISIVAT)

☐

EN

☐

KYLLÄ

SAATKO ITSE VALITA APUVÄLINEESI ERI VAIHTOEHDOSTA?

☐

EN

☐

KYLLÄ

OLETKO VAIHTANUT SAAMASI APUVÄLINEESI TOISEEN?

☐ EN

☐ KYLLÄ, MIKSI:

SAA VALITA USEAMPIA VAIHTOEHTOJA

☐ EN OLLUT TYYTYVÄINEN
ULKONÄKÖÖN

☐ VAIKEA TAI HANKALA KÄYTTÄÄ

☐ MUU SYY, MIKÄ:

ARVIOI APUVÄLINEIDESI HELPPOKÄYTTÖISYYTTÄ:

LISÄÄ NUMERO RUUTUUN. JÄTÄ TYHJÄKSI, JOS ET KÄYTÄ KYSEISTÄ APUVÄLINETTÄ.

☐ KUULOKOJE

☐ SISÄKORVAISTUTE

☐ HERÄTYSKELLO (TÄRINÄLLÄ JA/TAI VALOLLA TOIMIVA)

☐ OVIKELLO (TÄRINÄLLÄ JA/TAI VALOLLA TOIMIVA)

☐ ITKUHÄLYTIN (TÄRINÄLLÄ JA/TAI VALOLLA TOIMIVA)

☐ PALOVAROITIN (TÄRINÄLLÄ JA/TAI VALOLLA TOIMIVA)

☐ MUU, MIKÄ/MITKÄ: _____

1 = ERITTÄIN VAIKEAA
2 = MELKO VAIKEAA
3 = EN OSAA SANOA
4 = MELKO HELPPOA
5 = ERITTÄIN HELPPOA

ARVIOI APUVÄLINEIDESI ULKONÄKÖÄ:

LISÄÄ NUMERO RUUTUUN. JÄTÄ TYHJÄKSI, JOS ET KÄYTÄ KYSEISTÄ APUVÄLINETTÄ.

- ☐ KUULOKOJE
- ☐ SISÄKORVAISTUTE
- ☐ HERÄTYSKELLO (TÄRINÄLLÄ JA/TAI VALOLLA TOIMIVA)
- ☐ OVIKELLO (TÄRINÄLLÄ JA/TAI VALOLLA TOIMIVA)
- ☐ ITKUHÄLYTIN (TÄRINÄLLÄ JA/TAI VALOLLA TOIMIVA)
- ☐ PALOVAROITIN (TÄRINÄLLÄ JA/TAI VALOLLA TOIMIVA)
- ☐ MUU, MIKÄ/MITKÄ: _____

1 = ERITTÄIN RUMA
2 = MELKO RUMA
3 = EN OSAA SANOA
4 = MELKO HYVÄNNÄKÖINEN
5 = ERITTÄIN HYVÄNNÄKÖINEN

PALJONKO OLISIT VALMIS MAKSAMAAN ITSE APUVÄLINEISTÄSI?

☐ EN MITÄÄN	☐ 40-60 EUROA	☐ 100-150 EUROA
☐ 1-20 EUROA	☐ 60-80 EUROA	☐ 150-200 EUROA
☐ 20-40 EUROA	☐ 80-100 EUROA	☐ YLI 200 EUROA

Kysymykset Webropol-kyselyssä

1. Ikä vuosina
2. Sukupuoli, vaihtoehtoina mies/nainen/muu
3. Kotikunta
4. Mitä apuvälineitä käytät? Saa valita useampia.
 - Kuulokoje
 - Sisäkorvaistute
 - Induktiosilmukka
 - FM-laite tai ryhmäkuuntelulaite
 - Herätyskello (valolla ja/tai tärinällä toimiva)
 - Ovikello (valolla ja/tai tärinällä toimiva)
 - Palovaroitin (valolla ja/tai tärinällä toimiva)
 - Häkävaroitin (valolla ja/tai tärinällä toimiva)
 - Itkuhälytín (valolla ja/tai tärinällä toimiva)
 - Muu, mikä?
5. Jos välineesi ovat lainaussopimuksella saatuja kunnalta/sairaalalta/Kelalta, saatko valita itse eri vaihtoehtoista? (Merkki/malli/väri)
Vaihtoehtoina aina/en koskaan/joskus
6. Arvioi apuvälineidesi ulkonäköä. Jätä tyhjäksi, jos et käytä kyseistä apuvälinettä.
Arvo 1 = erittäin ruma, arvo 5 = erittäin hyvännäköinen
7. Mitä asioita haluaisit muuttaa apuvälineissäsi? Saa valita useampia.
 - Väri
 - Muoto
 - Koko
 - Materiaali
 - Valon ja/tai tärinän voimakkuus
 - Muut tekniset ominaisuudet (mm. johdot, akun tai patterien kesto, painikkeet)
 - Muu, mikä?
 - En mitään
8. Vapaaehtoinen: kuvaile apuvälineidesi ulkonäköä muutamalla sanalla.

Haastattelukysymykset

Esitiedot: ikä, milloin alettu käyttää välineitä, missä asutaan

-Mitä apuvälineitä perheessänne käytetään?

(tärinällä ja/tai valolla toimiva herätyskello, palovaroitin ja ovikello, kuulokoje tai sisäkorvaistute ym)

-Mitä väylää välineet ovat saatu? (esim. lainaussopimuksella omalta kunnalta, itse kustannettuja)

-Onko sinulla mahdollisuus valita omannäköinen apuväline?

-Millaiset asiat apuvälineessä ovat tärkeitä?

(Helppokäyttöisyys, ulkonäkö, huomaamattomuus, omannäköisyys ym)

VRT Kumman ominaisuuden valitsisit mieluiten: huomaamattomuus vai omannäköisyys

-Onko tilanteita, jolloin et halua/voi käyttää apuvälineitäsi? Onko sosiaalinen stigma olemassa, ihmettelevätkö lapset tai vierastavatko aikuiset?

-Kuvaile apuvälineitäsi muutamalla adjektiivilla.

-Mitä asioita haluaisit muuttaa apuvälineissäsi? (esim. väri tai muoto)

-Kerro, mikä apuvälineessäsi on hyvää ja toimivaa.

-Oletko lakannut käyttämästä jotakin tiettyä apuvälinettä tai vaihtanut toiseen? Miksi?

Suostumus haastatteluun

Annan alla olevalla päivämäärällä luvan haastatteluun.

Haastattelu liittyy Aino Laihon Hämeen ammattikorkeakoulussa toteutettavaan muotoilun ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyöhön, jonka tarkoituksena on kartoittaa käyttäjien mielipiteitä kuulopuvälineiden ulkonäöstä.

Haastatteluaineistoa käytetään ainoastaan opinnäytetyön tekemiseen.

Opinnäytetyötä voidaan käyttää muun muassa kuulokeskusten ja maahantuojiin toiminnan kehittämisessä.

Muistiinpanoissa ja videotaltioinneissa kertynyttä aineistoa käytetään niin, ettei kenenkään henkilöllisyys tule esille. Niitä ei käytetä muihin tarkoituksiin, kuin edellä on mainittu.

Voin keskeyttää halutessani osallistumiseni ilman perusteluja.

Korpilahdessa ____/____ ____

Allekirjoitus ja nimenselvennys

Alaikäisten kuvausluvan antaminen

Kuvauslupa-anomus liittyy Aino Laihon Hämeen ammattikorkeakoulussa toteutettavaan muotoilun ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyöhön, jonka tarkoituksena on kartoittaa käyttäjien ja heidän lähiomaisten mielipiteitä kuuloapuvälineiden ulkonäöstä.

Valokuvissa ei tulla tunnistamaan alaikäisten kasvoja heidän tai huoltajan niin halutessaan eikä niihin tulla lisäämään nimitietoja. Julkaistut valokuvat ovat nähtävissä valmiissa opinnäytetyössä.

Ympyröi vaihtoehto:

Annan huoltajana luvan tunnistettavaan kuvamateriaaliin alaikäisistä:

Kyllä

En

_____ / _____

Paikka ja päivämäärä

Alaikäisten nimet

Allekirjoitus ja nimenselvennys

